

Összeállító: JAMBRIK KÁZMÉR
 Összeáll. ideje: 1986.

TART.:

 * Szalagos írományfedél A/4 65-54-5 I.T.J. sz *
 * OLVASÓKÖNYV SZULIMÁN *
 * ÚSKORI TÖRTÉNELMÉHEZ *
 * 168 lap, 1 lap melléklet *

 Szolg. Szöv. Kvár, Látinca u. 8. Fogy. ár: Ft

FŐLDRAJZI MUTATÓ: SZULIMÁN (BARANTA MEGYE)

STRAK MUTATÓ: XVII
VII

LELTÁRŰK

ÁTVEVETVE A NA-304/86-os TETTELE ALÓL.

304/86.

Megyei Múzeumok Igazgatójának
és Néprajzi Osztályának
Kaposvár

T: Jambrich Kázmér gyűjtési
anyaga I.

Mellékelten elküldöm gépelt kézirati anyagomat 5000 ft-os névleges értékmegjelöléssel.

A mellékelt anyagot kérem, hogy a néprajzi részlegük adattárában helyezték el és tegyék lehetővé kutatók számára részben vagy egészben való felhasználását. Az anyag jelentős részét /Uriszéki jegyzőkönyvek, Képviselőtestületi jegyzőkönyvek, Levéltári források, Lexikai jegyzetfelvétel/kézirataim gépre való átírásával készítettem.

Az anyaghoz fűzött "történelmi olvasókönyvvel" 1984-ben Baranya megyében megosztott első helyezést értem el, a jelenlegi az akkorinak nagyobb részét tartalmazza ugyan, de most kiegészítettem az 1850 utáni időszakokkal.

A gyűjtési anyagom II. részét kb. ápr. második felében fogom póstázni. Ez tárgyi néprajzi gyűjtést és feldolgozást tartalmaz. A hozzá tartozó rajzok készítése időigényes számomra is.

A jelenlegi anyag nem tartalmaz egységes számozást. Az "Olvasókönyv" 33 o., az "Uriszéki jegyzőkönyvek" 25 o., a "Képviselőtestületi jegyzőkönyvek" 1895-től 1934-ig 17 o., a "Levéltári források" I-től XLV-ig 27 o., a "Felhasznált irodalom" 3-as csoportosítással: Ált. jellegű ismertetések 16 o-on, A település lakói 23 o-on, A táj és kapcsolata 17 o-on, Összesen 158 oldalt jelent.

Azért küldöm ezt a gyűjtést Kaposvárra, mert a Zselic-kutatás központja és Szulimán alapján véve zselici település, tehát illő, hogy amit mint önkéntes néprajzi gyűjtő a magam részéről összegyűjtöttem és feldolgoztam, további felhasználásra, hasznosításra ott kerüljön.

Pécs, 1986 február 27.

Jambrich Kázmér

/Jambrich Kázmér/
tanár

M. i.: a még esetleges géphibákat
elűzést kérem

7623 Pécs Tompa M u 30.

304/86

OLVASÓKÖNYV

SZULIMÁN UJKORI TÖRTÉNELMÉHEZ

PÉCS

1984/1986

"A multat tiszteld, s a jelent
vele küsd a jövőhöz."

/Vörösmarty M./

304/86.

Összeállította, magyarázattal és jegyzetekkel
ellátta Jambrich Kázmér

Előszó

Korábbi levéltári forrás- és lexikai kutatásaim során oly jegyzetanyag gyűlt össze, melyek alapján az "utókor" számára helyesnek véltem egy falusi történelmi olvasókönyvet összeállítani.

A feldolgozás során figyelembe vettem az időrendiséget és 1873-ig követtem az eseményeket. A községi képviselőtestületi jegyzőkönyvek anyagát is hasznosítottam, de ezek csak 1895-től 1907-ig és 1921-től 1935-ig voltak elérhetőek a kaposvári levéltárban.

Az összeállítás során az általános alapküveltséget feltételeztem, ezért az általános- vagy a középiskolai tankönyvekben is megtalálható megállapításokra nem tértem ki.

A szemelvények megértéséhez szükséges szakmai jellegű ismeretést, fordítást, felhasznált irodalmat sorszámozással a magyarázat címszó alatt ismertettem.

A település megismeréséhez térkép vázlatot terveztem, illetve készítettem.

A feldolgozást módszertani példának is szántam és arra gondoltam, hogy a falun élő pedagógusok hasonló jellegű feldolgozásokkal eredményesen szolgálhatják az egyetemes kulturát.

Földrajzi jellegű ismertetés

Szulimán a Zselicség déli részén található a Szigetvárt Kaposvárral összekötő 67.jelzésű műút mentén Szigetvártól északra kb. 10 km. távolságban.

Zselieről többen sokat irtak. Általában az a dombvidék, mely a Kapos folyótól délre¹ terül el. Nyugati határa a Somogyapáti - Kadarkut - Kiskorpád közötti országút, keleti határa a Bükkösöd - Bakóca - Gődre közötti képzeletbeli egyenes vonala, dél felé Somogyapáti - Csertő - Helesfa térségében a Szigetvár környéki lapályban simulnak el a zselici dombok.

Elő tájnév a Zselicség, pedig a nép nem a tájat nevezi el, hanem annak lakóit; így ismerünk gőcsejleket, hetésieket, sárközieket is.

A táj neve Filep István² szerint a zselicza szóból származik, ami ékes, kellemes, kiest jelent.

Knézy Judit³ szerint a néprajzi szerzők 46 községet sorolnak a tájhoz. Nyugati völgyeiben a református törzsekös lakosságú magyar falvak, északon és északkeleten katolikus magyar községek, délkeleti részére a XVIII. századi betelepítés során horvátok, majd ezeket felváltó részben beolvasztandó németek érkeztek ugyanezekbe és más községekbe. Ebből is kitűnik, hogy milyen sokszínű néprajzilag ez a tájegység is.

A dombok általában 200 méter magasak. Legmagasabb pontja a Ropoli tető /278 m./. Ez az észak-déli vizválasztó is.

A homokos löszrel tarkított sárgás, vályogos talajon a múlt században még áthatolhatatlan erdőség volt, melyre a régi dülö- és helynevek utalnak, pl. Bárdi - Bükk, /Somogy-/ Hárs-ágy, Hordás- völgy, Bükkös -duga.

A régészeti leletek a terület kő- és bronzkori lakottságát igazolják. Az Árpádok korában a pannonhalmi apátságnak 10 kánászfaluja volt itt. A XIII. században szláv erdőirtókat találunk. A lakósságot a török hódoltsági korszak alaposan megnyirbálta. A korábbi 130 faluból csak 40 maradt fenn.

Szulimán nevével a XV. században találkozunk először. Ekkor még Zelemal, később Szőlómál, Szőlómán elnevezéssel fordul elő. Vargha Károly⁴ szerint szőlővel betelepített napos oldalt jelent. Még a XIX. században is gyakran változik a neve a hi-

telesnek tekinthető egyházközségi feljegyzésekben⁵ a Szulimál, Szolimán, Szulimál, Szólimály, Szóllómál, Szulimány, Szulimán között. Egy 1907-ben tartott községi képviselőtestületi⁶ ülésen határozottan elutasítják a Szóllómán elnevezést. A község nevének alakulgatásánál népetymológiával van dolgunk, melynek magyarázata nem a történetész, hanem a nyelvész hatáskörébe tartozik.

Forrásszemelvények.

Enlitése⁷

Igaz, hogy már 1473-ban a Török család tulajdonában van, majd Török Bálint 1541-es fogságba esése után 1542-ben Mindszent filiájaként és Török Bálint felesége birtokaként szerepel

"Mindsenth Zelemal, plebani de eadem, p. I. eadem domina, consors Valentini Thewrek perceptit"

A török hódoltság alatti lélekszám⁸

1618-ban gyimesi Forgách Zsigmond nádor azt a levelet, melyben a merenyei Balogh János örökösének ajándékozott községekről is van utalás, írta

"totales et integras possessiones Merenye, Kereszthur, Szeöleömál et Mosgho vocatas, omnino in comitatu Simighiensi existentes habitas, qua numeri mille triginta eorum colonorum non exidere dicuntur"

Üzenet a Szigetvár környéki jobbágypokhoz⁹

Balogh János egyik örököse - aki saját magát ugyan nem nevezi meg - ugyanebben az időben üzenetet küld

"Somogy és Szigetvár tartományban jobbágyimhoz. Somogyba és Szigetvár tartományba lévő faluknak rend szerint vivék: Bécs, Sz. Martin, Diós, Zádor, Hebel, Sz. Miklós, Mosgho, Kereszthur, Sz. Egyed, Szóllómál, Almamelyike, Merenye, Csökő, Atad.

Ez levelet falurul falura ezen josszágomban mind e bíráltnak valakik es ez valla, melyek elpusztit volna, minden késedelem nélkül megadassék, hagyom és parancsolom, hogy mind ezen falumba ugy ép, amugy aki elpusztult volna is, ezek embere valahol mutatkozik, aki meg is marat volna mind a falumbul Somogyrul és az ott vale josszágbul ütös öreg embör soká fel jöj-jön.

Ezért ha alá küldött embereimmel együtt föl nem jöttök, higgyétek el bizonyosan es Gene-

rális Batthyany Cristoff urtul eő Ngtul kato-
nakot hivom, fől hozatlak, melly tudom nagy ká-
rotokkal léssün meg s ugy fől hozatlak"

/Merenyei Balogh ut rear/

A veszprémi püspökség igazolása¹⁰

1682 december 15-én kelt bizonyáglevél szerint a veszpré-
mi egyházmegye feje megismétli a Forgách féle 1618-as levelet
és hitelesen igazolja, hogy Szöllőmály és a környékén lévő
községek Balogh András birtokában vannak, aki ezt a területet
Békássy Miklóstól, Polányi Gáspártól és Somfay Mihálytól,
mint őseitől örökölte. Ugyanis a zselici községek, így Szöllő-
mály is egyegy Békássy Miklós hagyatékaként örököseire Po-
lányi Gáspár felesége Barbarára és Somfay Mihály felesége
Annára, mint Balogh János leányaira, valamint Zsuzsanna le-
ányára, Balogh János hitvesére szállott. Igazolva:

"in quarum quieto dominio et pacifico usu idem
Joannes Balogh majores et progenitores suos
utriusque sexus ab antiquo liberi et pacifi-
ci perstitisse seque etiam ad praesens persti-
teri lirasque et litalia instrumenta...in
praefactis totalibus et integris possessioni-
bus...Szeőleümál...omnino in antelato Comitatu
Simighiebi existentibus habitis qualitercumque
haberet aut eadem suam...memorate Joanni Balogh
ipsiusque heredibus et posteritatibus...didimus,
donavimus et ventulimus...imo damus, donamus et
conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter te-
nentes, possidentes pariter et habendas"

1693 február 23. keltezésű birtoklevél szerint Balogh Sán-
dor András nevű fia Merenye, Szöllőmály, Mosgo és Keresztur
kivételével többi birtokát Slusky Wratisláv Györgynek és hit-
vesének Kereskényi Borbálának obligálja¹¹.

A birtok gazdát cserél¹²

1702 július 29-én a szentbenedeki örökösök Patyi Ferenc
és Siklóssy András Szőlőmál, Sz. Márton, Hobol, Almamellék, Tót-
szentmiklós, Sz. Egyed, Béc, Keresztur, Mossgó, Merenye, Diós, Kor-
pád és Záder feletti jogukat átadják Batthyány Ádám grófnak:

"recognoscáljuk praesentibus, hogy Palotay Ist-
ván és Palotay Sámuel uraimék adtanak kezünkhöz
bizonyos leveleket specifico pediglen: Miklos Pa-
latinus Vesselényi Ferenc ur donatioját, melyet
néhai Kohary István és Palotay Miklós Uraiméknak
bizonyos rácz falukról adott; item ugyanazon

rácز falukról Veszprém Captolanban emanált pu-
ra frakitoriát hasonló képpen fűllyebb emlé-
tett groff Kohary István Úr Possonyi Captolan-
ban maga rata portiojárul Palotay Miklos uram-
nak tett fassioját ugy bizonyos rácз faluk e-
ránt oridált querelát cum Indersatione Super-
inde facta amicabile accorda. Mely leveleket Eö
Kgylmek kezünkhöz illy okkal, hogy Isten ben-
nünket egészségben meg tartván locis indebitos
fogunk azon josságnak interpretatioján fáradoz-
ni, mely fűllyebb említett josságbul és falukbul
negyed részt omni eo jure, amint mi magunkévá
tehetjük adni; vagy pediglen ha eö kgyelmekkel
azon portionak vagyis quartalitásnak a valor-
ját sine omni defectu letenni ugy mind azon
által, hogy eö kgylmek ezen josságnak acquisi-
tiojához kívántató kölcségekben succurálni nem
tartoznak.

Hirűl attuk ezen levelünk irásával és pöcsé-
tűnkkel meg erősített levelünket actum Rehonz
die 2o martis 1700 groff Batthyany Adam m.p.L.S."

Az 1702-ben keltezett átadási levél az idézett és két évvel
korábbi megállapodást említette meg.

Lipót császár 1703-ban kelt adományleveléből a Batthyány
birtok nagyságáról -26204 khold- szerünk tudomást.

Ugyanezen évből való Batthyány Ádám páten¹³ levele is.

"Ezen páten¹³ levelünk által adatik értékre az,
kiknek illik, hogy Sziget táján lévő jösszágunkat,
nevezett szerint pedig Szöllőmált, Mosgot, Diest,
Szent Egyedet, Szent Miklost és Szent Mártonyt, a-
kik ekkoráig megszállották és ennek utána is va-
lakik meg szállani fogják, mind azok adójukból és
robottyukból adatik három esztendeig való szabad-
ság, mindazonáltal amint Tisztartenk kívánni fog-
ja kérésint Aratás és Kaszálás és Szántobeli Se-
gácséggel legyenek.

De ellenben kívánjuk azt is, olly assecuratiot¹⁴
tegyenek, hogy szabad három esztendők elteltével
máshová nem mennek, hanem helységben fognak marad-
ni.

Ami a portio¹⁵ dolgát illeti, fogjuk a Nemes Vár-
megyét requirálnunk¹⁶, hogy az eránt amennyire le-
het, tekintett legyen reájok. Actum Viennae ut sup-
ra Batthyany Adam m.p.L.S."

A megszállottak, helyesebben a telepesek, akikre vonatkozik
az irás, horvátok voltak. A somogyi területen a török hódolt-
ság után ugyanis alig élt ember. Több órányi járóföldre akadt
egy-egy település, melynek lakossága feltételezhetően nád-
kunyhókban élt vagy fából, gerendából készült épületekben la-
kott, baromtenyésztéssel foglalkozott és az erdőirtások helyén
létesített művelésre alkalmas területet.

Batthyány birtokok összeírása

1703-ban Batthyány Ádám /majd 1723-ban utyanezen adatok felhasználásával Strattmann Eleonóra/ iratja össze birtokait:

"Deductio juris Batthyanyani super bona in districtu Quingue Ecclesiae egsistentibus" címmel a következő településekre vonatkozik a felsorolás: Baranya: Vjkány, Sz. Trinitás, Palkonya, Pakovla, N. Budmér, K. Budmér, Belvár, Kassa, N. Devecser, Székéd, Birján, Borjád, K. Devecser, Peterd, Misslen, Kis Tothfalu, Hata, Petra, Kővesd, Zeta, Hugla, Kassa, Lóthár, Rác Herend, Dugocsin, Magyar Herend, Veráges, Huszom, Maroth Falu, Boly, Hagymás, Darabos, Gyula, Olasz, Heder, Terecz, Sierszteg, Tetős, Nyomja, Rác Peterd, Sz. László, Iván. Somogy: Hobol, Merenye, Bécz, A. mellék, Kereszthur, Nemeske, Szőrény, Szabadi, Jutta, Sz. Martin, Dios, Mosgo, Szőlómál, Sz. Miklos, Sz. Egyed, Korpád, Somodor. Tolna: Almás, Csathár, K. Szalka, N. Szalka, Nyana."

Szulimán egyike a pécsi egyházmegyében lévő Batthyány birodalom számtalan községének, településének.

Határzenle

1718-ban a Batthyány levéltár egyik ügyirata már Szulimán határát ismerteti. A vármegye részéről jelen van az alispán. A határjárást a szulimáni határt ismerő szomszédos településbeliek, valamint a helybenlakó jobbágyok meghallgatásával végezték. ¹⁷

"Anno 1718 die mensis Xbris mi alláb megh irattak jöttünk ide Szöllómálra Nemes Somogy Vármegyében lévo helységre T. N. és Vzló Madarász László N. Somogy Vgyei ordinárius viceispány ur eő kglme commissioja mellett mélt. groff Strattmann Eleonóra Kglmes Asszonyom eő Excellentiája requisitiojára ezen alább megirtt inquisitionak és occulato revisionak végbe való vitelére az mellyik így következik.

De eo utrum,

Tudják nyilván és a régiektől hallotta ez a tanu, meddig legyen Szöllómály határa és micsoda nevezetes jelek hasitják és különböztetik meg Hárságy s Fúzi Pusztának a határaitól.

Primus fatens Gregorius Ambrus circiter annorum 90 in possessione Vizslo comitatu Simighiensi habita, degens familia Lengyel de Tory colonus jurat:ergam fassus est; nyilván tudja, eőt még a régiektől hallotta ember korától ezen fatens a Szöllómálnak igaz és valóságos határát következő egsolitia szerint tartották és most is tartják. Tudnya illik a Szigeti ut ki is Basalnak föll jön ki is Faludnak ezen országok utja viszi az igazi határját a Szigethi Utra. Ezen szigeti ut hasitja és distinguálja a szöllómáli és hárságyi határokat mezen szigeti ut szélén számos régi keresztvágások látszanak a fákon úgy, hogy napkelet felől való föld Szöllómálhoz

napnyugat felől pediglen Háságy pusztaéhoz való föld. Secundus fatens Joannes Kis annorum circiter 50 in praefacta Viszlo de genere familiae Lengyel colonus jurat: ergam fatus est per omnia ut immediatae praecedens testis hoc audito: azon fűnt fákön megnevezett keresztök farkasveremnek beszolgalnak, bodonyok kis kutra, ezen kis kuttól fogva pedig a fűzi berekig megyen valóságos határa Szőlőmálnak úgy, hogy ezen fűzi berek dístinguálja a Sz. Lászlói pusztának határját a Szőlőmályi határtól. Mind az édesatyjától, mind pedig a más régi emberektől így hallotta azt mindig mindenkorai ember emlékezetétől fogva addig tartották és birtok a szőlőmáliak. Tertius fatens Joannes Parulja annorum circiter 70 in possessione Apáti aque Cottus Simigh, habita degens excellentissimi ac illustrissimi generalis campi marsalli Dni Comitis Josephi Joannis ab Huin Collonich jurat ergam: fatus est per omnia uti immediatae praecedens praedicti testis. Quartus fatens Martinus Haragevics annorum circiter 60 presidii Sziget. Quintus fatens Marcinus Varga annorum circiter 30, duae annae Julianae Pernetzi de Osztopán.... minthogy ezen Öreg Babotsai Ferencné asszonyom marháit a Fűstetics Pál ur a maga erdeire makkra eresztette, a Sz. Lászlói vörös fásos erdő őrsi, meghatta ezen fátensnek, hogy a szőlőmáli ujmalomig, ugyszint addig, amíg ő megcsináltatta a határt, szabadon járjon a bükkökre. Qua per acta a fűnt nevezett négy tanukkal ad occulatam revisionem kimentünk, akik is minden jelekre ad normam praecedentis egeolitionis rávittek bennünket, megtekintvén azon helyeket, ahonnét Fűstetics Pál emberei a szőlőmáli lakosoktól a sürtés marhájukat elhajtották azon föld egy puska lövésnyire van a szőlőmályi határban. Preterea ezen occulata revisionak alkalmával a KOCEMA nevű kútnak folyása mellett egy bükkfán ujjonnan kifaragott keresztet másikat pedig a basali ut mellett hasonló új keresztet egy nagy tölgyfán találtunk. Mindezeknek adjuk ezen aláírásunkkal és pecsétünkkel hitelesített levelünket bizonyosságul in possessione Szőlőmán die etc. ut supra Klátics János /Somogy m. szolgabírása/, Balogh András /Somogy m. eskütje/

A határszemle Basal és Kisfalud közötti /föld-/utat nyugati határnak /na Viszló és Somogyhárságy keleti határvonala/ nevezi meg. A fákön lévő keresztvégések a tanuk szerint sem teljesen hitelesek, egyesek szerint farkasverem jelzésére szolgáltak. Az északi határ a Fűzi erdő, akkor Fűzi berek és ez a korábban Bükkös dűgának, később Bucványi határnak is nevezett

dombtól északra terült el. A szulimáni új malom a későbbiekben Szindelési = szindelyes malom néven szerepel. Ez az egyik déli határpont.

Végül nem elhanyagolható tény, hogy a határszemlére azért került sor, mert Festetics Pál emberei puska- és vésényire bementek a szulimáni határba, területre és onnan díszkapukat hajtottak el.

Név szerinti összeírások

1723-ban VI. Károly a már korábban említett Batthyány javakat Ádám özvegyének Strattmann Eleonórának ajándékozta. Ő 1724-ben urbéri összeírást¹⁸ rendelt el. Ennek alapján a település lakossága a következő:

"Felső végül napkeletről Komlin Balázs, Komlin Máttyás, Pavok Mihály, Bosnyák Mihály, Csucsery Márko, Milsics Mártony fogat föl Farkas Miklos Öregségét, Farkas Márko, Mester Tamás, Mester Márko, Haragovics István, József János csordáshegyen lakik, Gruba Martin aliter Magyar, Kis Balázs, Paulo János, Antallevics Ilysa, Tanke Mihály, Kláva Balázs Öregségét bírja, Tanke István, Vidák Máttyás, Milsics István, Tanke Márton Delebényi Jakab Öregségét bírja, Biro Hosszu Mikola, Kraniezi Mihály, Peres Tamás, Peres Márton, Komlin Márton, Tóth Mihók az malomnál lakik"

1727-ből való az az urbériális conscriptio, mely szerint

"Szöllőmály ezen falunak az mezője két részre vagon egyik Mosgho felől, a másik a falu fölött. Tartoznak 13 napi kaszálással, fölvetéssel, ugyanannyi napi aratással és behordani nem küllemben, 4 napi vadászással, ha az uraságoknak kívántatni fog. Ha pedig nem, szükséges más napra aplicálhatni. Ezeknek vagon egy darab BÜKES ERDEJE, két helyen kis SZŐLŐHEGYEK, szomszédságban vannak napkeletről Sz. László, Festetics Ur és Predium Sz. Egyed és Mosgho Borostyáni Házhöz tartozandó, azon alu predium Sz. Miklos a kis Pössenyi Házhöz tartozandó. Délről Csertő és predium Óváry Pálos Ur és Napnyugodról Viszlo Lengyelné Asszonyomá. Éjfél felől predium Hárságy és füz Festetics Urad ej."

Ehhez az urbéri leíráshoz csatolt névsorban az előbb közölttel szemben annyi a változás, hogy "Pavok Mihály Öregségében szállot és igen szegény", "Milsics Mártony fogat föl Farkas Miklos Öregségét mint hogy szegény", "Hosszu Mikuska mint hogy szegény meg nyomorék", "Terek Mihályné malomnál lakik" és Gyalló István a bíró.

Az 1730-as összeírás "horvátosítja" a neveket. Az összeírás korában és időben megelőzi a Mária Terézia alatt elrendeltek.

A település lakói a Tripartitum szellemében röghöz kötöttek. Művelésre alkalmas terület a közvetlen környék, ez a mai művelt területnek 10-15 %-a.

A településen a conscriptio összegezéséből is, de a felsorolásból is megállapítható¹⁹, hogy 16 a telkes, 8 a fertályos jobbágy, akiknek összesen 38 fiuk van és mivel a "jobbágyok fiai erős élelények" ahogy egy másik felsorolás is megállapítja, ez az erő kiegészíti a 46 ökör és a 4 ló huzóerejét. Van árendás is, aki a malomnál lakik és vannak üregek, akiknek a kötelezettségét mások vállalták, ezért azokat talán méltányosságból módosították.

A jobbágyok panasza 1759-ben

Az uriszéken -ahogy a történelemből ismerjük- rendszerint jelen volt a vármegye részéről, mint "hiteles" bizonyosság valamelyik szolgabíró és az egyik esküdt, akik a legközelebbi sedrián²⁰ beszámoltak az uriszék biráskodásairól. Minthogy a megyei küldöttek is birtokos nemesek voltak, a törvényesség szempontjából a jobbágyoknak nem sokat jelentett a részvételük az uriszék ülésén, ahol különben is a jobbágyoknak a földesur tisztjei elleni panasz ügyében a panaszoltak ítélkeztek vagy ítélkezhettek.

1. Éjjeli és nappali jobbágyszolgálatot adnak és ezen kívül még 5-10 fr. árendát is vesznek tőlük; robotolnak, tizedet, kilencedet is fizetnek és így egy husról törvénytelenül három bört huznak le. A tikokból és a ludakból 12 garasos árendát vesznek, sehol másutt országszerte ilyen nem történik meg.
2. Az 81 fátat Karácsony táján kell Moszagra a tiszt Urakhoz szállítani. Ha valakinek igavonója nincs és így a fát önmaga nem szállíthatja, a fuvarköltésen kívül 1/2 fr. büntetést is fizet.
3. Sokszor Siklóra kell elmenni, magánál a grófnál teljesíteni robotot.
4. A mért 6 fr-ért erőszakosan elszedik. Sokszor három hétig is vadásznak az urak a falu környékén. Ilyenkor kinn a határban semmit sem tehetnek.
5. A moszgoi uradalmi tisztek a haszójukat a bécsi malomba szállítják, a jobbágy viszi oda, de ugyanakkor a tisztek lovai odahaza pihennek.
6. A hajduk csak kinoszák a jobbágyokat. Nekik naponta háromszor ételt és 2 itcze bort kell adni. Bándsmódjuk miatt már sok szegény ember meghalt.
7. A robot heti egy nap lenne, de azon felül kihasználják a jobbágyot. Szőlőszedésre, szüretre vagy almászedésre nem jut idő.
8. Két szegény szulimáni a méhesét adta el, hogy a királynőnek járó sabot ki tudja fizetni és még így is 1-1 tallerra meg lettek büntetve."

Határproblémák

1761-ben Szulimán és Szentlászló, illetve Batthyány Károly és Festetics László birtokai közötti megye a vitás.

"Szulimán és Szentlászló területén az Alma vize és a Szentlászlói folyó folytak át; kelet felől Sz. Egyed határolja. Szulimántól északra esik Szent László és a Zicskey malom. Az Alma vize a malomtól előbb dél felé folyik, majd újra észak felé fordul addig a helyig, ahol a pons antiquus, magyarul a Hosszu hid áll, innen dél felé haladva érinti a szulimáni rétek szélét."

Bár ennél a határproblémánál a települések nagyságát passziban /lépés/ határozták meg, helyszini bejárásra nem került sor, mert a meghívott seniorátusok tagjai és a tárgyban érintett nemeseK Kaposváron gyűltek össze és határoztak.

Examen novem punctorum ²¹

1767 május elején egy kilenc pontos vizsgálati anyagot állítottak össze. Ebben megállapították, hogy kb. nyolc évvel korábban készítették az urbariumot és hogy ahhoz a contractushoz viszonyítva a 2. és 3. pontban nincs lényeges változás. A 4. pontban rögzítik, hogy a település belső területéhez erdőhasználat is tartozik, a településnek szőlőhegyei is vannak és van egy malma is. Az 5. pontban a telkes jobbágyok /sessionatus colonus/ teljesítőképességét szabályozták -est egy külön melléklet részletezi. A 6. pont a kézi robottal foglalkozik, kifejezve azt az óhajt, hogy az uradalom szüksége esetén oda is adjanak rendkívüli segítséget. A 7. pont megállapítja, hogy a megyében érvényes szokás szerint az ajándék attól nem tér el. A 8. pont szerint nincs a településen elhagyott telek. A 9. pont az örökös kötelezettséget nyilvánítja ki /perpetua obligatione prostitentur/ és végül megjegyzi, hogy a fentebb megnevezett település lakóinak anyanyelve horvát, jelen irás előttük felolvastattatott, amit ők saját kezűleg fpmált keresztjellel hitelesítenek.

A melléklet felsorolja a telkes jobbágyok nevét, a szellérek és házatlan szellér-neveket, a teleknagyságot.

Szulimánban ekkor egész telkes jobbágy	20 fő
háromnegyed telkes	2 "
féltelkes	9 "
negyedtelkes	4 " és összesen

az említett 35 főnek 488 hold szántója és alig több mint 172 hold rétje van.

A szellérek közül fél-telkes 1 fő
 negyedtelkesl " "
 nyolcades 2 " "
 házatlan 1 " .Az 5 szellérnek 5 hold

szántóföldje van.

A szulimániai természetesen nem nyugodtak bele ebbe az "exa-
 manbe" és mintegy 60 évvel később a megyei törvényszék határozat-
 tot hozott. Ebben megállapítják, hogy korábban Hozsgóra kiszálltak,
 az uradalmat a tisztartók képviselték, Szulimánt pedig az elől-
 járók /Mester János öregbíró, Farkas Krisztián, Kiss János, Mikecz
 Vendel, Mester János esküdtök/ és számos helybeli jobbágy és az
 "érintett sedriális sententiát pontonként felvén az Uradalmi
 Tisztségnek befolyásával egyszersmind a jobbágyoknak is az ille-
 tő pontokra tett tökéletes kihallgatásával eképpen tettük mun-
 kálkodásunkat"; az első pont érintetlenül maradt, a 2. pontnál ki-
 igazítást rendeltek el, mert felsőbb utasítás szerint a belső
 háshelyek kiterjedését nem 1/8 pozsonyi mérőben, hanem csak 1/4
 pozsonyi mérővel vagyis 1/8 holdra kellett volna felvenni. Tehát
 az összegezésben a tört számok nevezője negyedre kiigazítván
 ezen pontnak "elég tétetett". A 3. pont a dűlők classificációjára
 vonatkozik, ahol az új gyertyános fűldket, mint új irtásokat
 említi -ezek soha nem voltak a jobbágyok földjei, hanem azokat
 az uradalom irtatta, tehát az uraság majorsági földjei. A 4. pont-
 nál a mostani rétbeli jobbágyföld 20 kaszával kevesebb, ezért
 az uradalom kötelessége a terület tökéletesebb felmérése. Az 5.
 pontnál az uradalom a "faizás" ²²-sal kapcsolatban jelentett
 be óvást, erre a határozat: a jobbágyi faizás és legeltetés a
 Kegyelmes Urbarium szerint most is ezen regulatioval a régi
 szokásban /usus/ meghagyatott.

Hűtlen vagyonkezelés

Szeyner János tisztartó ellen uradalmi -belső- eljárás in-
 dult. Szulimán jobbágysai így vallottak:

"minden nemű munkáját az uraságok jobbágyival vite-
 ti véghez, úgy mint a kaszálást, aratást és egyebe-
 ket és nem előbb, hanem midőn a maga dolgait vitet-
 te végbe velük, akkor az uraság dolgaihoz látott. In
 possessione Szöllőmály vallják, hogy harmadéve 18 ka-
 szást adtak egy napra szigetvári kertibe, azt föl is
 gyűjtötték maguk ezen falubeliek, kazalba való hordá-
 sa pedig a többi jobbágyokkal együtt ment végbe. Szán-
 tást annyit végeztek, amennyit 14 eke megszanthat egy
 nap alatt, 8 holdra valót arattak, amit 34 egynapi ara-
 tóra lehet számítani. A többi jobbágyokat a sziget-

vári majorba hozatták, mely alkalmatossággal bor be-
li gazdálkodással volt hozzájuk eő kegyelme. Ezen
kívül idén a tisztartó ur Turbék hegybeli szőlőjé-
ben az egész munkát ők végezték, erre 170 napszámuk
ment rá, a szőlőmunkát a szántás követte."

Classificatio²³

1825-ben szükségessé vált a szulimáni földek újraosztályozá-
sa. Batthyány Antal kérésére az uradalmi Ugyvéd, a tisztartó és
az inspektor megjelent Szőlőmályban és a helybeliek részéről
Kormos Fál, Derváli Miklós, ifju Jankó János, Kiss Jankó József,
Miles József, Bogdán Mátyás és Kiss József, tehát szám szerint
heten, megsemlélték a Benta mezőt, melyet rossz termőnek talál-
tak és III. osztályba soroltak. Ugyanilyen sorra jutottak a Basi-
nai földek és a kis Benta mező. Ez utóbbi azért, mert erdő mellett
fekszik és "ezért az árnyék elnyomására lo öl szélesség kiha-
gyattasson". A Veréb mező alja szép egyenes és a jó minőségű bu-
zát megtermi, ezért II. osztályba kerül, felső részét pedig az
"irtt" mezőnek mint csak rossz termőt III. classisbelinek talál-
ták. Ugyanilyen rossz termő a Felső mező, a Rosnikföldi Diverticu-
lum, a Rossás /rossos/ mező, a kis és nagy Bakfi mező. Az irtás-
mező jobban buzatermő, ezért II. osztályu lett. Együttal az intra-
villanus fundusok lloo ölekkkel leendő kimérését elrendelték.

Ezután a réteket is osztályozták. A Dilnitszi rét sásos, a Hosz-
szu rét sarjut nem ad, a Gyaki /vagy Gyáli, Gyalla/ rét berkesé
és a Balássi rét is berkes, ezért III. osztályuak. A Kirial /Ki-
rály/ rét mivel sarjut is ad, II. osztályu lett.

Egy későbbi irat 1830-ban Sárközy Albert törvényszéki főjegyző
szerint visszatér a classificatio-ra és az examenre is:

"minthogy az irások mellé csatolt 1766. királyi pa-
rancsolatból kihozni nem lehet, mennyi rét jár e-
zen helységben egy jobbágytelekhez, a régi urbariá-
lis tabellából pedig úgy látszik, nem nyelo, hanem
kizárólag kassás adatott egy egész helyhez. A mosta-
ni részek classificatioja nem mutatja, mintha ezen
helységbeli részek állapota a hajdaninál jobbra
változott volna, ennél fogva az előbbi ítélethez
képest továbbra is megkivántatik, hogy az urbariu-
mot az 1764. esztendőől bevívó tisztviselő jelen-
tése is bemutatasson s ezért az irásokat az u-
riszékhez visszarendelik."

Szulimán lélekszáma

A lakosság számának módosulására részben a korabeli feljegy-
zések, részben a térképekből lehet következtetni.

Volantics misszionárius szerint²⁴ 1757-ben 18 pár lakott itt.

Az Examen adatai szerint 1767-ben 40 családfővel kell számolni. 1793-ban már 103 párról szólnak a mozgói plébánia feljegyzései²⁵. Nagy Lajos, 1828-ban publikált könyve²⁶ szerint 76 házban 589 fő lakott.

A németek letelepedése

A németek magyarországi letelepedésével kapcsolatban különböző feltevések vannak. Általában három időperiódusról beszélnek²⁷. Az első 1700-1722 között, a második 1722-ben, a harmadik 1762-1787 között történik és a filiális jellegű letelepedések több évtizedre is elnyúlhatnak.

Kaindl²⁸ 1723-tól folyamatosnak tartja a betelepülést. II. József alatt 1810 család települt be hazánkba és 1801 után újabb hullám indult meg, mely csak-német településeket hozott létre

"mehrere deutschböhmische Kolonien geschaffen /1828-33/ von diesen blieb Weidenthal, Wolfsberg, Lindenfeld und Alt-Sadowa bestehen"

és végül is szerinte 1865 és 1868 között

"von den Militärbehörden im Überschwemmungsgebiet der Donau mehrere Dörfer begründet und bevölkert"

de filiális jellegű települések még 1900 körül is történtek.

A délkeleti Somogyba települő németekkel foglalkozik Weidlein²⁹ is, aki ezt írja:

"die Deutschen in der südöstlichen Schomodei beschäftigten sich aber ursprünglich nur mit der Herstellung von Pottasche, Holzkohle und Glasbläserei"

és ezek a telepések a Frank-Alb, Hessen és Pfalz területéről jöttek.

Egy biztos, hogy már Mária Terézia alatt megjelent a Cohlmann féle rendelet /Inpopulationes-instructiones 1765/, mely szerint 20 öl /40 m./ szélesek a telkek. A házakat a telkek szélére kell építeni és 16 m. széles udvart a melléképületekkel keresztbe kell beépíteni. A keresztutakat 6-8 öl szélesen kell hagyni. Kutat kell ásni, az utcát folyókával kell ellátni. Pallót kell lefektetni; eper- és gyümölcsfával fásítani³⁰.

A falvak a domborzati formákhoz igazodnak. Egyesek követik a fő- és mellékvölgyek vonulatait -mint pl. Szulimán is. A szórvány-némettség egy utcás települést hoz létre, irtványfalut, Walhufendorf-ot.

A házak általában kettős tagozatu, oromfal nélküliek voltak, tehát lapos tetejűek. A tetőre kukoricaszárat tettek vagy zsüppkévket. A házak ajtaja az utcára nyilott. Az egyik oldalon a hálószoba, a másikon a konyha található.

Kertet általában minden háznál találni lehetett, mert a németek a virágokat szeretik.

A későbbi telepesek a kelta-német típusu frankház módjára hosszával az utcára néző házat építettek vagy a felnémet típus szerinti tornácos házat, mely a telek szélére épült. Ablakaival és oromsatával az utcára nézett. Itt közös tető alatt vannak a lakószobák és az istállók. A gazdasági udvar jelentőségének meg növekedése később alakul ki és az osztrák Vogelweide hatásaként jelentkezik.

A házak anyag vert fal, vályog vagy vályoggal vegyes téglá. A melléképületek kő alapzaton téglafallal készültek. A lakóházak talpát barnára vagy kékre festették, a falakat hetenként fehérre meszelték. Az ablakok általában szalugáteresek voltak.

Schmiedt szerint³¹ az elsődleges hesseni települések során protestánsok kerültek Tolna megyébe és az itteniek bocsátották ki rajokat Somogyba és Baranyába. A kivádorlás oka a hétéves háboru /1741-48/ nyomora, a falkavadászatok és a téli katonai elszállásolások.

Vargha Károly³² a letelepedést Szulimánnal kapcsolatban 1773-1793 közötti évekre teszi.

Ha lehet hitelt adni Korbeinsky³³ és Vályi Nagy András³⁴ műveinek, akkor a századforduló után jelentek csak meg a német telepesek. Ezt alátámasztja az is, hogy németes hangzásu nevekkel a moszói plébániadokumentumokban csak a századforduló után találkozunk.

As 1832-ben a moszói uradalomtól kiadott tabella összességében ismerteti Szulimán igaz- és kézirobotját /az előbbi 1820, az utóbbi 3640 volt/ és felsorol 70 családfőt, akik között németes hangzásu nevekkel is találkozunk. A már 8. oldalon szereplő nevek mellett a következőkkel:

"Likert János, Raix Ádám, Stokker Johann, Anton Nikolaus, Lautenbach Mihály, Neutzer Conrad, Sommer József, Amsz György, Milds Jakab, Lerch Anton, Wild András, Stek József, Kaner Nikolaus, Hergeth András, Werner Johann, Kuszik Nikolaus, Link György, Ritzel Jakab, Böhm József"

Később a németiség számottevővé válik Szulimán lakossági számarányában. A két világháború közötti években a község lakóinak 57 %-a német anyanyelvű.

Házbecsű

1840-ből származik az az okmány, mely a következőkben másolatban látható és az uradalom ellenjegyzésével történt.

"Házbecsű

Alulírottak által Shitek József szulimányi fél telkes jobbágy-nak háza tartozandó fél telekkel becsültetett meg.

Ház, konyha, kamara, egy földél alatt istálló, pajta kerttel fél x sessioval általában 700 f. azaz hétszáz váltóforintra.

Mely becsűs által szulimányi Thenk Imre semmi restantiát magára nem vállalván, ha az eladó az uradalomnál restantiában áll, köteles wlégséget tenni.

Költ Szulimányban március 8. 1840.

Pürös Ferenc bírő

Shitek József eladó

Stokker János esküttek

Thenk Imre vevő

Horváth Iván "

PH

Déhm József "

Tonkó József "

A földesuri jogok fenntar-tása mellett ezen adás-vevés helybenhagyatik

Parkas József "

Neuczer Tamás "

Ignits Tamás jegyző

April 10. 1840

PH Dezsöffy János tisztartó

Pecset: körlakau; külső körben SZULIMÁNY felírás, alatta félkörben 5 csillag. Belső körben két ellentétesre fordított hárd és két fenyőfa.

Uriszéki jegyzőkönyvek³⁵

A hatáskörébe tartozó helységek csak részben azonosak a moss-gói uradalommal illetve az ehhez tartozó településekkel.

Es a jegyzőkönyv két kötetből állott, 674 számozott oldallal 25 x 40 cm-es nagyságu, vászonkötéssel összefogott merített papíron írták 1820 októberétől folyamatosan 1847-ig bezárólag.

A pereskedések tárgyai: kölcsöntartozások, örökség teljesítet-lensége, jogtalan állattelhajtás, verekedések, betörés, halált oko-zó testi sértés, elévülés, szerződészegések, sértegetés, gyanusi-tás, rágalmazás, haszonéleveseti ügyek, tehát ami egy-egy falu éle-tében előfordulhatott.

Az uriszéken a vármegye meghívott bírái és törvényes bizottsá-gi tagjai vettek részt.

"Ifju Tonkó Iván jobbágy esedezik, hogy feleségét a szulimáni notárius olyan nagyon megkorbácsolta, hogy az egész nyáron nem tudott dolgozni. Azért mivel a szulimáni csikós felesége panaszt tett, hogy az instans felesége elveszi tehene hasznát, boszorkánynak állítván be őt, s könnyű, hogy feleségének elégtételt adjanak.

A falu csikósója a panaszos feleségét boszorkánysággal vádolta, ennek hitelt adtak a helység előljárói s ők büntették meg a panaszos feleségét.

Egyszermind keményen meghagyatik, hogy ezután a tisztség híre nélkül ilyes cselekedetekbe magukat belebocsátani ne bátorkodjanak és minden hibás beszédeknek helyt ne adjanak, most egyszer ezen tettük együgyű tudatlanságuknak tulajdonítván, elhallgattatik."

/im.15-16 o./

Pinta Ferenc erdőpásztor Komlin Miklós felesége ellen előterjeszti, hogy 1823-ban lakásából szalonna és hárj veszett el, a hárjból egy darabot Komlinnénál talált meg. Később Komlinné egyik tikját is elvitte és megsütötte. Mikor pedig ezt felesége Komlinnénál kereste, az feleségét pofon verte. Sőt Komlinné még pénzt is vitt el tőlük, amit a szomszédjuk látott is. Kéri, hogy Komlinnét ezért büntessék meg, de a kárt szegénysége miatt rajta követelni nem akarja.

Megállapítják, hogy Komlinné nyughatatlan és a szomszédait nyugtalanító asszony, ezért megfeddik és megintik, hogyha legközelebb ilyen történik, megbüntetik.

/im.142 o./

Szulimáni hadnagy Üreg Tonkó Miklós előadja, hogy ő 26 évvel ezelőtt a helység kasszájába 126 fr-tal adós maradt; ezt idő közben letűrlesztette. Ezért kéri, hogy adóssága alól oldozzák fel.

Adósevelét visszaadják és vagyonát a zár alól felszabadítják és kezére visszaszolgáltatják.

Kovács Jánosné panaszodik, hogy Tonkó György nevű komájával a szulimáni kocsmában békésen üldögélt és a többi emberrel beszélgetett. Waldois szulimáni mester a feleségével betért oda és őt ott találva kurvának nevezte, erre a mesternét ő is visszakurvázta, erre a mester pipaszárral megverte.

Waldois mester előadta, hogy az instans-asszony urahagyott rossz asszony.

Mivel a perlekedő felek egymásnak elégtételt szolgáltatottak, egyik panaszának sincs már helye. "Mivel az instans asszony időn tulmaradt a kocsmában, a notárius ur a feleségével a vármegye tilalmára betért oda, azért megfeddésre tessik magukat érdemessé, a büntetés alól feloldoztatnak."

/im.434 o./

Pecsay Pál szulimáni és Gróf János antalfalusi kanász az osztópáni uraság cselédeknek dissznóit hajtották el.

A rabszemélyek fél esztendői közmunkában töltenő rabságra, ennek kezdetén és végén 25 pálcabüntetésre ítéltetnek.

Kolbert Mihály lopott, a bírót sértegette, felesége a lopásban bűntársa volt.

A vádlottak beismerték, hogy az uradalmi harmados földéből 5 mérőre való kolompért kiástak és hazavitték. A bíró tullepte a hatáskörét.

Megállapították, hogy a vádlottak az előző évben is loptak, bár a lopott mennyiség kis értékű, Kolbert Mihályt 12 pálcabüntetésre, feleségét 16 korbácsütésre ítélték.

Törvény elé állítják Magyar, Tonkó, Puntik, Peisl, Schmied, Hell, Gaáb, Verner, Stokker nevű szulimáni lakókat, mert a kanász kisfia meséjének felülve a viszlói kanászt elhurcolták, megverték, egy gerendára felhúzták és halálát okozták. Ezt a kegyetlenséget egy 75 éves emberen hajtották végre.

A legnagyobb bűnös Lang, Gaáb, Schmied és Hell, háromnegyedévi rabságot kap, kezdetén és végén 25-25 pálcabüntetést, Magyar fertályasztendőt és 25 pálcabüntetést, Tonkó és Puntik 6 heti fogságot, Horváth egy hónapi fogságot, Verner egy heti fogságot.

A vérdíj 40 ezüst, ennek $\frac{6}{8}$ -ad részét 8t f6 együttesen, a maradékot a többi fizeti ki. Gaáb, mivel orvosi látel-let szerint a pálcabüntetésre alkalmatlan, rabsága 25 napal hosszabb lesz.

A szigetvári Kaposy Mihályt az almamelléki Rámics Evendelné megtámadta és ütlegelte.

Rámics Vendelné 8 napi kenyéren és vizen töltendő fogságra ítéltetik.

A hamusbetyárok, akik a hamuszirt állítják elé már harmadéve nem szolgáltatnak be semmit sem. Pénzbüntetést kaptak.

Szulimáni lakók közül Tóth János és Katalin édesapjuk halála után rájuk maradt és fel nem osztott javaiból a szulimáni szőlőhegyen lévő "két és fél kapás szőlőből" az osztályos öröklési rész kiadását kérik Mozsogón lakó testvérüktől és annak fiától.

Mivel a tárgyaláson sem a felperesek, sem az alperesek nem jelentek meg, a tárgyalást elnapolják.

A jegyzőkönyvek záradékát az uradalmi fiscalis, mint az uriszék jegyzője, a vármegyei táblabíró, mint az uriszék elnöke, a megyei főbíró, alszolgabíró, mint meghívott közbírók, a tisztartó, a juhászati ispán, a számtartó mint hivatalosak az uradalom részéről sk. hitelesítették.

A közölt szemelvények azt igazolják, hogy az 1836. lo tc. értelmében már nem a földesur maga bíraskodott, hanem a meghívott megyei bírák hozták az elítélő vagy felmentő jellegű határozatot.

1848-49 vonatkozásai

Az 1848.5.tc.alapján az országgyűlési követeknek népképviselői alapon történő választására 3 tagú küldöttség írja össze a választókat. Müködsüket 1848 június 2-án kezdik és 14 napon át folytatják.

"Minden Somogy megyei honpolgár, ki a politikai jogát élvezni kívánja a fennirott törvény 1-3.§.-ában körülírt választói képessége kimutatása s személyének beiratása végett, fenn nevezett küldöttség előtt és lakását illető kerülete helyén megjelenni iparkodjon. Kaposvár 1848 május 4. Mérey József 2-ik alispán."

Ennyi volt a megyei leirat a szigetvári kerülethez, melynek 54 községét a központi választmányban 10 személy képviselte, köztük volt Molnárffy Ferenc a mozsói uradalomtól.

A választói összeírásra kinevezett kerületi küldöttség tagjai Hegyessy Kálmán /Domolcs/ ,Thassy Károly /Görbögál/ ,Kácsó Lajos lelkész voltak.

1848 május 23-án az alispán már a sebespostán érkezett belügyminiszteri rendeletre, mely szerint a "haza rendkívüli körülményeihez és az események rohamú sulyához képest teendők végett" a május 25-én Kaposváron összehívó állandó bizottmányi³⁶ ülésre Molnárffy Ferencet meghívja.

Később nemzetőri kapitányválasztásra is sor kerül:

"Nyilatkozat. Mi alulirott helységek összes lakossága folyó május hó 3-án összegyűltünk Szolimányi helységbe nemzetőri kapitányválasztás végett, mely tárgy Hegyessy Kálmán nemzetőri őrnagy által megkísértetett, de mindnyájan közakarattal volt kapitányunk Molnárffy Ferenc mellett nyilatkoztunk és többszöri próbatételek után is tőle el nem állottunk, őtet továbbra is kapitányunknak kívánván, melyre nézve adjuk ezen nyilatkozatunkat nevünk aláírásával. Költ Szolimány 1849 május 3-án."

Az aláírók között a mozsói, viszlói, szolimáni, almamelléki, szentlászlói, zsibóti, boldogasszonyfai helységek lakói voltak jelen és a nyilatkozatot Tóth István jegyző hitelesíti.

Az utolsó vonatkozás 1849 július 3-ról szól. Hegyessy Kálmán intézi a Mózsgó századbéli főhadnagy urhoz:

"századjából egy szakasz kellőleg felosztva a sebesi és turbéki őrsök között, a többi Szigetvárra illetve a botykai cserbe menjenek 6 napi szolgálatra. Elelmet vételezzenek. A főhadnagy maga vezeti a századot és Szigetben állomásozik"

A földesur -Batthány Kázmér megyei főispán- a szabadságharc idején a délvidék katonai biztosá, a kereskedelmi tárca vezetője, külügyminiszter, aki végül is Kossuthtal együtt kér török menedékjogot és Viddinbe emigrál.

A Batthyány birtok új gazdája a "hűségjutalmas" Biedermann Ottó lett, aki később bárói címet is kapott.

1850 után

1851-ben Hochreiter Ambrus somogyi kormánybiztos sürgetésére látnak hozzá az Almás és a környező patakok szabályozásához. A szulimániai lelkes támogatói az Úgynek, hisz az elmosarásodás már 1846-47-ben 40 szarvasjóságuk elvesztését jelentette.

"Erdőszabályozás. A Vörös hegyen esekély minőségű fák vannak ugyan, de itt az uradalomnak három darabban van a földje és ők ehhez nagyon ragaszkodnak. Legyen az övéké, különben is bozótos és tűskés a terület.

Helyette a Bükkösi Erdő tagosítását kell megkezdeni, ebből telkenként 4 holdat kérnek.

Az uradalmi erdőből a lelkeseknek 11 és fél, az oskolamesternek 12 öl fa a járandósága".

Egy 1867-es jegyzőkönyv a Gilitzei szőlőhegy területével foglalkozva megállapítja, hogy az 84 hold és 976 nöl nagyságu. A szőlőbirtokosok közül 60 főnek 1 holdnál nagyobb területe van.

A település lakossága a kiegyezést követő évek során viszonylag kedvezőbb helyzetben lassan növekedett. Sajnos 1873-ban megállt a demográfiai fejlődés, mert a kolerajárvány itt is éreztette a hatását

"Julius második felében tört ki a hoboli pusztán tartózkodó aratók között és minden övintézkedés ellenére a szigetvári járás 11 községén futott végig. Legjobban Szulimán községet sújtotta, mert 849 lakosából 93 megbetegedett és 29 pedig elhalt koleraiban."

1895-1935 negyven évet jelent a település életében, melyre, ha hézagosan is vannak képviselőtestületi jegyzőkönyvek. Vannak természetesen nehézségek.

"A Szigetvár-kaposvári vicinális pálya fenntartási költségeihez 38 fr 48 kr hozzájárulás terheli a költséget.

A segédjegyző kvalifikációja 6 középsík. osztály, de a javadalmuk annyi még most is, mint amikor csak írni-olvasni kellett hozzá./1895/

A szőlőpusztulás miatt adókedvezmény jár./1896/

A bába ne kérjen az évi 40 fr mellé még ingyen lakást is, amikor szakmabeli elfoglaltságát mellékfoglalkozásként üzi./1897/

Az új körpecsét szövegét jegyzőkönyvben is rögzítik./1901/

A filoxéra és a peronoszpóra miatt 718 kor. állami adót töröltek./1902/

A körorvosnak nem fizetnek fuvarátalányt, lakjon a községben./1903/

A rendszeresített osztálytanító évi fizetése
800 korona./1904/
Szulimán lakossága 1049 fő./1905/
A marhalevelkezelést a tanítóra bizzák./1906/
A település nem fogadja el a Szöllőmán elnevezést
hanem ragaszkodik a Szulimán névhez./1907/”

A jegyzőkönyvek megszakadnak. A falu lakói közül többen részt
vettek az I. világháborúban; 155 fő bevonultból 36 a hősi halot-
tak száma /hadiözvegy: 19, hadiárva 37/.

”A szerbek élelmezésére felvett 13800 koronát pótdőből pótolják./1921/
A tv-ben megállapított földet kapják azok, akiket a földhözjuttatás megillet. Házhely-igénylők a község déli részén kapnak házhelyet. Járási vitési telekhez nem járulnak hozzá. Csendőrpihenőt nem létesítenek./1922/
Az árvizkárosultaknak segélyt megszavaznának, ha nem lenne a községnek egyéb kiadása./1923/
Polgári Olvasókört létesítenek.
A község pénzhány miatt nem tud iskolatáblát, címert, himnusztablát és iskolafelszerelést venni./1925/
A kaposvár-szigetvári törvényhatósági uthoz nem járulnak hozzá, nem adják meg az 1000 kézi és 200 ígás napszámot./1926/
Földigénnyel 4 fő jelentkezett, összesen 5 khold 500 nől az igény, teljesíthetőnek ítélik meg.
Az urbéres birtokosság összehasonlításul bemutatja költségvetését és elszámolását 1918-1927 között.³⁷
A kaposvári út építéséhez hozzájárulnak./1927/
A közkutatót rendbehozzák, mivel az a török időből való.
A hősi emlékművet Bory Jenő szefehérvári szobrász készíti el./1928/
A bika által megtaposott községi pásztor kórházba szállításához előfogatot nem adnak./1929/
Az urbéres elnevezés közbirtokosságra változik.³⁸
A Szulimán-antalfalusi utat megépítik./1930/
Nem emelik Kalapáti István havi 5 P-ös segélyét, mivel ez a megélhetésre elegendő.
Szabályrendeletet alkotnak a községi előfogatról és a kézi munkakötelezettségről; az előfogat 6 P, a kézi napszám 1,50 P./1934/

A felszabadulás előtt

Az 1925-ös közigazgatási tájékoztató III. alapján is megállapítható a terület nagysága, belső megosztottsága, szervezete, lakóinak száma.

Az 1920. évi 36 tc. értelmében végrehajtott ellenforradalmi földreform 25 khold "vitési telket" juttatott a falu területén lévő Biedermann birtokból a mozsági "vitész" Kovács Istvánnak.

Ezen kívül a földreform 86 khold szántóföldet és 11 db.600 néles házhelyet osztott szét a földkataszterben is IV.és V.osztályunak minősített vályogtalajból.

A 40-es években egy jegyzőségi kimutatás szerint a faluban egy tanerős iskola van.A falu mesteremberei a következők:egy asztalos,kettő cipész,hat cséplőgépes,négy kereskedő,három kocsmáros,két kovács,két kőműves,egy mész- és cementkereskedő,egy téglagyáros és egy hulladékgyűjtő.

A községet a 3.Ukrán Hds.csapatai 1944 december 3-án érték el.Négy tiszt felkereste Antaleovics Józsefet az akkori bírót és rövid tárgyalás után a szovjet katonák átvonultak a falun.

A község határában harcok nem folytak.A volksbundhoz ragaszkodó nacionalisták a szomszéd községen keresztül menekültek nyugat felé.Közülük 4 polgári személy kitévedő ellenállást tanúsítva meghalt.

A felszabadító harcokkal egyidőben 30 horvátországi család települt át a drávántuli Virovitica környékéről Szulimánba.Oly családok voltak,akik magyarul tudtak és a jugoszláv partizánok között harcolva Korpád és Gyűrűfü község körzetében tartózkodtak,majd a partizánok előnyomulása és a déldunántuli felszabadító harcok befejezése után Szulimán és környékét ismerve telepedtek le Szulimánban,Magyarlukafán,Vásárosbécen,Korpádon és másutt.

A felszabadulással Szulimánban is egy új és régóta várt korszak vette kezdetét.

Eddig egy falu történelmének lapjait forgattuk.Hézagosak az adatok,mert kimagasló esemény alig-alig akadt a település életében.Ennek az erők között,dombok alján meghuzódó kis községnek mégis jelentős a történelme.Voltak csendes munkás évei,de voltak véres napjai is.Örökös küzdelem volt az élete a természeti erőkkel,verejtékes a munkája a mindennapi kenyérért és sohasem volt nyugodt a pihenése.Ezt a települést nem védte kőritett várfal,nem volt katonasága.A legjava,legerősebb fiatalsgot bármikor odaszdták.

Sok nehéz küzdelem huzódik végig az iratlan történelmén is.Dolgoztak,küzködtek,adóztak.Dolgoztak településükért,küzködtek emberi önállóságukért és adóztak a jövő nemzedékért.

Jegyzetek

- 1 Zselic turistatérkép Kartográfiai Vállalat 1981.
 - 2 Filep István cikke Vasárnapi Ujság 1858.
 - 3 Knózy Judit: Somogy m. néprajza II. Anyagi kultúra Kaposvár 1980. 9-10 o.
 - 4 Vargha Károly: A délkeleti Zselic Csurgó 1941
 - 5 Historia domestica parochiae Mosgoensis
 - 6 Képviselőtestületi ülések jegyzőkönyve. Kaposvári Levéltár Szulimánra vonatkozó anyaga
 - 7 Karácsony-Kollányi: Monumenta ecclesiastica tempora innovatae in Hungaria religionis. Egyháztörténeti emlékek a magyarországi hitújítás korából. Bp. 1909. IV. 133 o.
"Mindszent, Zelemal, ugyanazon plébániák/hoz tartozók/, ugyanazon földbirtokok, Török Bálint hitvese birtokolja"
 - 8 Batthyány levéltár seniorátusi anyagából:
"az egész összefüggő birtokot Merenye, Keresztur, Szőlőmál és Mosgó nevet, valamennyi Somogy megyében, rajtuk élő lakosságukról az a hír járja, hogy 1030 fő maradt"
 - 9 Batthyány levéltár seniorátusi anyagából
 - 10 A 8. sz. szemelvény alatt is megismétli a veszpréme gyházmegyei igazolás, majd folytatva: "amelyeknek a birtokára és használatára ugyanazon Balogh János fel- és lemenői mindkét nemből már régtől fogva szabadon és háborítatlanul birtokolták az írásbeli bizonyítékok alapján.... az előbb említett egész és sértetlen vagyon.../többek között/... Szőlőmál.... és a többi is Somogy megyében található lakott területen... emlékeztetve Balogh Jánosra... az ő örökösének és utódainak adjuk, ajándékozunk örökös jogon és visszavonhatatlanul, hogy birtokolhassák"
 - 11 obligálja = adósságból fakadó kötelezettség értelmében átadja
 - 12 "emlékeztetjük a jelenlevőket, hogy Palotay István és Sámuel kezünkhöz adtak bizonyos leveleket, melyeket még Vesselényi Ferenc nádor adott Koháry István és Palotay Miklósnak bizonyos ráé falukról; ugyanazon ráé falukról korábban már a veszprémi káptalanhoz Palotay Miklós tett észrevételt. Az említett jószágokat megnyerve magunknak, az előírt kötelezettségeket mi teljesítjük. Ha ők letennék /ti. az egyháznak járó/ quartalitásnak megfelelő értékeket, akkor a jószágátíráshoz kapcsolódó költségek őket nem terhelik"
- quarta-negyed, negyedik rész; az egyházi dízsmá negyede és a főesperest illette.

- 13 a pátens nyílt oklevél, nyílt parancs; ilyen értelemben a kibocsátó, mint végrehajtó hatalom törvényerejű rendeletére vonatkozik.
- 14 assecuratio = ígéret, biztosíték
- 15 portio, porcio militaris = katonairész; az állami hadiadóknak terményben fizetett része. 1671-től az országban járó és a falvakban elszállásolt császári zsoldos hadsereg tartásának terheit az egyes településekre ember- és lóporciók formájában vetették ki
- 16 requirálni = felkeresni
- 17 "1718. évben december hónap bizonyos napján az alább megírottak jöttek ide Szőlőmálra, Somogy megyében lévő helységekre. T/ekintetes/és N/emzetes/és V/itélő Madarász László Somogy vármegyei kinevezett /ordinarius-szabályos/alispán /vice/ur őkegyelme rendezése /-commissio/ mellett.... megkeresésre /requisitio/ ezen alább írott vizsgálat /-inquisitio/nak és határszemlének /occulato revisio/véghezvitelére, mely így következik...
Első tanu Ambrus György kb. 90 éves Somogy m. Viszle községben lakik, a Lengyel család telepese esküszik, tehát vallja /fatens=tanu; exsolitio=megoldás; distinguál=elkülönníti/
Második tanu is ugyanazon Lengyel családnak Viszleban lakó kb. 50 éves telepese /colonus=telkes jobbágy/Kis János is esküszik és vallja mindazt, amit az első tanu közvetítésével hallottunk... Harmadik tanu Parulja János kb. 70 éves Apáti községben és Somogy megyében /-comitatus, röv.-ve cottus/lakozó /-degens, élő lakó/a kegyelmes és kiemelkedő generális és marsal huini Collonics J. János telepese esküszik és vallja, mint az előtte szóló tanuk is tették...
A negyedik tanu a kb. 60 éves Sziget várában lakó Haragovics Márton... az ötödik tanu Varga Márton kb. 30 éves... Ami történt a nevezett négy tanuval a határszemlére kimentünk, akik az ismertetett jeleket az előbb közlteknek megfelelően /-ad normam praecedentis exsolitionis/... aláírásunkkal és pecsétünkkel hitelesített levelünket Szőlőmán nevű birtokon a jelzett napon mint fenn"
- 18 urbéri összeírás, urbarium az a gazdasági irat, mely a feudális földesur birtokát illetve az urbéres jobbágyságot veszi számba, hogy így megkönnyítse a földesuri jog gyakorlását. Általában a fokozatos részletekre való törekvés nyilvánul meg az egymást után következő összeírásokban.
Az urbéres lehetett egész vagy töredéktelkes jobbágy, ún. házas szellér. Ez utóbbit Mária Terézia korában az urbérendezés 1/8-nál kisebb telekrészesedéssel jellemezte.
- 19 1. I. sz. melléklet
- 20 sedria = sedes judicaria rövidítése = vármegyei törvényszék
- 21 1. II. sz. melléklet

- 22 faizás = lignatio, a tüzi- és épületfa vágásának jogát jelentette. Az 1767. urbéri rendelet saját szükségletre engedte meg egységesen a telkes jobbágyoknak és a házas szelléreknek, valamint a legeltetést, makkoltatást bérfizetés ellenében. Az erdőnek a földesur és a jobbágy közötti arányos megosztására ekkor sem került sor.
- 23 classificatio = osztályozás
- 24 Vargha Károly im.-e
- 25 Historia domestica parochiae Mosgoensis; feljegyzés 1782-ből, illetve 1782-től folyamatosan vezetve. Az im. harmadik fejezete de filialibus ad hanc parochiam pertinentibus in specie de Szoliman ebből "in hac tempore Volanties paria erunt 18, ita multiplicata ut anno 1793 103 paria numerabantur.
- 26 Ludovicus Nagy: Notitia-politico statisticae inclyti regni Hungariae. Buda 1828.
- 27 Holder: Das Deutschtum in der unteren Baranya Stuttgart 1931
- 28 Kaindl: Geschichte der Deutschen in Ungarn Gotha 1912
"több esch-német települést hoztak létre, ezek Weidenthal Wolfsberg, Lindenfeld és Alt Sadowából valók" és "a katonai alakulatok a Duna árterületén több új falut alapítottak és népesítették be"
- 29 Weidlein: Die Deutschen in der schwäbischen Türkei 1956
"a németek /svábok/ délkelet Somogyban hamuszár, faszén, és üvegfuví telepeket hoztak létre"
- 30 Nemzetiségi Ismertető Könyvtár Bp. 1913
- 31 Schmidt János: Német telepesek bevándorlása Hessenből Tolna-Baranya-Somogyba Győr 1939
- 32 Vargha Károly im.-e
- 33 Korbainisky: Geographisch-historisches und Produkten Lexicon von Ungarn Pessony 1780
- 34 Vályi András: Magyarország leírása Buda 1799
- 35 Az urizsék /-sedes dominialis/-en egyes nagybirtokosok több századra visszavezetett "joga" alapján jobbágysai és birtoktalan familiárisai felett birói jogot gyakorolt. Ha pallásjoga volt, akkor gonosztevők felett is ítélezhetett. A vármegye részéről rendszerint jelen volt valamelyik szolgabíró és esküdt, akik a legközelebbi megyei sedrián beszámoltak tevékenységükről. Mivel a megyei küldöttek is birtokos nemesek voltak, a jobbágy számára esetleg nem sokat jelentett részvételük az urizsék ülésén, ahol különben is a jobbágnak a földesur vagy tisztjei elleni panaszát Ugyében maguk a panaszoltak ítélezhettek.

Az uriszék testi fenytés mellett súlyos bírságokkal sújtotta az eléje kerülő jobbágyokat.

Később kisebb ügyekben a falusi bíró a községbeli esküdtekkel ítélkezett, de csak 1 fr.-ig szabhatott ki büntetést.

36 Vármegyei állandó bizottmány: az 1848.16.tc. ideiglenes jelleggel a köv. országgyűlésig meghagyta a nemesi vármegyét, melyet az alkotmányosság védőbástyájának tekintett. Addig is míg a vármegyék végleges átszervezéséről törvényt nem hoznak, intézkedett a vármegyei közigazgatásnak a kivivott közzabadság igényeihez való alakításáról. 1848 júliusában a vármegyékben közgyűlést tartottak, melyeken egy nagyobb létszámú állandó bizottmányt választottak. Ennek választásakor a népképvisletti elveknek kellett érvényesülni, de a kutatások szerint a bizottmányba a birtokos nemesek kerültek általában. A bizottmányok a vármegyei közgyűlés helyébe léptek és átvették azok feladatait.

37 urbér, urbéres, a jobbágytelekhez szorosan kapcsolódó, a kései feudális korban kialakult fogalomcsoport, nyelviileg német eredetű

38 Közbirtokosság a jobbágyfelszabadítás után a polgári korszakban már nem lehetett nemesi jellegű, hanem a volt urbéresek egy-egy település parasztságának közzösen birt ingatlanaiából állott. A közbirtokosok a közzös részeket - főleg erdőt és fel nem osztott legelőt vagyont arányában használhatták. A legfontosabb kérdésekben az egyes résztulajdonosok nem, hanem csak mint társulat határozhatott.

A törvények a századfordulótól védelmezni kezdték a közbirtokosságot, nehogy életképtelen birtoktörredékek jöjjenek létre. E paraszti közbirtokosság a földközösség maradványának is felfogható.

A közzségek közigazgatását Mária Terézia urbéri rendelete /1767/ szabályozta. A reformkorban az 1836. IX. tc. három csoportba osztja őket: Rendeztet tanácsot nem tartó közzség lakói zömmel jobbágyok, akik egyes közigazgatási ügyekben első fokon az uriszékhez, másodfokon a vármegyei hatóságnak alárendeltek.

A rendezett tanácsu vagy szabadállmas mezőváros /Közzsgő/ bár földesuri fennhatóság alá tartozott, de kisebb polgári perekben bírói hatóságot gyakoroltak /A nemesi közzség a harmadik típus a nemesi közbirtokosságból alakultak - anyagunkhoz ez nem kapcsolható/

Előfordulhattak kisbirtokos nemesek is a jobbágyok közzött. Ezeknek az élén állt a hadnagy, míg a jobbágyok élén a falusi bíró, pl. v. 8:16 old-on szulimáni hadnagy Öreg Tonkó.

I. sz. melléklet

SZŐLLŐMÁLY Fűlés vég- rül napke- letről	SESSIO	Vagyon hoz- zája föld			P i s	k ü r	L ó	N A T U R A L I A						
		Col	Dno: Szántó	Kasz.: Nr				Nr	Nr	Vaj	Lud	Tyuk	Tymony	Ké szp.
Kumlin														
Ballás	1/2	12 ¹ / ₄	6	4	6		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Kumlin														
Mátyás	1/2	9 ¹ / ₂	4	1	1		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Kis														
Ivány	1/2	12	5	1	2		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Favók	eöregségben szállot, mint hogy igen szegény egy forintra													
Mihály	1/4	2	2		1		engetetett az árenda				1			
Bosnyák														
Miklós	1/2	12	5	1	2		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Bogdán														
Miklós	1/2	10 ¹ / ₃	6	3	4		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Csacserij														
Mártony	1/2	11	4 ¹ / ₂	2	2		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₄	3			
Milovics	fogat föl Farkas Miklos eöregségét, mint hogy szegény egy													
Mártony	1/4	6	1 ¹ / ₂		1									1
Farkas														
Márton	1/4	5	3	1	2		1/8	1/4	1	2 ¹ / ₂	1,50			
Mester														
Tamás	1/4	5	3	2	1		1/8	1/4	1	2 ¹ / ₂	1,50			
Mester														
Mártony	1/2	5	4 ¹ / ₂	2	4		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Józsa János	Ivány Heller bírja, mégis jobban felveszi magát 2 fr. fizet													
Haragovics	1/4	7	6 ¹ / ₂	3	3		1/8	1/4	1	2 ¹ / ₂	2			
Pralla														
Ivány	1/4	4 ¹ / ₂	3	-	1		1/8	1/4	1	2 ¹ / ₂	1,50			
Prula														
Mártony	1/4	4 ¹ / ₂	3	1	1		1/8	1/4	1	2 ¹ / ₂	1,50			
Pöres														
Mihály	1/2	7	3 ¹ / ₂	2	1	2	1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Antalics	szegény mégis, jobban, felveszi magát és pusztán egy fr. fizet													
Istvánné	1/2	8 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	2	2						1			
Tanko														
Mihály	1/2	6	3 ¹ / ₂	2	2		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Tanko														
Mártony	1/2	6	4	2	2		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Tanko														
István	1/2	10	6 ¹ / ₂	3	3	2	1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Vukovics														
István	1/2	8	6 ¹ / ₂	2	2		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3			
Vidák														
Mátyás	1/2	14	6								-			
Hosszu	mint hogy szegény meg nyomorék fizet													
Mikuska	1/2	10	2 ¹ / ₂	1	2		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	2			
Pöres														
Gyurka	1/4	4	3	-	1		1/8	1/4	1	2 ¹ / ₂	1,50			

Püres Tamás	1/2	11	5	1	3	-	1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3	
Püres Márton	1/2	11	5	1	3		1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3	
Czuni Mihály	1/2	8 ¹ / ₂	4	-	-	-	1/4	1/2	1	2 ¹ / ₂	3	
Török Mihályné	malomnál lakik		1								1	
Item malom annatin											2	
Summa Summarum lo	1/2	197 ¹ / ₂	106	38	46	4	4 ⁴ / ₈	9	21	52 ¹ / ₂	59,50	
Gyallo Istvány	biró defáterque						1/8	1/4	1	2 ¹ / ₂	1,50	
Es így mared	lo	1/2	197 ¹ / ₂	106	38	46	4	4 ³ / ₈	8 ³ / ₄	20	50	58

II. sz. melléklet

Examen novem punctorum possessionis Szulimán

Adjurati senior Michael Suryor, Michael Milos, senior Georgius Pürös et Joannes Tonko.

Ad Ium urbarium ante circiter 8 annos confectum esse referunt.

Ad 2um et 3um nullum apud eodem Contractum praesexistisse modernarum ante praestativnum usum a tempore confecti Urbarii introductum esse.

Ad 4um solum possessionis hujus fertile est lignarii tam aedilis, quam vero focalis in proprio territorio adest, promenthorio provisi sunt, unde educillum etiam medio anno abtinens, pascum armentis eorundem densiores silvae glabrum et angustum reddunt, quod praecaxis comparare necessitantur melam unam nonnulli possessionis incolae erga 2o-rum fluvium censum usuant.

Ad 5um terras arabiles ad duas falcaturas subdivisae nullis unquam mutati omnibus fuerunt, obnoxiae ad singulam singulus sessionatus colonus 15-16 jugera duarum metretarum capacia possident prata siquidem potiori in parte carulosa essent, firmationi obnoxia sunt, ex quibus ibidem singulo sessionario 7mam, 8am falcatorum capacia obtingunt, Cordum in exigua quantitate duo aut tres coloni falcare consueverunt.

Ad 6um roboratarum tam manualium, quam vero jugalium nullus fuit definitus numerus vero prout ratio et necessitas oeconomiae dominialis postulavit labores quos vis prestiterunt, neque itus aut reditus iisdem venit in injurationem.

Ad 7um nonam ex omnibus terrae nascentiis ad normam Cottus ab innumerebili extraderunt in reliquo titulo daciarum aut donariorum nihil unquam ab iis desumptum fuit.

Ad 8um nulla datur deserta sessio.

Ad 9um perpetua obligatione se obstrictos esse prostitentur.

Praespecificati possessionis hujus incolae vernacula linguae croatica qua veterentur explanatum praesentem oris sui fassionem usuali sigillo et propria manu formato crucis signo maniant.

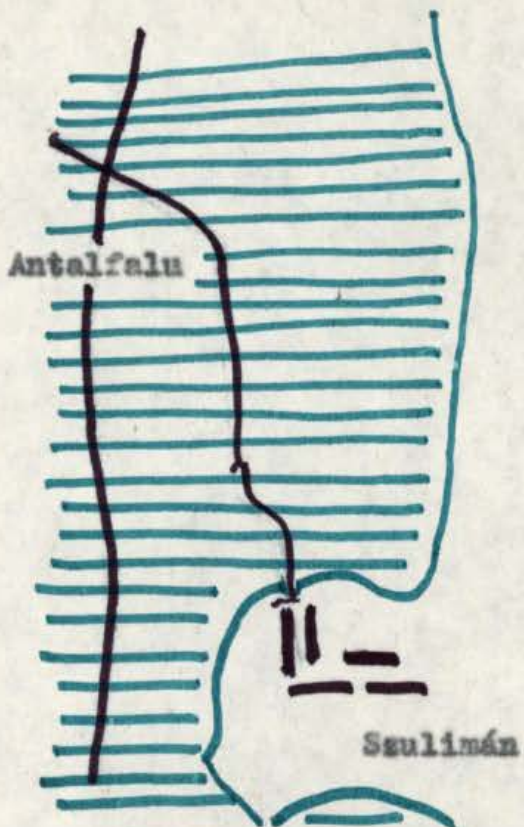
Actum Szulimán 2a Maji 1767.

L. S.

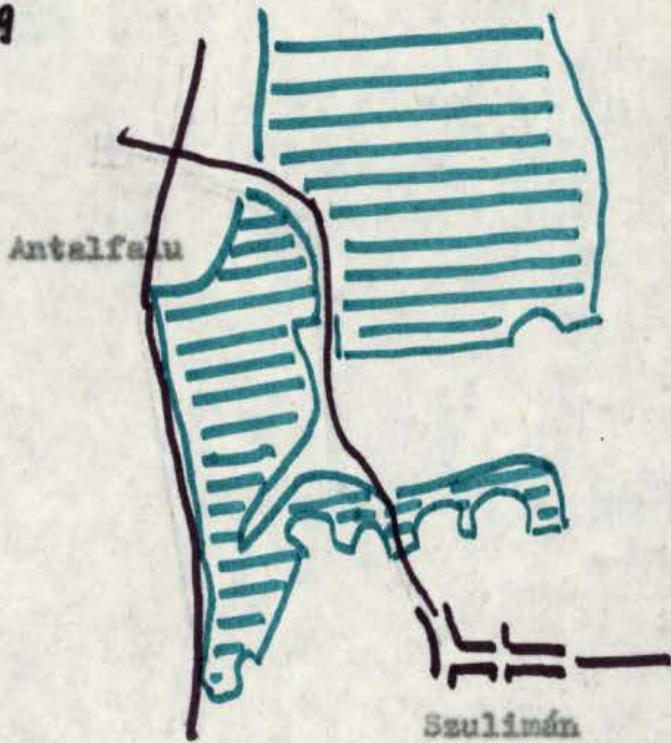
Coram me Antonius Gaál mp. Cottus Simigy. Supr. Judlium

Lectum et extradatum per Sigismundum Lakits jur. Archivarium

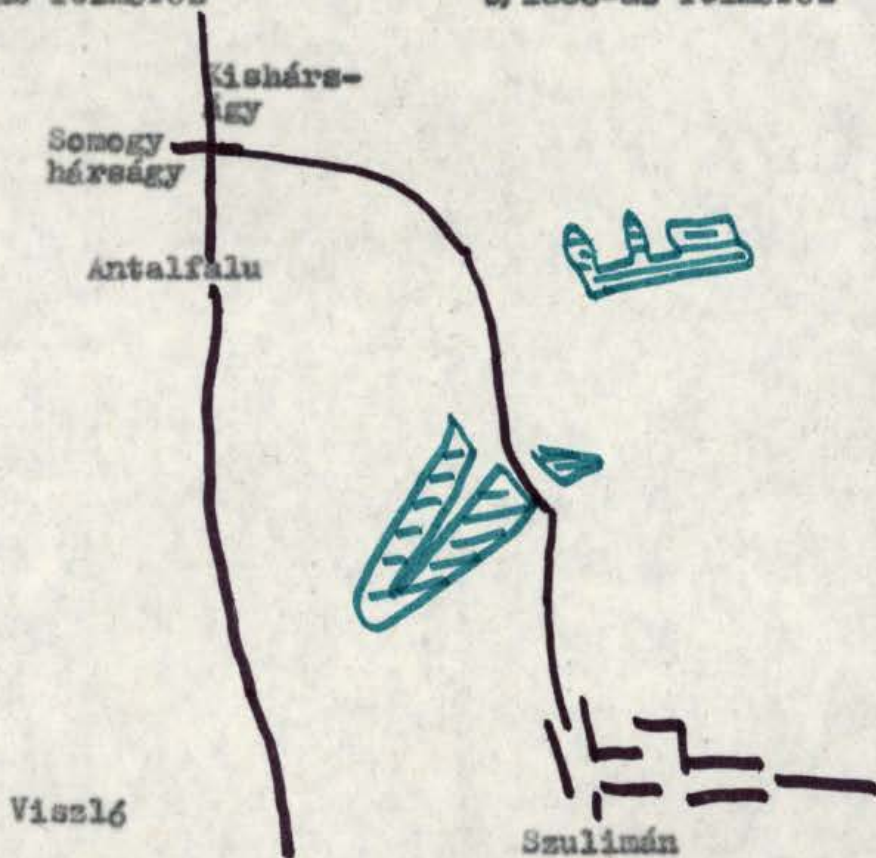
29

a/1780-as felmérés

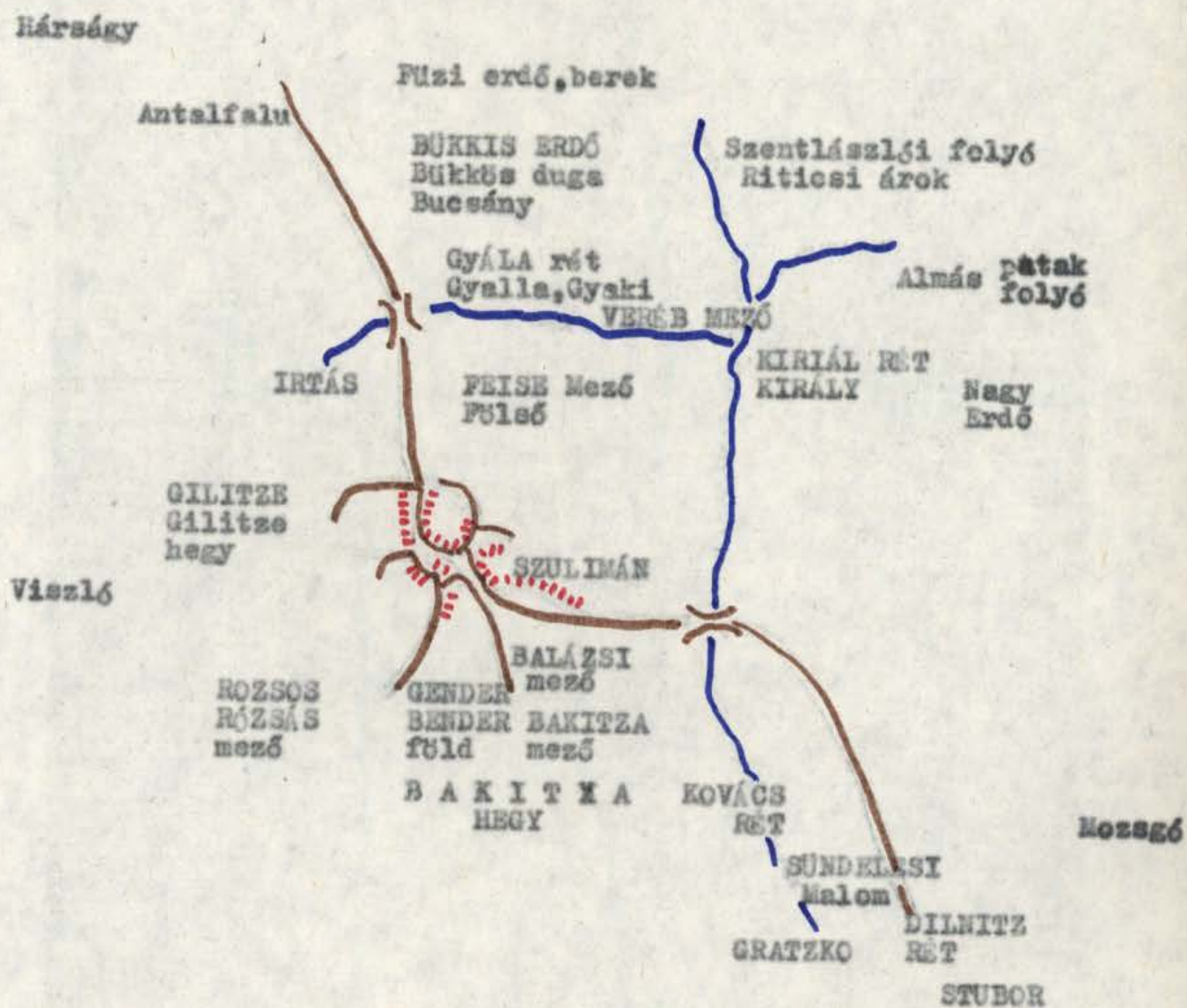

b/1880-as felmérés

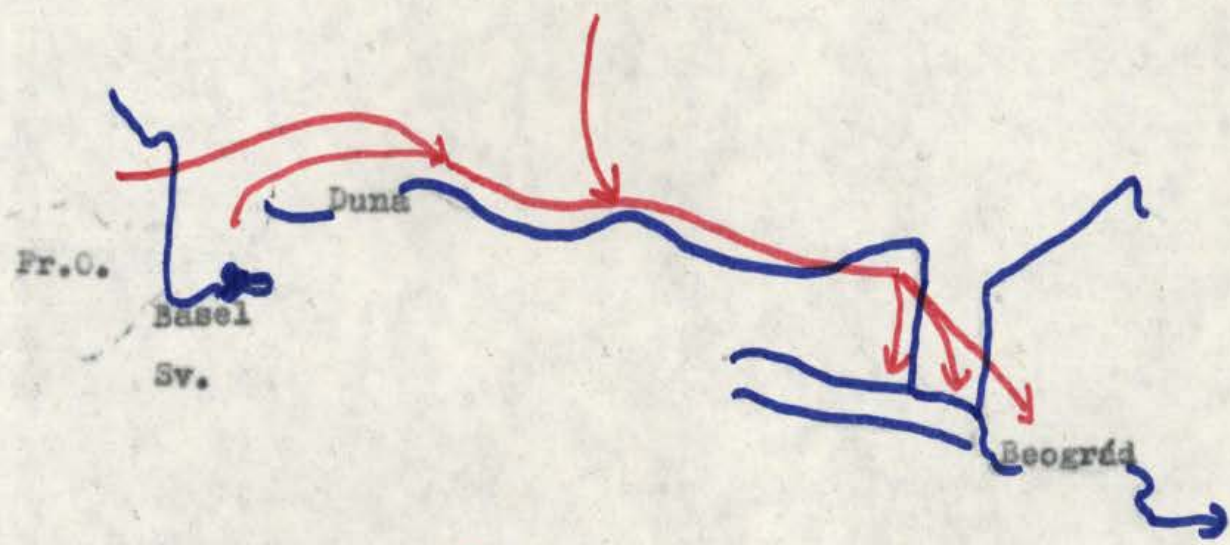

c/1920-as felmérés

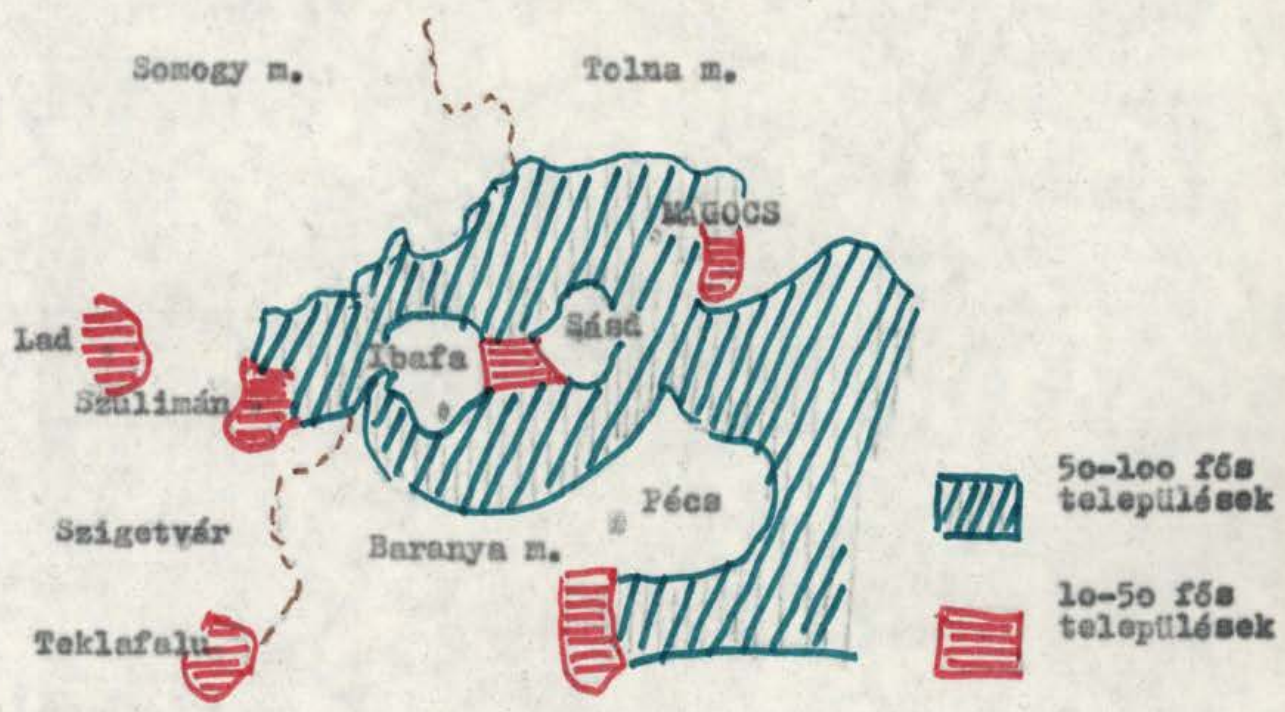
Az erdőterület, erdőhatár kényszervisszahúzásának vázlata

A vázlatrajz a határrészek megértéséhez készült. Alapja az 1780. épr. 1-én készített Plan von dem Hochgräft Theodor Batthyanyiochon Herrschaft Messgo gehörigen Dorf Szulimán című viselő térkép.

a betelepülés iránya= →

 50-100 fős települések
 10-50 fős települések

A vázlatrajzok a XVIII. és a XIX. századi német betelepülések irányát és az elhelyezkedést mutatják

III.sz.melléklet

1925 dec.28-án kiállított közigazgatási tájékoztató lap Szulimánról

1916-ig saját anyakönyvi kerülete volt

Határai: Mozsától	5,13 km-re	Somogyhárságy	4,85 km-re
Csertő	4,- "	Somogyviszló	4,28 "
Sz.László	6,42 "	Kaposvár	22 "
		Szigetvár	9,98 "

Területe	2827 khold, ebből	Önálló pusztái:	Antal-pusztá
	1744 " szántó		Bucsány-pusztá
	223 " rét		Bakittya szőlőhegy
	126 " szőlő		
	358 " legelő		
	302 " erdő		
	119 " nádas		

Lakosság 1082 fő /433 magyar+649 német/

Belterületen	705 Antalfalu tp	84 léleksz	3,85 km-re
Kül	" 377 Zsicske tp	108 "	4,50 "

Nagybirtok nincs

Lakóház	199 338 házzal	
	58 92 "	külterületen

Középbirtok /100-1000 kh/ kettő összesen 704 khold
Kis és törpebirtok 2168 "

Közös legelő 174 khold
Közös erdő 255 "

Állattenyésztés	331 ló
	380 szarvas
	730 sertés
	736 juh

A község szervezete: biró, másodbiró, 3 esküdt, 1 közgyám=ELŐLJÁRÓK

1 kisbiró, 1 bába, 2 éjjeliőr=SZEGŐDMÉNYES

5 virilista, 5 választott, 4 pót=KÉPVISELŐTESTÜLET

Kötelezett tűzoltóság van; orvos nincs

Elhagyott gyermek: 4

Iskola: 2 tanterem, 2 tanterem /községi/

Ivóvíz: jó, de nem ártézi

3 kocsmá

Iparosok: kovács, bogár, cipész, kőműves, ács, takács

Háziipar: kenderfonás

<u>Tartalomjegyzék</u>	
Előszó	1
Földrajzi jellegű ismertetés	2
<u>Forrásszemelvények</u>	3
Említése	3
A török hódoltság alatti lélekszám	3
Üzenet a Szigetvár környéki jobbágyokhoz	3
A veszprémi püspökség igazolása	4
A birtok gazdát cserél	4
Batthyány birtokok összeírása	6
Határszemle	6
Név szerinti összeírások	8
Jobbágyok panasza 1759-ben	9
Határproblémák	10
Examen novem punctorum	10
Hűtlen vagyonkezelés	11
Classificatio	12
Szulimán lélekszáma	12
A németek letelepedése	13
Házbeeső	15
Urisséki jegyzőkönyvek	15
1848-49 vonatkozásai	18
1850 után	19
A felszabadulás előtt	20
<u>Jegyzetek</u>	22
I.sz.melléklet	26
II.sz.melléklet	28
Az erdőterület visszahuszdásának vázlata	29
Váslatrajz a határrészek megértéséhez	30
Váslatrajzok a XVIII.és XIX.századi német betelepüléshez	34
III.sz.melléklet	32
Tartalom	33

J E G Y Z Ó K Ü N Y V E K

Uriszéki Jegyzőkönyvek

A Mozsogón tartott Uriszéki Jegyzőkönyveket erős vászonkötésű könyv tartalmazta. 674 számozott 25 x 40 cm-es nagyságu merített papírt tartalmazó oldalból állott. Az egyes lapokat középen ketté hajtották adminisztrációs illetve technikai okból. Alább egy mintát mutatok be:

1820

1820^{ik} Esztendő October hónapnak 31^{ik} napján Mozsogon T.Ns. Somogy Vármegyében helyhez tetetett Mvárosban Mlgs Németujvári Graf Batthyány Antal Josef Ur Eö Nagysága részéről folyvást alább irtt Elölülő meghívott Birák és Törvényes Bizonyosság jelenlétében tartatott Urszék Alkalmatosságával következő Tárgyak ítélet alá,ugymint:

4.

Adler Ferenc Pécsi Szappanyos könyörög, hogy Vetter Jakab Németh Lukafai lakos kényszerítessék 83 f 9 kr álló adosságának hátra lévő érdekével együtt való fizetésére Váktó ezba melyekről szóló kötelező levélnek mását is Instantiájához ragasztja.

Mínthogy ide A. betű alatt kapcsolott Egyesség által az Instansnak elégtételt, megszűnik a panasz.

Sig. Mozsog 12° Dbris 1820. Vizlendvay György Uriszék Jegyzője által. Ignády Antal Tns. Somogy Vgye T. Birája mint Praeses, Szűry István Tns. Somogy Vgye T. Birója mint Convocatus, Hauker Ignatz hites ügyész mint Convocatus, Zombat Ferenc mint Convocatus, Paskan Venezel Tisztartó mint Convocatus, Pais Boldizsár mint Convocatus, Skerlecz Ignacz mint Convocatus.

Elöttünk Szekér Jozsef Tns Somogy Vgye Feőbirája mint Törvényes Bizonyosság előtt, Mérey Emmanuel eskütt mint meghívott Tör. Bizonyosság előtt.

1820. okt. 31.

Közép Pürös János könyörög, hogy mostoha gyermekeinek Millos Gyuri és Tréssi 146 fr-ból álló atyai hagyománya, mely Millos Mártonnál van letétben, mivel a gyermekek édesanyja az uraságnál adósságot csinált, azt ebből az összegből lehessen törleszteni. Róla ezt az adósságot írják le, ő ugyanis Millos Mátyás halála után annak özvegyét nőül vette és ennek adósságát is reá terheltek.

Millos Mátyás árváinak 146 fr-nyi vagyona van. Az özvegy mind a saját maga, mind gyermekei fenntartására gabonavétel miatt 176 fr 95 kr-os adósságot csinált, de ennek megfizetésére az instans, mint Millos Mátyásné II. férje nem kötelezhető. Millos Márton, akinél az árvák pénze van, 145 fr-ot az uraság pénztárába fizessen be, az árvák mostohaapja pedig a visszaradó 30 fr 95 kr-os adósságot fizeti ki.

/14-15 o./

Ifj. Tönkő Iván jobbágy esedezik, hogy feleségét a szulimányi nótárius oly nagyon megkorbácsolta, hogy az egész nyáron át dolgozni sem tudott. A korbácsolás oka, hogy a szulimányi csikós felesége panaszt tett, miszerint az ő felesége elveszi tehene hasznát, boszorkánynak állítva be; ezért könyörög, hogy a feleségének nyujtsanak elégtételt.

A falu csikósnéja a panaszos feleségét boszorkánysággal vádolta, ennek a helység előljárói is hitelt adtak s ők büntették meg a panaszos feleségét. "De egyszer mind keményen meghagyatik, hogy ezután a tisztség hire nélkül illyes cselekedetekbe magukat belé bocsátani ne bátorkodjanak és minden bübájos beszédeknek helyt ne adjanak, most egyszer ezen tettek együgyű tuátlanságoknak tulajdonitván elhallgattatik."

/15-16 o./

Szikszai Iván jobbágy könyörög, hogy alkuja volt a mozzgói szüccsel egy hosszú és egy rövid ködmenre; úgy állapotok meg, hogy a rétvén termett fűvet lekaszálja és készen adja által. Ezt a szücs el is szállította, de amikor ő érte ment a ködmennek, azt a szücs ahelyett, hogy odaadta volna, összemocskolta. Kéri, hogy a szücsöt a ködmen megadására kényyszerítsék és a bemocskolásért még elégtételt is kapjon.

/21 o./

Ivákovics Imre mozzgói szücs elmondja, hogy Szikszai Ivánnal megegyezett, hogy annak sarjuáért 2 lajblit fog varrni. Midőn szolgálja a sarjut elhozta Szikszai egy ujjabundát és egy bunda lajbit kívánt. Ez a megegyezés ellen volt, ezért ő Szikszait magához hívatta, hogy új megegyezést kössenek, azonban Szikszai

nem jelentkezett. Ő Szikszai sarjúját teljesen külön tette, mivel fel nem használtatott, megromlott; kérdés: ki szenvedje a kárt?

Turbéki József tanúságából kiderült, hogy a szücs a sarjuért 2 laibli ködment /2 bundás laiblit/ ígért.

Hogy a széna a szücsnél romlott el, az az ő hibája. Köteles azonban az ígért 2 laiblit elkészíteni és Szikszai köteles ezeket elfogadni, mert eredetileg ebben állapotok meg.

/31-32 o./

1821 okt. 29.

Kovács György molnár mozgói Kiss Balog Mártonnak 30 fr-nyi pénzt és 30 fr. értékű búzát kölcsönzött, de tőle éltében nem kapott semmit sem vissza. Kéri, hogy az elhalt veje Antalovics Miklós fizesse vissza a tartozást.

Mivel állítását kellőleg próbákkal bizonyítani nem tudja, keresetétől elmozdítatik.

/64 o./

1823 dec. 27.

Szutyor Mátyást Tonkó György 4 évvel ezelőtt feles társának fogadta és erről levelet is adott "hogy minden vagyonának felét neki hagyja", most azonban házából elkergette. Kéri, hogy a vagyon felét kapja meg vagy a 4 esztendői munkáért a szolgabért.

Mivel Szutyor saját akarásából ment el Tonkó házából, keresetétől elmozdítatik.

/117 o./

1824 nov. 8.

Finta Ferenc erdőpásztor Komlin Miklós felesége ellen előterjeszti, hogy 1823-ban lakásából szalonna és hárj vészett el; a hárjból egy darabot Komlinnénál talált meg. Később Komlinné egy tikját vette el és megsütötte. Mikor pedig felesége ezt Komlinnénál kereste, az feleségét pofon verte. Sőt Komlinné később az ő szobájából 30 krt-t elvitt, ezt a szomszédasszonya látta. Kéri, hogy Komlinnét ezen tetteiért büntessék meg, de a kárt szegénysége miatt rajta követelni nem akarja.

Komlinné nyughatatlan és szomszédait nyugtalanító asszony, ezért megfeddik és megintik, hogy legközelebb ilyesmiért megbüntetik.

/142 o./

1825 dec.5.

Tonkó György panaszkodik, hogy részben ipa kegyetlensége miatt el kellett költöznie Viszlóba, és az egy pár csizmát, ködmönt, kalapot és szürdalmányt visszatartott és nem akarja neki kiadni.

Mivel a csizma és a ködmen Gyöpös Rozália Tonkó György feleségének menyasszonyi ajándéka, a kalap és a szürdalmány Tonkó György viselő ruhája, ezt nekik vissza kell adni.

/162-163 o./

Matyók István elpanaszolja, hogy az elmúlt évben március hónapban szőlőjéből törkölyt szállított. Az uton 3 bugyros zsidó ült. Ő ezeket figyelmeztette, hogy az ut szoros, engedjenek helyet és vigyázzanak, mert az ökrei ijedősek. Ezek azonban akkor ugrottak fel, amikor az ökrök odaértek, így az ökröket valósággal futásra késztették. Az állatok keresztülgázoltak az őket vezető fián. Fia szenvedése miatt elégtételt kíván.

Mivel állítását próbákkal kellően bizonyítani nem tudja, különben az egész történet az ő szilaj és bokros ökreinek, részben pedig a véletlennek tulajdonítható, keresetétől elmozdítatik.

/168 o./

Millos Iván örökségi pere édesapja testvérének leszármazottai és közte. Az őt illető járandóságot kéri. Millos Iván gyermekei felosztották az ősi vagyont és ebből ő semmit sem kapott. Az uriszek megállapítja a rokoni kapcsolatokat és elnapolja a tárgyalást. A rokoni kapcsolat:

Millos Márton - Millos Iván /apja és testvére/
Iván József és Iván
perli unokatestvéreit /175 o./

Szulimányi hadnagy öreg Tonkó Miklós eladja, hogy ő 26 évvel korábban a helység cassájából 126 fr-ot kapott; ezt idő közben letörlesztette és kéri adóssága alóli feloldást.

Adósslevelét visszaadják és vagyonát a zár alól feloldják és kezére visszaszolgáltatják.

/178 o./

Bogdán József Verovác Pált egy nyomorult lázárt kis leányával gondviselése alá vette oly feltétellel, hogy Verovác egy tehenet adott, melynek szaporasága öt illesse, a tehén pedig a lányé legyen, ha férjhez megy. Ezen kívül egy ködment, egy csizmát is adott és amikor a leány meghalt a temetés költségeit is viselte. Verovác a leánya halála után a tehenet visszavette és eladta Sziklai Ivánnak 30 fr-ért. Kéri, hogy ezen költségeket térítsék meg.

Verovác Pál által Sziklainak eladott tehén árából, mely most is érintetlenül megvan, a ködmenért 7 fr, a csizmaért 6 fr, a temetésre 10 fr 10 kr fizetessen ki, a maradék 6 fr 50 kr-t pedig Verovác Pál életben lévő lányának, az ibafai kocsmárosnének adják át.

/205-206 o./

1828 febr. 4.

Szunya György özvegye előadja, hogy elhunyt férje 18 évvel ezelőtt kötött vele házasságot és férjétől 3 gyereke lett, de ennek halála után mostohafia Szunya Márton vette át a gazdaság vezetését s az most öt el akarja hajtani a háztól; kéri elhalt férje vagyonának felosztását közte és mostohafia között.

Szunya Márton előadja, hogy édesapja birtokát adósságokkal terheltén vette át s emellett ő szolgált az egész gazdaságot, a portio-fizetést és az ur robotját. Ha most felosztják a birtokot, akkor sem az özvegy, sem annak gyerekei nem tudnak megélni, ő viszont továbbra is eltartja őket.

Az özvegy maradjon meg a mostohafiával egyetértésben s iparkodjon ő is gazdálkodni.

/257-259 o./

1830 jan. 5.

A szulimányi mőnár könyörög, hogy a Zöcske és Szent László közötti határkanálisból a szulimányi malom kanálisába ereszthessen vizet egy ujjonnan metszett árok segítségével.

Szulimány és Szentlászló közt fekvő bozóttság hasznos rétté vált 1815-ben a Török Ferenc földmérő tervei szerint készített árok által. Az a kérdés, hogy lehet erre egy új kanálist vezetni anélkül, hogy ez a már egyszer kiszáritott rétek kárára ne váljon? Ezért felkéri Török Ferencet, hogy a helyszínen nézze meg ezt, nehogy utólagosan az uradalomnak költségei legyenek.

/281-282 o./

1831 febr.28.

A szulimáni lakósek panaszkodnak,hogy a rétjeiken átvezető kanális kiöntött,mivel a csertői uraság a malom-canalist nem tisztittatja.

/318 o./

1835.febr.16.

Kovács Jánosné panaszkodik,hogy Tonkó György nevű komájával a szulimáni kocma sarkában békésen üldögélt és a többi emberrel beszélgetett.Waldois szulimáni mester a feleségével betért oda és őt ott találva kurvának nevezte;erre a mesternét ő is viszont-kurvázta ; erre a mester a pipa szárával megverte.

Waldois mester előadja,hogy az intsáns-asszony urahagyott,rossz asszony,azért "ha a felesége kurvának nevezte,nem ok nélkül tette" és minthogy az az ő feleségét visszakurvázta,azért ütött rá a pipaszárral egynéhányat.

Mivel a perlekedő felek egyike a másiknak az elégtételt kiszolgáltatta,itt sem az egyik,sem a másik panasának helye nincsen.Mivel az intsánsasszony tulmaradt a kocsmában és a notárius is betért oda a feleségével a vármegye tilalmára,azért megfedésre tessék ki magukat érdemessé,de most az egyszer a büntetés alól feloldoztatnak.

/434 o./

1838 márc.19.

Módi Sebestyén szulimányi jobbágnak a göbéje elveszett Iváni nevű kanász gondatlansága miatt.

Iváni előadja,hogy a panaszttevő sertése elmaradását a konda hazaérkezése után neki nem jelentette,hanem csak másnap.A helybeli előljárók a hitványgöbét 10 fr-ra becsülték.Ennek felét a "helységben bevett szokás szerint a kanász fizeti,a másik felét pedig a tulajdonos szenvedí."

A tulajdonos az 5 fr-tal kielégítettnek találtatik.

/547 o./

Mutig Sebestyén csikóit a múlt ősszel a rétek mellett legeltette a csikós,Matyók Antal,ki ott sarjut gyűjtött,ökreit őrizet nélkül hagyta.Az ökrök a rétből kimentek a lovak közé és Mutignak egyik 70 fr-ot érő csikóját szarvukkal átszurták.A csikó másnapra megdöglött.

A szerencsétlenséget a tulajdonos magára vállalja. Bár Matyók és a csikós maguk is szegények, mégis keresztényi szánakodásból öt-öt fr-tal segítenek Mütigon.

/547-548 o./

Öreg Tonkó János előadja, hogy katonának elvitette atyjáról maradt javaiba testvére György került, ki mivel nagyon pazarló, félő, hogy mindennek nyakára hág, ezért testvérétől kielégítést követel.

A benapaszlott fél elmondja, hogy az őszi ház eldőlt a azt ő építtette fel. Kéri, hogy a bátyja követelése alól mentsék fel. Elismeri, hogy a bátyjától apródonként 224 ft-ot kapott.

Az alperes kötelezik a 224 fr. visszafizetésére, egyébként a felperes többi követelése elvettetik.

/568 o./

1839 márc. 17.

Károly János kovácsmester elpanaszolja, hogy neki felfogadáskor a contractus értelmében megígérte az öreg biró 2 hold őszi és 2 hold tavaszi föld felszántását, ha a kovács földet fog bérelni. A biró 2 hold tavaszi földet szántott is számára, de csak egy hold termését adta át. Mivel őszi földje nem volt, kérte a birót, hogy legalább a szántási díj pénzbeli kifizetésével kárpótolják. A biró megharagudván rá, azt mondta "el mernek menni ilyen semmire való hunszfut emberrel törvénykezni az urak elébe". Ezért a kijelentésért elégtételt kér.

A szulimányi előljárók bemutatják a szerződést és abból kitűnt, hogyha a kovács földet bérel, ingyen szántják fel; de arról nem volt szó, hogyha ezt nem tudja megtenni, akkor a szántás díja lenne az övé. A kovács keresetét helytelennek találták.

Az 1840^{dik} esztendői aprílis hónap 8^{ik} és több reá következett napjain TN Somogy Vármegyében kebelezett Moszgói Uradalom részéről Moszgó Mezővárosban az alolított előlülő hivatalos és törvényes bizonyosságul megkértt t. cz. uraknak egybenülése alatt folyvást tartatott büntető és polgári urszéke előtt a következő ügyek intéztettek el:

1. Moszgói lakos Dervali Anna Horváth György felesége és Dervali Éva mint felperesek szulimányi lakos Derváli János mint alperes ellen.

/1 o./

2. A mozsói uradalmi fiscus az uradalomba kebelezett helységek /Almamellék, Bécz, Hobol, Tkeresztur, Mozsó, Nemeske, Szörény és Szulimány/ bírái és előljárói ellen, mivel az 1836-ik évben hozott törvényekben több rendbeli hasznos rendelkezések voltak, melyeknek teljesítése /1836. 9. t. c. 3. §./ a községi előljáróknak lett volna a gondja, de ők ezeket elhanyagolták. /E rendelkezések: az adónak fejenkénti kivetése idejéről az uradalmat jó eleve tudósítani, az árvák felügyelése és gondviselése tárgyában hozott törvények rendelkezéseinek eleget tenni, adásvételi jegyzőkönyveket vezetni/

Ítélet: "a törvények azon tizelre, hogy mindenki azok szerint alkalmazkodva azokat pontosan teljesítse -hozatva lévén: a megnevezett helységek személyesen jelen lévő előljáróinak ez uttal komolyan és bírői képen kötelességül tétetik, hogy amennyire az uradalmi fiscus jelen kérelmében hivatkozott Törvény rendeleteivel eddig bár mely részben is eleget tenni mulasztottak s azokat ne talán egészen is elhanyagolták volna, jövődőre a legnagyobb pontossággal teljesíteni, annál is inkább ne késedelmeskedjenek, mennél bizonyosabban az illetén elmulasztások által eredendő balkövetkezések károsítások és terheltetések egyedül a törvényes kötelességeiket felejtő előljáróknak terhükre a törvény egész szigorúságával tudatandók lesznek."

/3-6 o./

3. Szulimányi lakos Péter József folyamodása mivel Vimmer János volt uradalmi ispán által kezelt árva-vagyonának az a része, mely a házi ingó javaknak és élelembelieknek eladásával befolyt, mindmáig kézhez nem kapta, pedig ezt neki megítélték.

Ítélet: e tárgyban még 1838-39-ben hoztak bírői végzést, de ezeket máig nem teljesítették, ezért ezennel rendelkeznek, hogy a folyamodó kérését teljesítsék.

/6-7 o./

4. Szulimányban lakó Mester Ferenc néha attyáról Mester Mátyásról leháramlott és Mester Ádám birtokába jutott javaknak őt illető részét nevezett testvére által kiadatni kéri.

Ítélet: Az uradalmi ügyész hivatott az 1836. évi 14 cikk értelmében az ügy elintézésére, kiküldik.

/23 o./

5. Tkereszturi Keller Katalin és Keller János jegyző könyörögnek, mivel az első rendbeli folyamodó /Keller Katalin/ férjének Jéger Lénárdnak testvérhuga Magdolna 1834-ben szulimányi Maurer György kőműveshez feleségül ment és magtalanul kimúlt; férjhezmenetelekor adott javak Maurer György és felesége kimulása után "nem tudhatni mi jog tizimmel" Wild György szulimányi lakóara

háramlottak és a mai napig bírja. Kéri, hogy az ingó javak a folyamodóknak megítéltetvén Wild Györgytől visszaadani rendeltessenek.

Ítélet: A keresetbe vett javakhoz való jogukat a felperesek bizonyítani nem tudják, ezért helytelen keresetüktől elvetttnak.

Befejeztetett 1840 apr. 10-én. Jegyzett Molnárffy Ferenc urad. fiscalis és uriszék jegyzője, Siklos Viktor TH. Somogy Vgye táblabírája mint uriszéki elnök, Thassy Károly TN Somogy Vgye főbírája és meghívott közbíró, Somsich Lőrinc TN Somogy Vgye alszolgabírája mint meghívott közbíró, Bathos Lajos fiscalis, mint hivatalos, Kossa László ügyészi actuarus, Desseöffy János tiszttartó, mint hivatalos, Oberhoffer Ignáts számtartó, mint hivatalos, Kuzma Sámuel juhászati ispán, mint hivatalos.

Előttünk Kovács Pál TN Somogy Vgye szolgabírája, mint törvényes bizonyság PH. Beretzk Antal TN Somogy Vgye esküttje mint törvényes bizonyság PH.

1841^{dik} esztendő szeptember hónapnak 20^{ik} és reá következő napjaiban TN Somogy Vgyében kebelezett Mozsói uradalom részéről Mozsó Mezővárosban Tettes Pais Boldizsár több TN Vármegyék táblabírójának előlülése alatt T. Botka Antal Tiszti Al-Ügyvéd Németh Antal és Légner János táblabírák- tovább Desseöffy János Urad. Tiszttaró, Rehák Miksa ügyészi actuarus a t. cz. Uraknak, mint Hivatalosoknak- végre T. Kovács Pál Szolgabíró és Hermany István Eskütt mint Törvényes Bizonyosságul megkért t. cz. Uraknak egybenülésében és jelenlétükben tartatott Uriszék alkalmával e következő Polgári és Büntető Ügyek intéztettek el:

ad 2: A mozsói uradalom fiscusának az említett helységek bírái és előljárói ellen beadott felszolalására hozott végzés teljesítéséről szóló hivatalos tudósítás bemutatván felolvastattatott. Az Urad-Ügyvédi Hivatal által kidolgozott az említett helyiségeknek egy-egy példányban kiadott Utasító Szabályok mint a törvényvel egybehangsók helyesnek találtatván az Urad. Levéltárásba soroztatnak.

/32 o./

ad 3: Pétsi József kérelme értékében szenvedett hiány és károsítás megtérítésére.

Az ügy teljesítésével ismételten megbizatik a mozsói uradalmi ügyvédi hivatal.

ad 1: A mozzgói Horváth György feleségének Derváli Annának és nőtestvérének D.Évának mint felpereseknek pere a szulimányi Derváli János mint alperes ellen. Pere a Ns. Vgye Törvényszékéhez felvitelve ott megvizsgáltatott és onnan az Uriszékhez, a fentforgó ősidég érdemében kívántatott bővebb felvilágosítások miatt visszaküldetvén: íteltetett. Mivel a felek megegyeztek és erről szerződést mutattak be az Uriszéknek, jelen keresetnek érdeme megszűntetett. Mivelhogy azonban ezen egyezségi megállapítás szerint néhai Derváli Pál kisdékori árvafiát Derváli Miklóst 219 fr az alperes Derváli Jánosnak ugyanezen alkalommal felmutatott eredeti kötelezője szerint illetnek, a nevezett árvának édesanyja született Szutyor Katalin másodsor Lajos Mihályhoz férjhezmenvén, ezen summához semmi rendelkezési tehetséggel nem bíró volna, azért is ezen 219 fr-ból álló tőkepénz a nevezett árva számára biztosítva megtartatni s egyedül csak annak a hivatkozott perindításnak napjától származandó s járulandó kamata az árva édesanyjának kiadatni állapittatik, ebbeli végzésnek végrehajtásával az Uradalmi Ügyvédi Hivatal megbízattatván.

/36 o./

6. Mozzgói lakós Lajos Mihály kérése Szulimányban lakó özvegy Szutyor Éva a folyamodónak napja által birt fél jobbágyi telekbe és gazdaságba, minthogy ezt a nevezett asszony egy 12 éves fiával illendően ellátni így tehetetlen, a tartozó terheket elviselni képtelen és így a kérdéses gazdaság majd-majd pusztulásra jutandó volna, beszállhaason.

Itéltetett: Mivel Lajos Mihály az uradalmi szolgálatot elhagyva Verőce vármegyébe költözött, kérelmének érdeme elenyészettnek tekintvén, az elmellőztetni megállapittatik.

/36-37 o./

7. Szulimányi néhai Freifogl Józsefnek 1838 mártius 17-én történt kimultával árvaságra jutott gyermekeit Annát, Katalint, Ilonát, Therésiát, Veronát, Borbálát és Őrsébetet illető javaknak összeírása és ehhez tartozó irományok itteni eredetben bemutatván.

Itéltetett: az uradalmi fiscus ur szóbeli jelentéséből kiderült, hogy " ezen árvatömeget " Gutman Ferenc uradalmi ispán rendesen kezelte, a számadási kimutatást pontosan elkészítette és így " ez érdemben semmi észrevétel se legyen " ezek az irományok az uradalmi levéltárban eltartatni rendeltetnek. Kiderült az is, hogy az árvák édesanyja még most is életben van, özvegy, férjének javaihoz előkelőleg jussos és ezeknek elosztását megengedni tartozó nem volna; az özvegy a szétesztást még sem ellenezte és ezt az uradalom is jóváhagyta és az özvegy kezéhez juttatja a gyümölcsözésre kiadott tőkepénzekből befolyó kamatokat addig, míg gyermekei férjhez nem mennek vagy nagykoruak nem lesznek.

/39 o./

8. Dencsháza néhai uradalmi erdőőr Gima Mihály árvaja jelenleg a szulimányi Kovács János gyámviselése alatt élő Gima Józsefet illető érték feletti kimutatása és számolat az uradalmi ügyvédi hivatalnak bemutatást nyert. Ezen irományokat az uradalmi levéltárban helyezték el.

/41 o./

9. Szulimányi lakosok Somogyvári István és Kovács János előterjesztik, hogy március 31-re virradóan a szulimányi u.n. Bakittyai hegyen lévő pincéjüket feltörték és onnan tetemes mennyiségű bort elloptak. Ők a tett elkövetésével Derváli Jánost gyanúsítják és könyörögnek, hogy nevezett kárttevő elégtételre, de büntetésre is szoríttasson.

Az uradalmi hatóság részéről a kellő vizsgálat megtörtént.

Itéltetett: az a körülmény, hogy Derváli János pincéjében lévő hordóban zavaros bort találtak "minden más próbának nem létében elégszerű jelenségnek arra" hogy a nevezett Derváli János csakugyan a pincebetörés és borlopás vétkének szerzőjéül tekintethessen, másképp pedig mivel az említett DJ eddigi élete minden gyanúsítással alól felmentésre méltán okul szolgál "az ellene ráfogásképen feloldoztatván, a károsodottak alapos próbáknak kitudására és előadására utasíttatnak".

/45 o./

10. Szulimányi lakos Tóth János és Katalin édesatyjuk halála után maradt és eddig fel nem osztott javainak nevezetesen a szulimányi szőlőhegyen lévő "két és fél kapás szőlőből" őket illető osztályos öröklési résznek kiadattatására Mozsón lakozó testvérüket, született Tóth Annát és ennek fiát, mint a kérdés alatti javaknak birtokosait szoríttatni kérik:

Itéltetett: mivel sem a felperes, sem az alperes nem jelent meg, ebbeli per elmellőztetni rendeltetik.

/51 o./

11. Most Szilban lakó, előbb szulimányi Rial Jakab a bemutatott tanúságok erejénél fogva 150 fr 14 kr-ből álló tartozás megfizetésére kötelezi Wild György szulimányi lakóst.

I: Mivel a törvény előtt a felperes nem jelent meg, keresete elhazsztatik.

/52 o./

12. Slavoniai Predrova helységben szolgálgó Kiss Pürös József a tőle elvont atyai javakból a járuló osztályos öröklési rész nem kiadattatására elhunyt György testvérének gyermekeit ill. ezeknek gyámviselőjét, szulimányi lakóst Matántsi Józsefet törvényesen szőitani kéri.

I: Mivel a kérvény nem volt kellően felszerelve és kiállítva, a felperesnek visszaadatik.

/52 o./

13. Nagyharsányon lakó Mayer Örsébet, aki azelőtt a szulimányi oskolamesternek és jegyzőnek Waldois Ágostonnak özvegye; férje 1836-ban kimult. Utódját oly feltétellel választotta meg az Előljáróság, hogy 1837. év Gergely napjáig oskolamesteri fizetéséből a havi járandóságot az özvegynek adja és az oskolamesteri lakásban meghagyja. Azonban ez az Ignits Tamás olyan szegény volt, hogy az oskolamester özvegye tartotta kosztal és "akkori szegény állapotján való megsajnálkozásból eredvén az, hogy őtet a felperesné több rendbeli kölcsönadott summákkal segítvén, az alperes nekie adása maradt vala, minthogy pedig adósságát megfizetni némely a mesteri és jegyzői fizetésből a megállapított időre járuló s magának megtartott illetőségeknek árát megtéríteni ugy 1837. esztend. martius honaptól egészen octoberig nekie adott kosztalnak díjját helyreigótolni többször nevezett Ignits Tamás mindekkoráig vonakodott" ezért a következő dolgokban kívánja az alperest elmarasztaltatni.

a/Néhai férjének kimultától egészen 1837 Gergely napjáig őt illető és mégis a maga számára megtartott mesteri és jegyzői fizetésbeli illetőségeknek

b/szintén az őt illető, de az alperes által eladott 12 öl conventiósa árának

c/szintén a saját hasznára fordított a község részéről kiszolgáltatott 70 napszámmak

d/1837 mártius 12től egészen azon évi october hónapig adott kosztal árának 116 fr 30 kr-nak és végre

e/több a keresőlevélben feljegyzett alkalmakkal és időben kölcsönadott összesen 111 fr 12 krajcár-ra felmenő készpénzbeli tartozásnak megtérítésében biróiképen elmarasztaltatni és neki igazságot szolgáltatni kívánja" -melybeli felperességi keresetre adott alperesi válasznak felolvasása megfontolása ugy az előállított tamuknak meg-

hallgatása és részint hitelesítése után a felperesi követelésnek imígy történt sorozatván követvén ítéltetett:

ad 1re, mivel a tanulevélben megnevezett szulimányi helység előljárói bizonyították, hogy az iskolamesteri fizetést a felperesné rendben megkapta, azt ő is elismerte, keresetét csak a stoláris és jegyzői javadalmakra szorította; az alperes külön jegyzői fizetést nem kapott, mivel a község nem szokott adni, stoláris fizetése sem volt; az instantiaként nyert jutalom vagy valakitől stóla címen kapott fizetés nem illeti meg a felperesnéét és e tárgyban kereset alaptalannak találván, ettől elmozdítatik.

ad 2re az alperes elismerte, hogy a kérdéses 81 fából 3 ölet Szigetvárra vitetve 5 fr-tal eladott, ennek árát megtartotta, ennél többet a felperesné sem tudott bizonyítani; azért a fuvarbérnek a 3 fr-nak levonása után a fennmaradó summának 12 fr-nak megfizetésében az alperes elmarasztaltatik.

ad 3ra ez a kereset a szulimányi előljárók nyilatkozata értelmében megcáfoltatva lévén ettől a felperesné ismét elvettetik.

ad 4re a koszthoz az alperes a maga részéről hussal és süldővel hozzájárult. A kosztra vonatkozólag előzetes egyezkedés nem történt az alperes szerint, a felperesné pedig eme egyezkedést bizonyítani nem tudta, ezen kötelezettség alól az alperes feleldoztattatik.

ad 5re az alperes tagadja, hogy a felperesnéétől kölcsönkapott és vett volna és ebbeli tagadását nemcsak a feleletéhez mellékelte több rendbeli tanúságokkal gyámolítani igyekezett, hanem ezen felül is a vádmentő hitet ajánlván, a felperesné pedig ugyancsak tanúkkal igazolja a maga igazát és maga részéről pótoló hitet ajánlván. A felperesné tanúi a kölcsönadást csak bizonyítani látszanak, vallomásuk határozatlan. Az alperesi egyszerű tagadás ellenében a felperesné fél próbát nyújtani, látszatván mégis a két fél által megajánlott hitletétel a kettő között kit illethetne? A jogi elv alapján kétség esetében az alperes sorsának kedvezőbbnek lenni kelletik az alperes illetőnek lenni állapítottatik. A felperesné azonban ebben nem nyugodott bele és perének fellebvitelét kéri.

A NS Vgye Törvényssékére leendő fellebvitel az alperesnek megítélt mentő hitnek letétele előtt megengedetetik és e végre jelen per az egybenülő törvényes bizonyásznak általadatni rendeltetik.

/52-56 o./

14. Szulimányi özvegy Bárány Zsuzsanna folyamodik, hogy a szulimányi Farkas Jánossal alkut ill. egyezkedést létesített, az a helybeli jegyző biztatására /Ignits Tamás/ követeli és erőszakos uton fenyegeti pénzének visszaadására. Kéri tehát, hogy Farkas János által követelt 10 fr fizetése alól felmentsék, Farkas János mozdítasson el a keresetétől, a jegyzőt pedig minden zaklatástól és önkénytől tiltsák el.

I: Az ügyet szöbéli bíráskodás útján tárgyalják és így az "enyészetnek" lenni állapítottatik.

/62 o./

15. Az uradalmi fiscus törvénybe állítja Haas Pált, szulimányi lakost, mint Tonkovics Ferenc uradalmi béres meghurcolóját és megvérezőjét és megérdemlett büntetésre és elégtételnyújtásra kötelezi.

I: Tonkovits Ferenc megegyezett Haas Pállal, úgyhogy a sértő fél a sértettnek 15 fr-ot fog fizetni. A tett tévedésből és felereselt állapotban történt, a sebesülés pedig csekély volt. A bíróság helybenhagyja az egyezségi szerződést és Haas Pált a 15 fr megfizetésére kötelezi mivel az "éjjeli időben a közsenednek megszarásával végbe vitetett, imígy végre egészen feddés nélkül nem maradhatna, ugyanezért Haas Pál 24 órai bezárással megbüntetésre ítéltetik, ezután szabadon elbocsájtandó lévén".

/73 o./

Ad 11. Szilban lakó Rital Jakab 150 fr 14 kr pengő pénzből álló kereset megfizetésére Wild Györgyöt.

I: A felperes felesége hozományát 36 fr-t és néhai Wild András gazdaságába fordított 72 fr 29 kr-nak és ezek kamatainak megtérítését követeli. Mivel felesége sz. Schwester Mária hozománylevelének valóságát és Wild András gazdaságába való befektetését semminek próbával nem bizonyítja, az alperes pedig ezek valóságát tagadja "ebbeli keresetétől mint alap nélküli szűkölködőtől a felperes birgiképen elvettetik" az alperes a rajta tett kereset alól feloldoztatik.

/75 o./

16. Inarosberényi árendás Szatler Náthán a bemutatott kötelező levél ereje mellett adósa, jelenleg szulimányi lakós Lambing Ádámot 619 fr 46 kr-ból álló tartozás és eddig okozott 25 fr-nyi költségeknek megtérítésére kötelezi.

I: Az alperes a tőle követelt tartozásnak sem mennyiségét, sem valóságát írásban és szóban előadott kifogásai által megcáfolni nem tudván, elítéltetett tartozása megfizetésére és ellene a bírói foglalatást elrendelték, ennek eszközlésére az uradalmi ügyvédi hivatalt kiküldték.

/81 o./

17. Hárságyi Glück Sema Zágrábba dohányt akart szállítani. Fuvarosa a szulimányi Raiss Konrádnak mázsánként 2 fr 15 kr-t fizetett. Ez azonban út közben leállt és csak nagyobb bér mellett volt hajlandó továbbmenni. Később azonban meglopta a szekéren lévő dohányt, így a felperest megkárosította. A dohányt egy kocsa udvarán lerakta és ezzel a felperesnek kárt okozott. Ezért az alperes törvénytelen tetteiből eredő kárnak 78 fr 30 kr megtérítésén kívül kéri, hogy megérdemlett büntetést is kapjon.

I: Mivel a felperes nem tudja bizonyítani állítását, keresetét elutasítják. Az alperes ellenben igyekezett a felperesnek megfelelni. A szállítás közben a rossz utakon a gyenge lovak tönkrementek, ezeket saját költségére cserélte ki alkalmasabbakkal és így "teljes igyekezetét kitűntette vala". Az utak ép a szállítás idejére lettek országszerte járhatatlanná, úgyhogy lovai kitikkadtak, ezért a szállítását kényszerből tovább nem vállalta és nem "szántszándékos makacsságból" mulasztotta el, ezért az alperes az ellene irányuló kereset alól bíróságon felmentetik.

/85 o./

Befejeztetett Moszsgón Április 30-án 1842. Jegyzette Molnárffy Ferenc uradalmi fiscalis és uriszék jegyzője, Paizs Boldizsár Somogy Vgye táblabírája és megkért uriszéki elnök, Thassy Károly táblabíró és megkért közbíró, Németh Antal táblabíró mint meghívott, Bolka Antal meghívott közbíró, Kováts Pál Somogy Vgye szolgabírája mint törvényes bizonyság előtt PH. Hermann István Somogy Vgye esküttje mint törvényes bizonyság PH.

1842 szept. 16. Somodor

ad 13. Nagyharsányi lakós Mayer Örsébet a szulimányi tanító Waldois Ágoston özvegye a szulimányi iskolamester Ignits Tamás ellen pert indítva bizonyos vizsontszolgáltatásokra vonatkozólag a pert a Vgyei Trvszékre felvitette, ott megvizsgálták, de némely pontban hiányt tapasztaltak, ezért visszaküldték.

I: felolvastatván és kihirdetvén az eme perben hozott uriszéki és megyei törvényszéki ítéletek az abban folytatólag pótoltatni rendeltetve levők, teljesítettni állapototnak s e végre jelen per az illető feleknek jelesül az érdemben nyilatkozzanak, kívánják-e hitüket letenni? kiadatni állapototnak.

1843

ad 13. Nagyharsányi Mayer Örsébet a szulimányi néhai tanító és jegyző Waldois Ágoston özvegyének pere a szulimányi iskolamester Ignits Tamás ellen. A pert a vgyei trvszék átvizsgálta és bizonyos hiányok pótlása végett visszaküldte az uriszéknek, miután ezek pótolattak újra a vgyei trvszék elé került.

18. Verőcze vm. Szamatz nevű helységben élő molnár Bogdány Mártony attyáról reáháramlott és testvérei által a folyamódó elmellőzésével felosztott javakból őt illető osztályos részének kiadását kéri testvérétől Bogdány János szulimányi lakóstól valamint másik testvérétől Bogdán Mátyástól származott gyermekeitől /Kati, Anna, Mária,

Bőzsi/ bíróság.

I: A folyamodó kérése elutasítatik, mivel Bogdán Mátyás kiskorú árváinak felnevelése másként nem lehetséges.

/108-109 o./

1843 jun. 26-27.

19. A mezsgői uradalom szerződést köt minden évben a hamusbetyárokkal, akik az uradalom jövedelmeinek egyik nevezetes forrását képező hamussirt állítják elő. Ebben a szerződésben benne van, hogy minden egyes hamusbetyár mennyi hamugot tartozik beszolgáltatni ill. ennek elmulasztása esetén mennyi büntetéspénzt fizet. A hamusbetyárok szabad akaratból kötelezték magukat erre. Fizetésüket és javadalmaikat előre kinyerték, de az ellenszolgáltatást teljesíteni nem akarták s ezért az uradalomnak súlyos kárt okoztak. Már 3 éve nem szolgáltattak be semmit sem s így az uradalom jövedelmét megcsappantották. Ezért az uradalom a nevezett hamusbetyárokat bíróságnak kívánja elmarasztaltatni.

I: A bírósági tárgyalás a hamusbetyárok jelenlétében folyt le, akik bűnösségüket elismerték, ezért ezüst pénzben köteleztetnek a megállapított pénzüsszeg megfizetésére és ellenük az executio elrendeltek. Ezek:

Szulimány	Bognár Mihály	20 fr	23	1/4
	Gungl Ádám	6	53	2/4
	Dreher Gáspár	5	25	2/4
	Venczl Miklós	3	42	1/4
	Treszl Márton	3	43	2/4
	Hancz Pál	37	37	2/4
	Gerstner M.	44	10	
Keresztur	Sautner Vilmos	9	55	5/4
	Steiger József	74	36	7/4
	Bittó Péter	11	4	2/4
	Müller Josef	9	8	1/4
	Schmal Andr	1	21	6/4
	Neudorffer S.	4	12	6/4
	Pohn Pál	30	6	6/4
Zötske	Hufgart Máty	25	8	4/10
	Fritz Jakab	16	47	2/10
	Kováts József	50	7	4/10
	Stampert Ádi	14	40	3/10
	Kiefer Péter	3	25	
	Löfler Mihály	3	56	6/10

/119-120 o./

1844 dec.18.

20. A szulimányi Teleky András panasza Tonkó József ellen, aki őt meghurcolta, megtárgolta és ezért elégtételt követel és ezen felül "szenvedési díjának" és orvosoltatási költségeinek megtérítéséért esedezik.

I: Mivel a felek egyezséget kötöttek és ezt bejelentették, a keresetet megszüntetik.

/146 o./

1845 okt.6.

ad 1. Néhai Derváli Pál árvafiát Derváli Miklóst illető öröklési perben szulimányi lakos Derváli János ellen hozott ítélet egy példányát az uradalmi levéltárban teszik félre.

/147-148 o./

- ad 15. A mozsgói béres Tonkovits Ferenc részére szulimányi Haas Pál ellen hozott bírói végzés végrehajtásáról szóló jelentést a végzetek sorába teszik.

/150 o./

ad 16. Szatler Náthán pere Lambing Ádám ellen. Erről szóló ítéletet az uradalmi levéltár megőrzi.

/151 o./

21. A szulimányi helység előljáróinak és lakosainak az ott élt Ignits Tamás ellen beadott vádat tartalmazó irományokat -miután a benapaszolt jegyzői hivataláról önként lemondott és elköltözött- az uradalmi levéltárba helyezték.

/155 o./

22. Szulimányi Somogyvári András és elhalt feleségének Bogdán Katalinnak gyermekeit /Istvánt, Pált, Mariczát/ illető örökösdése. Somogyvári Maricza almamelléki Fejes Ádám felesége folyamodik szülőinek őt illető "azonban azon ürügy alatt mintha atya életében férjhez adott leányoknak többé öröklés nem járulna, megtagadott részének kiadását bíróiképen elrendeltetni kéri".

I: mivel pedig Somogyvári Maricza férjhezadása atya életében történt és pedig országszerte divatozó szokás szerint "most már öröklés nem illeti" és az újabb rendelet, melyre keresetét szeretné alapítani, erre nem alkalmazható, keresete egyelőre elhalasztatik.

/157-158 o./

23. Szulimányi Nikolausz Imre halála után 2 kiskorú gyermek maradt: Ilona és ~~Jakab~~ Jakab. Javait összeírták és megbecsülték. Özvegye Lang Katalin ismét férjhez ment Molnár Imréhez, kit első hitvesé-

nek gazdaságába beleszállított és ezzel már gyermekeket is nemzett. Első férjétől való lánya Magyarlukafára ment nőül Hisler Sebestyénhez.

/160 o./

24. Lang János halála utáni javak összeirandók és ki kell mutatni második feleségétől származott gyermekei jussát.

I: Lang János második nejével 4 gyermeket nemzett, ez utóbbi másodszor is férjhezment Hofmann Ferenchez, akit a Lang János féle gazdaságba szállított, "ezen gazdaságot Lang János öai, Szent Lászlóról hozott javaival szerezték"; első feleségétől született Vencel nevű fiát kielégítették már. De az ügy további nyomozást érdemel.

/161 o./

25. Kováts Ferenc halála után mindkét házasságából származott gyermekeket a jussolás érdekében összeírják, mivel özvegye újra férjhez ment, kötelessége összes árvái számára a javakra való felvi-gyázás.

/162 o./

26. Huber Anna első férje Gaál János halála után másodszer is férjhez ment Hoffmann Józsefhez. Árvasági eset még nem áll fenn, mivel a "közös anya" még életben van.

/163 o./

1846 ápr. 16-17.

ad 22. Somogyvári Pál árvafiának Somogyvári Ádámnak öröklési ügye. Az árva tőkepénzét jelentő 453 fr 50 kr. évi kamatát az árva édesanyjának, jelenleg Várdai Pál hitvesének kell átadni nevelési segélyként. Somogyvári Mária pedig, mivel atyja életében a "haza-szer-te divatozott gyakorlat szerint ment férjhez" kielégítettnek tekintendő. Egy db. éves úszó borju illeti meg, mert ezt annak idején nem kapta meg a helybeli szokás ellenére sem.

/182 o./

ad 24. Lang János gyermekei annak idején 125 fr készpénzt és egy pár két éves tinót fognak kapni, a leányok a lakodalmi költségeken kívül egy teljesen felkészített ágyat, ládát, rokkát, sarlót és kapát.

/183-184 o./

ad 13. Mayer Örsébet keresetkevelést Ignits Tamás ellen annak új lakóhelye szerinti bírósághoz tették át illetékességéből.

/185 o./

27. Raiz Ádám másodszor is ~~nősült~~ nősült. Első házasságából való gyermekei az atyai javakból arányosan örökölnek. Második feleségét a közösen szerzett javakra eső része és az általa házasságba hozott érték továbbra is megilleti.

/190 o./

ad 13. Ignits Tamás a baranya megyei Tormás községbe telepedett meg. Tanítói és jegyzői hivatalától 1844-ben az akkori bírók és esküttek vádaskodása miatt vált meg, 4 hold buza termését és 8 hónapi fizetését kéri.

Több közlakós felhozza, hogy Ignits Tamás 1836 szept. 2-1837 Gergely napjáig a régi tanító mellett segédként dolgozott, ennek özvegyétől később 20 fr-nyi fizetést, élelmezést, ruhamosást kapott. 1844-ig nyolcszor aratta le almáját, "az itt töltött nyolc év alatt kilenc aratás nekije nem jár", az utóijára vetett földre 8 mérő tiszta búzát kapott, másra igényt nem tarthat.

I: A közlakosság véleményét fogadják el. De Ignits Tamás a vm-i tv-székhez fellebezik.

/192-193 o./

28. Derváli János kétszer nősült. Halála után 1375 fr 35 ⁴/₈ kr maradt vissza. Ennek kamatából részesednek az árvák. Nőtestvérei osztásra nem jogosultak. Kovács Katalin sem, aki a rokoni kapcsolatot bizonyítani nem tudja.

/194-195 o./

29. Gyala Márton apja Almamelléki Miklós vője lett, annak házához vitt javakat kéri vissza. Bizonyítás során kiderül, hogy apja vitt ugyan oda javakat, de jóval többet fogyasztott el, élt fel és tékozolt el, ezért a keresete alaptalan.

/195-196 o./

30. Kovács Ferenc özvegye Tonkó Éva első férjétől származó gyerekeit második férjének Kiss Györgynek gazdaságába vitte. Az árvák jussát kéri. Egy gyerekre eső juss 705 fr 3 ²/₃ kr.

I: A javak kamatai illetik meg csupán

/200-201 o./

ad 27. Raiz Ádám örökösei javait felosztják, az egyiknek járó 300 fr-ot kamatra kieldják. Az irományokat az uradalmi levéltár őrzi.

/205 o./

31. Törvény elé állítják Magyar György, Tonkó József, Funtik József, Peisi József, Schmied Josef, Hell György, Gaáb Mihály, Verner Josef, Stokker János szulimányi lakókat, mert Méhész Mihály vizsgálói kanászt meghurcolták, megverték és halálát okozták.

F. év szeptember 28-án Magyar György szulimányi kanásznak a kislia elmesélte, hogy a szulimányi sertésnyájából az egyik ártány elveszett, majd visszatért ugyan, de a nyakán seb volt és ez onnan származott, hogy a vizsgálói kanász a sertést magához csalogatta, a nála volt baltával sebet ejtett rajta, "kinek tettét az említett kanásznak fia saját szemével látta volna". Az ártány Magyar György tulajdona volt.

Magyar György, hogy ezt megbosszulja, még arra is gondolt, hogy az elszéledt szulimányi sertésnyáj a vizsgálói részen van, Méhész Mihály keresésére indult és a szőlőben dolgozó szulimányiak közül Tonkó, Pécsi, Funtik, Horváth csatlakozott hozzá. A vizsgálói számadórt nyája mellett ülve találták. Magyar György a balta fokával párszor megütötte, majd áthurcolták a szulimányi határba s mivel menni vonakodott, a náluk lévő eszközökkel többször megütötték, végül azon fa alatt, ahol a szulimányi kanász ártánya megeőrült, a balta fokával újra néhányra ráütöttek és a szulimányi bíróhoz kezdték kísélni. Magyar, Tonkó, Funtik, Pécsi, Horváth a közeli erdőszélen gyanús vidéki embereket látott meg és azok üldözésére indultak, Méhész Mihályt pedig Gyala György és Pörös János őrizetére bízták, akik Lang Vencel, Gaáb Mihály, Aratsi Ferenc, Schmied József és Hell György kíséretében vezették a bíróhoz, de mivel vonakodott, ütlegették addig, míg lábairól lerogyott, menni nem tudott.

Pörös János kérte Lang Vencelt, hogy ne ütlegelje, aki azonban "ötet veréssel kezdte fenyegetni, mivel egy tolvajnak a pártját fogja".

Kinzói a magával tehetetlen embert a faluba hurcolták, a bíró házához inkább földön csuszva érkezett meg, ahol hosszú lánccal megkötötték és Verner József a gerendára felhuzta. Az agg korú kanász "ennyi súlyos kínok szülte fájdalomnak ellent nem állhatván, e helyzetében lelkét csakhamar kiadá".

Ezt a kegyetlenséget egy 75 éves emberen vitték végbe "emberi kebelben méltán feltételezett szánakodás érzetének megtagadásával" Ezért legnagyobb bűnösnek Lang Vencelt, Gaáb Mihályt, Aratsi

Ferencet, Schmied Józseft, Hell Györgyöt tekintik és háromnegyed-évi rabságra ítéltetnek és ennek kezdetén és végén 25-25 pálcabüntetésre. Magyar György fertály esztendőit és 25 pálcabüntetést kapott, Tonkó és Funtik hat heti fogságot, Pécsi és Horváth egy hónapi fogságot, Verner egy heti fogságot.

A vérdíj 40 ezüst forint, mely az orvosi láttelelet, boncolási díj, temetési és egyéb költségekből adódik. Ezen összeg 6/8 részét Lang, Gaáb, Aratsi, Schmied, Hell együttesen, 1/8-át Magyar György, 1/8-át Tonkó, Horváth, Funtik, Pécsi együttesen fizetik meg. Gaáb Mihály mivel orvosi láttelelet szerint a reá kimért büntetés elszenvédésére alkalmatlan, ezért rabsága 25 nappal meghosszabbítatik.

/214-217 o./

32. Czunya Márton, Antal és Gábor között a javak egyenlő felosztásáról szóló írományokat az uradalmi levéltár őrzi.

1847 ápr. 12-13.

33. Kisasszonyd Jánost lopással vádolják, amit ez beismer. A mozsói Miller Károly házából egy gombóc hájat lopott. Az eltulajdonított érték csekély, Millerbek vissza is térítette, ezért egy heti fogságra ítélik.

□

1847 jun. 5-én a mozsói uradalom földesura gr. németujvári Batthyány Gusztáv és Mozsó mezőváros lakószai között az urbári legelőre vonatkozólag szerződést kötöttek.

1. A mezőváros lakószai elfogadnak minden egy egész urbéri és hasonlított telek után 12 h. legelőt

2. A lakószok bemondása szerint Mozsón van urbéri telek	15
házas zsellér 47 x	5 7/8
kat. lelkész	1
kat. iskolamester	4/8
leendő jegyzőnek	4/8
	<hr/>
	22 7/8

urbéri telek után járó legelő 274 4/8 hold

3. A legelők kihasítását a mozsói temetőtől Almamellékre vezető ut mentén kezdik, de a teljesen értéktelen területeket /vizmosás, gödrök/ mellőzik.

4. A lakósnak biztosítják a birtokukhoz vezető csapásokat

5. A legelő fájának haszna az uradalmat illeti.

6. A lakósnak az uradalom birtokán többé nem legeltethetnek.

Aláírják: Molnárffy Ferenc ügyész, Végh József tiszttartó, Kermesey Mihály jegyző, Kapotossy Mátyás táblabíró, Botkay Antal tiszti fő-ügyész, Dőcezy János szolgabíró, Kiss Gyuri István bíró, 6 eskütt és 30 polgár keresztjellel, Tuskovits József esküdt, gr. Batthyány Kázmér mp.

/Ezt a legelőt későbbi írásban Szt. Gáli legelőként említik. A végleges elkülönítése 1886 okt. 4-én történik a köv. részletezéssel:

	hasznos	hasznavehetetlen	
Szt. Gáli legelő	34638o	nő1	
vism.		9624	nő1
csapás		337o	"
ut		18oo	"
ut Ibaára		21oo	"
	34638o	nő1	16894
			nő1
			274 4/8 hold /

□

Antalfalusiakra vonatkozó uriszéki anyag

1828.

Antalfalusi Sváb János panaszolja, hogy mivel nem vett részt a csordás fogadásán, éjszaka kihurcolták az öreg bíró, Gerausz Pál, Schlavecsák János, Jekits József és megpálcázták.

A vádlottak szerint a sértett nyakas, nappal nem volt otthon, este nem akart velük menni és ezért hurcolták el. Az uriszék bizonyításkiegészítést rendel el.

/225-226 o./

Tódor János mosdósi kanász szerint Eller János antalfalusi pintér 3oo fr-tal tartozik neki, de bizonyíték hiányában nem fogadják el a panaszát.

/227 o./

184o.

Kolbert Mihály lopott és az antalfalusi bírót sértegette; felesége Steiner Borbála a lopásban büntársa volt.

I: Beismerték, hogy az uradalmi harmados földből 5 mérőre való kolompért kiástak és hazavitték. A bíró túllépte hatáskörét, mert Steiner Borbálát megütötte, holott az csak az arcát karmolta meg neki. Megállapították, hogy az előző évben is loptak kolompért, bár a lopott mennyiség kis értékű. Kolbert Mihályt 12 pálcáutesre,

feleségét 16 korbácsütésre büntették.

/II.8-9 o./

1842.

Gorisits Mártonhoz betörtek és a nála szolgáló Tabi Zsófián "mél-
tatlanságot vittek végbe".Bizonyítás során kiderült,hogy a be-
törést az uradalmi ügyész már kinyomozta,Tabi Zsófia nem jelent
meg az uriszék előtt,tehát panaszával foglalkozni nem lehet.

/II.86 o./

1845.

König Albert özvegye másodszor is férjhez ment Ramics András-
hoz és az első férjével közösen szerzett javakat arányosan szét-
osztották közte és első házasságából származott fia között.A ja-
vakat rendesen gondozza és az árva részére esett 112 fr 5 kr ka-
matait kapja nevelési költségként.

/II.160 o./

Pacsay Pál szulimányi és Gróf János antalfalusi kanász az osz-
topáni Illés Károly cselédjeinek 12 sertését elhajtották,ezeket
náluk megtalálták.A rabszemélyek fél esztendei közmunkában töl-
tendő rabságra s ennek kezdetén és végén 25 pálcabüntetésre í-
téltetnek.

/II.170 o./

Az antalfalusi kanászbojtárok Dombai János és Kárté István
pünkösdkor feltörték volna a nagyhársági csikós Halász Miklós
szulimányi hegyen levő pincéjét.Bizonyíték hiányában nem fog-
lalkoznak az ügyel.

Zöcskeiekre vonatkozó uriszéki anyag

1822.

Weber Ludvig szentlászlói kocsmáros özvegye szerint Fray Jakab
zöcskei lakós férjétől kölcsönkapott 173 fr 30 kr-ból 30 fr-ot
a mult év végéig letörlesztett,a többit is kéri.Mivel "özvegyi
állapotjára nézve tulajdon pénzére rászorult",az adós 15 napon
belül köteles tartozását rendezni.

/I.76 o./

1828.

Fray Jakab a szentlászlói Stekker Jánosnak 88 fr-tal tartozik a kölcsönvett 112 fr 71 kr-ből. Ha megfizetni nem akarja "exequál-tatni rendeltetik".

/I.232 o./

Viszmony Antal szulimányi mester és notárius szerint a zöcskei-ek azért nem adják a neki járó fizetését, mert arra hivatkoznak, hogy Zöcskén való letelepedésükért 3 szabad esztendőre kaptak ígéretet.

Ísa mesternek és notáriusnak járó kötelességek különböznek a zöcskeieknek ajánlott kegyelemtől és a Visita értelmében rendezzék hát-rálékukat.

/237-238 o./

Vitting Mátyás kocsmáros és pintér panaszolja, hogy Grünhut Ig-nác mozsgói zsidónak 15 db. 75 akós pálinkáshordót készített, az egyikből 5 akó elfolyt volna, mert "szu-lik lett volna a hordón". Ezért rajta a pálinka fele árát, 70 fr-ot követelnek. Ő erről nem tehet, mert a szut a fában nem vette észre, csak később rághatta magát ki.

Grünhut arra szerződött, hogy hordói "nem szulgos fából" készülnek és amelyikből 5 akó pálinkája elfojt, abban 5 bedugott szu-likat lelt.

Mivel a kárvallott zsidó a maga igazát bizonyítani nem tudja, a pintért felmentik.

/I.350-351 o./

1837.

Kraur Fridrikné elmondja, hogy 11 éves korában a zöcskei Sopf György fiához, mint keresztapjához került, 9 esztendőt ott szol-gált; keresztanyja halála előtt egy nyoszolyát, egy szalmasságot, egy tollas párnát, 4 vánkost, 2 lepedőt és egy két esztendős ü-szót hagyott rá. Keresztapja megházasodván ezeket kiadni nem a-karja.

Megállapítják, hogy férjhez-menetelekor az üsző kivételével min-dent megkapott. Az üszők kiadását is elrendelik, bár Sopf György szerint irgalomból fogadták oda és nem volt érdemes arra, amit kapott.

/I.524-525 o./

1839.

Augustoli Henrik özvegye eladta zöcskei kisházát Guttmann Fe-rene uradalmi ispánnak 123 fr-ért, aki 23 fr-ot letörlesztett; a

maradékot kamatra kiadta Geibel Péternek, aki a kamatot az özvegynek fizeti nevelésre.

/I.628 o./

1841.

Kovács József házat vett Janteky Alajostól. A vételárat nagy részben letörlesztette. Közben a ház leégett - az eladó gondatlansága miatt, melyet azonban az uriszék nem lát bizonyítottnak és a panaszttevőt a visszamaradt tartozás megfizetésére kötelezi.

/II.60-61 o./

1842.

Szép István és Végh Mihály kanászok Ibaforól 5 sertést hajtottak el. Az eddig kiállott fogságon kívül még fél esztendei rabságot is kapnak, szabaduláskor 25 pálcabüntetést és 124 fr 24 kr költséget térítenek.

/II.74 o./

1847.

A szigetvári Kaposy Mihályt a zöcskei Rámics Vendelné Alma-melléken megtámadta és ütlegette.

I: Rámics Vendelné 8 napi kenyéren és vizen töltendő fogságra ítéltetett és köteles visszaadni a jogtalamul elvett egy abroszt, egy szakasztó borsót, egy szakasztó vargányát és nyolcad mérő zabot.

/II.246 o./

Községi
Képviselőtestületi Jegyzőkönyvek

1895 jan.7. A mezőőr bére 22 mérő buza /az 1894 .XII.tc.a mezőőri járulékot a községi költségek terhére rendeli/ volt eddig, per fő 3 fr pénzártékra változik.

jan.22.Szigetvár-kaposvári vicinális pálya fenntartási költségeihez 38 fr 48 kr hozzájárulás terheli a községet.

Szulimánban 1840-ben született,de Budapesten elhalt Hollosi János utáni költségek 4 fr 20 kr hullaszállítás és 2 fr 50 kr bérkocsi-költség merült föl;nagyszülei:Romics János és Pintér János szintén elhaltak,de más sem emlékszik rá,a felmerült költségekkel a hozzátartozókat terhelni nem lehet,a költségeket a községtől követelik.Határozat,hogy mivel illetősége nincs Szulimánra állapítva,a költségterhelést nem fogadják el.

márc.13.Az 1894.évi községi számadás összesítése:

	Bev.	Kiadás	Maradvány	Tulhaladás
1.Közköltség	1122,29	1104,12	18,17	
2.Iskolaépítés	14,72		14,72	
3.Kat.beszállásolás	29,88	32,16		2,28
4.Fogyasztási adó	46,56	46,27	-.29	
5.Iskola adó	118,85	4,19	114,17	
6.Legelő adó	401,71	365,21	26,50	
	1813,01	1651,94	214,25	2,28

Határozat:Bevétel 102,98

Közegészségi alap	4,49			
Tűzoltó	"	10,06	-.20	9,86

ápr.22.A községi bírót jelölik ki a községi közutakra vonatkozó tv.végrehajtására.

máj.17.Községi fuvarokat a községi pénztárból fizetik.

Körjegyző panaszkodik,hogy segédjegyzőt nem tud kapni,mert orsz.hiány van belőle.A segédjegyző kvalifikációja 6 középisk.osztál,de a javadalmuk annyi még most is,mint amikor csak írni és olvasni kellett hozzá.Akkoriban havi 20 fr-ért is lehetett segédjegyzőt kapni /isk.minősítéssel/.Ma ugyenezen 20 fr-ért nem lehet iskolázott fiatalembert kapni,mert ennél többet keres egy nap-szamos,az utolsó mesterlegény is.Kéri,hogy a két segédre adott 20-20 fr-ot olvasszák egybe,mert az lehetővé teszi egy munkabíró segéd alkalmazását.A határozat elfogadja az indítványt,mert a községek szegénysége miatt a fizetést felemelni nem lehet és a 40 fr havi fizetésért alkalmas munkabíró segédet kaphat.

1895 jun.22. Postaküldemények átvételére a közs.biró és helyette a körjegyző jogosult.A körjegyző a pénzküldeményekről pénzesnaplót is vezessen.Magánosok a szokott módon vesznek át postai küldeményeket.

Jul. 6. Az iskola költségvetési tárgyalására az iskolaszéki tagokat is meghívták.

Szükséglet 1080 fr 00 kr

Kiadás, fedezet 900 " 18 "

Maradvány 179 " 12 " hiányzó összeget államszegély útján a tanfel.-höz felterjesztették.

Községi költségek szükséglet 1130 fr 92 kr

fedezet 93 " 00 "

pótadóval 1037 " 92 "

Határozat szerint Matáncsi Sándor és Gál András bizott meg a községi hivatalvizsgálatnál jelen lenni.

A községi erdő bérbeadását szabályszerűen meghírdették. Árverezőnek Pohl Mór díósi földesur és Russ Sándor szám-tartó jelent meg, de a 100 fr kikiáltási árat nem voltak hajlandók megfizetni. Jobb eredményt végett az árverést meg lehet ismételni.

aug.24. Az anyakönyvi kerület dologi kiadásaira 109 fr-ot fogadtak el. Szulimán anyakönyvi kerület. A tanítói lakban e célra egy szoba átalakítási költsége 60 fr-ot tesz ki.

1896 jan. 8. Fogyasztási adót fizetnek a kocsmárosok és a szőlőbirtokosok:

Gutmann cukorért	3 fr	Hoffmann Ferenc	100 fr
Schaffer János	13 "	Vidéki szőlőbirtokosok minden	
Taubl József	150 "	kapás szőlő után 14 kr-val	
Sporer György	174	összesen	50 "
		Helybeli szőlőbirtokosok	260 "
		összes	<u>750 fr</u>

jan.18. Nikolausz András illetőségi ügyében Szentlásszló megtagadta az illetőséget, mert atyja Nikolausz Mihály a házát eladta és Zöcskére költözött /1871.XVIII.tc/A születési hely szerint van az illetékeség függetlenül attól, hogy közben hova nősült be; a nevezett szulimáni illetőségét nem ismerik el.

1896 márc. 21.

Bevétel Kiadás Maradvány

Közköltség	1215,62	1209,99	5,63
Iskola ép.	15,72		15,72
Beszállás.	33,17	31,98	1,99
Fogy	-29	-	-.29
Isk.adó	397,02	259,52	137,50
Legelő a.	<u>420,25</u>	<u>275,91</u>	<u>50,44</u>
Maradvány	2088,97	1877,46	211,57
Szegénylap	111,03		
Tűzoltó	10,24		
Isk.száma.	575,02	409,-	166,02

máj. 16 Községi birónak a fogyasztási adó kezeléséért járó 35 fr napidíjat kifizetik

máj. 30. Az akv-i helyiséget Szulimán község rendbehozatta. A kerületi községek haszonbért fizetnek. Az akv. vezetőnek a fűtésre, világosításra évi átalányt adnak. A kerületi községek részéről 30 fr-ot állapítanak meg.

Lélekszám Szulimán 927 32,15 az 1897 évi költségv. terh.

Csertő 541 17,85

Összes 1468 50,-

jun. 24. 1897 évi költségv.-re előterj. Kiadás 1248,07

Bev 94,70

Szükségl.

Iskola Szükséglet 495 fr 1153,37

Fedezet 315,18

179,82 államsegélyből

Minden szőlőparcella után 2 kr. a községi pénztárból fizetessék ki.

Határozat: a nagyterjedelmű szőlőpusztulás miatt adóelengedést igényelnek.

A közművelődési egyesület áldásos működését elismerik.

Új iskolazségi tagokat választanak.

1896 jul. 11. Séta János számára 78 kr

Kulicsek I. " 1 fr 41 kr

Trummer Ádám " 1 fr 41 kr

3 fr 60 kr községi adó bahajtatlan-

ság miatt töröltetik.

1897 ápr. 7. Bevétel Kiadás Maradvány Tullépés

1220,81	1248,35	-	27,554	közs.pótadó
48,21	-	48,21		iskolaépítés
29,86	26,64	2,22		kat.beszáll.
859,14	760,13	93,01		fogyaszt.a.
342,26	342,26	-		iskolaadó

427,94	378,14	59,80	
2927,22	2755,42	209,24	27,51

Legelőadó

Az akv.-i lakhely bérletéhez Csertő tartozik 17 fr 85 kr-cal, melyet 1896-ra nem fizetett be. Az iskolai gondnok nem terjesztette elő az iskola számadást. Az iskola-széki elnök szerint a számadást minden tanév végén adják át.

Szegényalap 116,46 közegészségi alap 17,44 tüzoltó alap 10,64.

1896 jun. 4. 60 fr-tal kevesebb adó folyik be szeszadóként, mint előzőleg ezt 3 éve megállapították. A helybeli szőlőbirtokosok vállalták ennek összeadását a szőlőnagyság szerint. A helyzet ugyanis, hogy akocsmárosok nem tudtak a községgel az adóval kapcsolatban megegyezni és a községi bíróság árveréskor Faubl Józsefnek adta 380 fr-ért ezt az adót.

A körjegyző előterjesztése, hogy a mozsgói körjegyzőségben 600 helybeli adózón kívül 800 vidéki birtokos adózó is van. A sok munka miatt kénytelen volt saját zsebére 1896-ban 8 hónapra, 1897-re 4 hónapra kiegészítő munkát felvenni. Méltányossági alapon kér tiszteletdíjat vagy segélyt. Határozat, hogy az ital és fogyasztási jutalékból évi 25 fr tiszteletdíjat kap.

A községi baba fizetésén kívül ingyen lakást is kér. A község szegény anyagi helyzete miatt, a baba ezen tulajdonos követelményét nem teljesítik. A bábát úgy fogadták fel, hogy az előlegezett 40 fr kiképzési költségből évi 5 fr-ot térít vissza; 3 év alatt 15 fr-ot térített. A hiányzó 25 fr-ot is térítse vissza, lemondását csak akkor fogadják el. A baba számára nincs szó lakásról. Ezt neki senki sem ígérte meg. "S mert főképp az ő szakmabeli elfoglaltságához képest -melyet csak mint mellékfoglalkozást gyakorol- a 40 fr évi fizetés, ezenkívül minden szüléstől 1 fr külön díjazás az itteni viszonyokhoz képest elegendő" és méltányos javadalmazása teendőnek.

1897 jul. 17. 1898-ra a községi költségtervezet:

Kiadás	1242,44
Bevétel	<u>94,70</u>
Pótdalóval	
	1147,74

1898 ápr. 4. Az 1897-es számadás:

Bevétel	Kiadás	Maradvány	
1282,63	1219,48	43,15	Közköltség
48,21		48,21	Iskola építés
33,79	30,19	3,40	Kat.beszállás.
968,78	802,12	144,46	Fogyaszt.adó
197,29	197,29		Iskola adó
461,75	359,14	102,41	Legelő adó
<u>2992,45</u>	<u>2408,22</u>	<u>384,23</u>	
898,35	896,46	1,89	Iskola fenntart.
127,24			Szegényalap
11,04			Tűzoltó
18,12			Közegészségügy

jul. 9. 1899-re tervezett kiadás 1288,65
bevétel 94,70
 1193,95

Az iskola tatarozáshoz felvett 20 fr nem elég, ezért a bíró a községi pénztárból fizessen ki a szükséghez képest legfeljebb 20 fr-ot.

1899 márc.14. Az 1898-as számadás:

Bevétel	Kiadás	Maradvány	
1243,40	1172,07	193,53	Közs.pótadó
48,21	48,21		Isk.építés
59,14	53,19	6,45	Kat.beszállás.
1014,89	776,70	228,19	Fogyaszt.adó
200,49	200,49		Iskola adó
555,22	452,74	82,44	Legelő adó
<u>3224,21</u>	<u>2703,58</u>	<u>520,43</u>	
138,46			Szegényalap
11,48			Tűzoltó
23,92			Közegészségügy

máj. 9. 1870-ben született Czunya József szülei utóházassága révén Kovács József néven kér illetőségi bizonylatot, hogy e néven kaphasson cselédkönyvet. Az 1886/XXII tc.6.§. alapján Czunya ill. Kovács Józsefnek szulimáni illetőségét megtagadták, mert apja illetőségén kívül újabbat nem szerzett.

jul.11. Az 1900.évi költségvetési tervezet Kiadás 1467 fr 35
 Bevétel 94 70
 pótadó útján 1372 45

Elemi kár esetén a községi pótadót nem írják le! A község háztartási költségei iránti intézkedés a községek önkormányzatához tartozik. A községi adóhoz az állami adó csak kulcs. Különbben a vonatkozó belügyi rendeletet fogadják el /97558/89.évi/. Határozat: a kocsmárosok által fizetendő évi 140 fr bér feletti 224 fr-~~tt~~-ot a helybéli szőlőbirtokosok fizetik szőlőter.arányában. A községi küldönc hetenként háromszor ment a körjegyzőségre vagy a

9.

póstára zárható táskával. A posta számára egy külön kulcsot készíttetnek. A magánleveleket a bírósághoz naponta az "esti alkonyat óráiban" kell eljuttatni feladás végett.

1899 dec. 14. Az iskolaszámadást jóváhagyják.

1900 márc. 10. Iskolai számadás bevétele 636,48

kiadása 606,95

29,53

márc. 29. Faliskola létesítése. Ez 150 fr-ba kerül. Ezt pótköltséggel biztosítják. A kezelő fizetése évi 20 fr. A szükséges munkás fizetése 40 fr. Kezeléssel Mezei Üdön tanítót bízták meg.

ápr. 4. 1899 évi számadás:

Bevétel	Kiadás	Maradvány	
1499,30	1322,95	176,44	Községi fennt. adó
64,88	59,-	5,88	Kat. beszállás.
653,29	401,20	254,09	Fogyaszt. adó
201,54	201,54		Iskola adó
482,10	390,45	91,45	Legelő adó
<u>2903,20</u>	<u>2273,14</u>	<u>528,06</u>	

144,95	3,-	139,95	Szegény alap
29,92			Közegészségügy
11,92			Tűzoltó alap

530,-	939,-	409,-	Iskolafenntartás
/1060/	/1878/	/818/	/Koronában/

Mivel a község szegény és képtelen a hozzájárulást fizetni éli a népokt. tv. von. rendeleteivel, mely szerint az 5 %-nál magasabb hiányt a közokt. kormány fedezi. Ez irányu megkeresést végez az iskolaszék.

jun. 10. Könyvelt postaküldemények átvételére Matyók János bírósági és Hell Ádám esküdöt jogosult.

jul. 14. Az 1901. évi költségv. előirányzat 2740 kor 46 fill.

bevétel	189	40
	2551	" 06 "

1901 márc. 27. Az 1900 évi számadás

Bevétel	Kiadás	Maradvány	
3619,86	29,56,01	160,78	Közs. fenntart.
117,62	104,81	12,74	Kat. beszállás.
1201,85	803,13	498,72	Fogyasztási adó
406,27	406,27		Iskolai adó
1009,22	780,21	229,01	Legelő adó
<u>6434,78</u>	<u>5050,43</u>	<u>1903,25</u>	
293,43			Szegény alap
24,78			Tűzoltó alap
62,54			Közegészségügy

Hat: A bírósági legfeljebb csak 200 koronát tarthat magánál, a többi takarékpénztárban tartsa.

A körorvos 20-25 %-os emelést kér.

1901 ápr.19. A körorvos fuvarátalányát nem emelik fel,hanem jöjjön a körzetébe lakni,igy az átalánya elegendő lesz.

jun.19. 1902.évre a költségv.előirányzatki kiadás 2914,46 kr
bevételek 189,40

pótadóval 2802,06

A községi vadászterületet újabb 6 évre bérbeadják.A haszonbér 20 %-át letétbe kell tenni.A haszonbérlet után adót a haszonbérlet köteles fizetni.

A jegyzőkönyv közli a községi körpecsétet,melyet 1896. jun.26 óta használnak.A külső körben nyomtatott nagybetűvel: SÓMOGY VÁRMEGYE+SZULIMÁN KÖZSÉG+ A belső körben 3 buzakalász.

dec.12. A képviselőtestületi ülés Dreher Mihálynak évi 50 korona tiszteletdíjat szavaz meg az utak kezeléséért és 20 koronát kap,mint községi gazda.

1902 febr.20. Az iskolaszék elszámolása

	Bevétel	Kiadás	Tullépés	
1899/1900	1341,72	1350,44	8,72	koronában
1900/1901	1320,20	1315,62	4,58	
márc.18. Az 1901.évi számadás	B	K	K	
közs.fenntart	3470,88	2776,75	597,13	
kat.beszállás	132,80	115,27	17,53	
fogyaszt.adó	1288,28	802,09	486,19	
iskolai adó	445,29	400.-	45,29	
legelő adó	1026,55	829,53	197,09	
	6360,80	3023,04	1343,16	
szegény alap	308,09			
töszoltó "	23,70			
közegészségügy	69,04			

ápr. 7. Antalfalusi születésű Dobor Erzsébet illetőségi kérelmét elutasítják /hiv.1886.XII.tc.16 §/b/Atyja hedrehe-lyi születésű,azért a jelzett is odavaló apja jogán.

jul. 9. A filoxéra és peronoszpóra miatt 718 kor 31 fill.állami adót töröltek.A mozsói körjegyzőségben kezdődik a délsomogyi homokvidék és innen a Drávaig szőlészetre alkalmas terület nincs.Itt szinte több a vidéki szőlőbirtokos,mint a helybeli.Elemi kár mimén törölt adójuk miatt a pótadótól is megszabadulnak,a hiányzó összeg a helybelieket terheli elviselhetetlen tulterhelést okozva,mert a közs.háztartáshoz szükségletet törölni nem lehet,a hiányt másból pótolni nem lehet,mert a község va-gyontalan és szegény.A köztelherviselés elve alapján az arányos hozzájárulás indokolt.Méltánytalan,hogy ez is a helybelieket terhelje.További intézk.végett felterjesztik.

Az anyakönyvi hivatalt nem lehet megfelelően bővíteni a szűk belsősége miatt. Az a javaslat, hogy Szulimán építsen egy községházat és abban anyakönyvi helyiséget. A köv. évi költségvetést egy köhid építése is terheli /600 Kr/. Ujabb terhelés pedig lehetetlenség lenne. Szeszfogyasztási adó: Taubl József 100 Kr., Hoffmann 110 Kr., Spörer Gyné 90 Kr., helybeli szőlőbirt. 440 Kr., Össz. 750 Kr. A szőlőbirtokosság számára jelentős, hogy a képviselőtest. törölte azokat, akiknek a szőlője teljesen elpusztult. A bíró a szőlő arányában végzi a kivetést és szedik be az adót.

A kisbíró fizetése 100 Kr., a póstásé 96 Kr lesz. Az utak kezelését másutt a bíró végzi tiszteletdíj nélkül. A köv. évben ezt az összeget törölni kell.

nov. 21. Évi 10 kor. segély megszavazása a kaposvári süketnéma intézetnek.

1903 febr. 19. Gazdasági ismétlő iskola felállítása, mert a tankötelesek száma a 40 főt meghaladja.

Az 1902 évi számadás: Bevétel Kiadás Maradvány

Közs. fenntart.	3889,31	1210,73	678,58
Kat. beszállás.	187,35	167,49	19,96
Fogyaszt. adó	1354,20	812,30	541,91
Iskola adó	493,43	403,20	90,23
Legelő adó	1082,82	811,43	270,29
	<u>7007,11</u>	<u>3403,14</u>	<u>1601,96</u>

Szegényalap	394,79
Tűzoltó alap	26,78
Közegészségügy	71,72

jul. 11. Nem járulnak hozzá a körorvosi fuvarátalány emeléséhez, mert az nem a körzetben, hanem Szigetváron lakik.

Hivatkozik a körjegyző egy 1894-es rendeletre, mely a járói iroda bővítésére vonatkozik. A javaslatot elfogadják.

A községi közmunka megváltása egy igás-nap 2 Kor.
egy gyalog " 1 "

A "kapás" terület a szőlőben 100 nöl, azután 20 fillér a fogyasztási adó.

1904 jan. 28. Az új körorvos Mezőgón lakjon.

100 fő után egy képviselő vegyen részt a választáson. Szulimánból 10 főt küldenek: Dreher Mihály, Gál András, Kovács János, Matyók Antal, Mayer József, Hell Ádám, Lang József, Somogyvári János, Komli János és Pintér István.

ápr. 9. Szulimán község nem használja a Töröktemető-szentmiklósi utat, hanem a Szigetvár-Hárságy-kaposvári utvonalat, ehhez ad karbantartást. Az előbbi utvonal kiköveztetéséhez nem

járul hozzá. A szentmiklósi ispánlakástól a csendőrlaktanyáig terjedő utszakaszt sem használja, mert Szigetvárra menet nem érinti, Mozsóra pedig rövidebb uton jár. A rendszeresített osztálytanítói díjlevél /Róth Józsefné Takács Marcella/ szerint az évi fizetés 800 korona, egy szoba szükséges butorzattal és fapénz 20 koronában.

1904 szept. 24. A körjegyző összehasonlítást tesz más körjegyzőségek adózóival kapcsolatban. Így Hárságy 553, Szentlászló 562, Apáti 720 adózójával szemben Mozsóhoz 1430 tartozik. Segédjegyzői állást szerveztek már korábban; 1900-tól a téli 6 hónapra 360 koronás díjnoki állást, ennek egész évre rendszeresítése indokolt. Ezt határozatilag elfogadják, de államsegéllyel.

Marhalevelkezelést a bírő végzi.

A község lélekszáma az 1000 főt meghaladja. Az eddigi szülésznő keveseli az évi 80 koronát. Nincs olyan 20-40 év közötti nő, aki állami költségen menne bábaképzőbe. Antal-falu és Zöcske kivülesése miatt javasolják a 160 koronára való emelést. Határozat szerint új pályázat hirdetendő okleveles bába alkalmazására.

okt. 21. A körorvost nappal 1, éjjel 2 korona illeti meg körutazásos rendeléskor. Kihívásnál 4 illetve 8 korona.

1905 ápr. 1. Fedeztetés esetén egy korona folatási pénzt kell fizetni a község-gazdának.

A legelőre bárki hajthat jószágot, de akinek nincs legelői illetősége jószágonként évi 6 korona fűbért fizet és kirendelést legelőtisztításra.

A bikarét szénáját felváltva az antalfalusiak és zöcskeiek használják, ez évben az utóbbiakat illeti.

máj. 3. Szulimán 1049 fő lakóssága után 10 képviselőt küld a körorvos-választásra.

okt. 17. A zöcskeiek a szulimáni réteken legeltették marháikat. Ez vizsályt idézett elő, azért 1906-tól kezdve nem hajthatják oda az állataikat.

nov. 14. A körorvos választásra 200 fő után megy egy képviselő a főbíró rendelete alapján.

nov. 25. A szülésznő fizetését a község nem tudja felemelni. Az évi 80 korona + szülésenként 2 korona és egy kenyér keves, a jelenlegi ezért nem vállalja, tehát új pályázatot kell kiírni.

1906 márc. 2. A külterületi kisbírók fizetését Zöcskén 300 koronában, Antalfaluban 20 koronában állapítják meg.

Jul.13. Évenként 3 országos vásártartás engedélyéért folyamodnak.

Indokok: a/vásártartásra alkalmas helyük van

b/messze kell a zselicieknek vásárra járni

c/jó a megközelíthetősége vasuton és földuton.

Olyan birót kell választani, aki kellő jártassággal rendelkezik írásbeli munkákban; addig a tanító végezze a marhalevelkezelést.

Az 1905-06 költségvetés elszámolása:

	Bevétel	Kiadás	Különbözet
Közm. fenntart.	6794,63	3441,42	3133,01
Kat. beszállás.	187,76	111,93	73,83
Fogyaszt. adó	1438,69	1113,74	424,95
Iskola adó	616,49	619,19	2,50 +
Legelő adó	1985,21	1561,42	423,79
	<u>11022,98</u>	<u>6747,90</u>	<u>4277,58 +2,50</u>
Szegény alap	497,48		
Tűzoltó "	30,97		
Közegészségü.	103,55		

dec.11. Felemelt fizetéssel okl. szülésznőt alkalmaznak.

dec.17. A marhalevelkezelést Mezei Ödön tanítónak átadták.

1907 márc. 9. Két éjjeli 8rt alkalmaznak. Évi fizetésük házanként egy-egy felbontó busza fejéenként.

A község ragaszkodik a Szulimán névhez, a Szőlőmán nevet nem fogadja el. A szájhagyomány szerint Szulimán török császár Szigetvárt innen is bombázta.

A községhez tartozik: Antalfalu telep, Zöcske telep, Szulimáni szőlőhegy, Bakitya tanya.

A tűzoltók lélekszáma 20 fő önkéntes alapon.

Pótköltségvetés tanítói lakás javítására 573,62 Kor

isk-hoz árnyékszék és fakanraépítés 840,-

kőhid építése 214,-
1427,62

máj.10. A nagyhársági szőlők és Viszló pta között Antalfaluról Diós pusztára vezető ut hidjának karbantartását nem fedezik, mert nem is használják.

A szülésznő járandóságát 200 Kor-ra emelik.

Jul. 3. A vadászterületet 6 évre elárverezik.

A tűzoltó pk Farkas István, alpk Szacsi Antal, szertáros Handli József.

Az éjjeliőröket ugyanugy a község pénztárból fizetik, mint a mezőőröket.

aug. 3. Szülésznőnek Csapó Józsefné Babai Margit gárdonyi lakost választották, kivüle egy babóssai pályázó is volt. Mivel a kántortanítói lakás üsszedőléssel fenvezetett.

az iskolai év végén a kántortanító az iskolába költözött. Pótköltségvetéssel 2000 koronát biztosítottak.

dec. 12. Mivel a szulimáni réten át Zöcskére vezető hid elromlott, erre pedig az iskolásgyerekeknek szüksége van, házilag meg kell javítani. Pap Mihály tiltakozik, hogy a hidat rétéjének felső végére állítsák.

1921 ápr. 19. Házhelyek kijelölésére és kishaszonbérletek alakításához Dr. Berge Samu földbirtokost és Weber Ignác bérlőt újra felkéri.

A jegyzőlak céljára szolgáló épület vásárlásához Szulimán nem tud hozzájárulni az árak emelkedése miatt.

okt. 27. Az 1919 febr. 28-án a szerbek élelmezésére felvett 13800 koronát pótdából fogják fedezni.

1922 ápr. 22. Akiket a tv. szerint a földhözjuttatás megillet, a tv-ben megállapított földet kapják.

máj. 6. Járási vitézi telekhez 5-6000 koronával járuljon hozzá a község, ezt azonban elutasítják, mert ilyen összeggel nem lehet kezdeni semmit sem.

Antalfalu telep nem csatlakozik a somogyhársági körorvosi lakás költségeihez.

A segédjegyző elmaradt fizetését kiutalják.

Csendőrpihenőhöz nem biztosítanak és ilyen célra rekvirálásához nem járulnak hozzá.

1000 koronát megszavaznak a hábprus hősök emléktáblájára.

jun. 6. Elfogadják a Biedermann Ottó örökösének telekajánlatát jegyzőség céljaira.

szept. 28. Minden 2000 fős és 3 községet számláló körben önálló adóügyi jegyzőt állítanak be.

A házhelyigénylők a község déli részén kapnak házhelyet.

1923 Jegyzői lakás építése, telefon bevezetése.

Ujszegedi árvizkárosultaknak 2000 Kor segílyt megszavaznák, ha nem lenne a községnek jelentős kiadása.

A husvizsgálót a vizsgálatért 1/2 kg hus illeti meg.

A hősi emlékoszlophoz birtokterületenként 1-2 kg. búzát kell összeadni.

Apaállat tartásához napi 3 kg zab és 8 kg. széna, a kának 3 kg. tengeri megjár.

A községből kivezető utak vicinális utként kezeltetnek.

1925 Az urbéri birtokosság elnöke a tenyészvikák és kanok beszerzési árához hátralékban lévők kimutatását beterjeszti.

Község módjára javasolja a behajtásukat.

Játsszótérül és testneveléshez az iskolaépületben lévő nagyterem /télen/, nyáron a templom előtti tér jelöltetik ki. Testnevelési gyakorlat 5 hónapra át heti 2 órában és havonta egy délután.

A jegyzői lakás építése miatt a község semmilyen emelési kérelemhez nem járul hozzá.

A szülésznő 5 q. buza árát és egy szoba közös konyhás lakást kap /Pásztorház/.

Mivel a hősi emlékműre semmi nem folyt be, a képviselőtest. a község anyagi nehézségeire hivatkozva egy évi haladékot kér.

A tűzoltószertár felszereléséhez 6 vödör, 2 lámpa, 2 lapát, 1 lajt beszerzésére intézkednek.

Zöcske és Antalfalu elcsatolásával Szulimán lakossága annyira megcsappanna, hogy iskolát nem tudnának fenntartani.

A levante oktatókat a kivonulási napon 1 ar. korona díj illeti meg.

Polgári olvasóköri felállítás.

A szülésznő 12,5 kg búzát és 1 kenyeret kap szülésenként, de a szegényeket ingyen tartozik kezelni.

A tanítói lakás pajtájának javítására árajánlatot kérnek; az onnan nyert használt építőanyagot a hullaházhoz kell felhasználni.

A község pénzhiány miatt nem tudja az iskolaudvart bekeríteni. Nem tud iskolatáblát, címert és himnusztáblát vásárolni és iskola felszerelést venni.

A községi utak karbantartása közmunkával történik.

Az iskola költségvetése 1580 ar. korona.

A "repülő sorsjegyet" nem veszik át, mert irtóznak mindennemű sorsjegyakciótól.

A község és az állomás közötti utat pénzhiány miatt nem vállalják.

A körorvosi lakás építéséhez ajánlott állami kölcsönt elutasítják.

A kaposvári Tüdőbeteg gondozónak 5 ar. kuponát szavaznak meg.

A helyi levante pénztárnak 1,000,000 koronát szavaznak meg.

A postaküldő díjazásához nem járulnak hozzá, mert az 50 %-os pótdíjból erre nem kerül.

1926 A községi biró számadása: 145,183.564 Kor bevétel

137,981.319	kiadás
007,202.245	

szegényalap 254.778 Kor 28 fil.

munkássegély 112 112 Kor 38 fil.

Az iskolánkívüli népművelési bizottság elnöke a körjegyző, Trummer Antal ügyv. elnök, Szuhaneck József jz, tagjai: Varga Viktor, Vukovits István, Lang József, Kicsasszondi József, Sáffár Ferenc, ifj. Matyók János.

A képviselőtestület nem ismeri el a felvett kölcsönöket, ezek csak magánkölcsönök. A községi követelések behajtásáért felelőssé teszi az előljáróságot.

Az Iskolaszék bevétele 102 ar.kor.

1530 " kiadás, fedezetlenül marad

1478 ar.kor, erre pótdótot vetnek ki.

1927-re a költségv. tervezett 6869 Pengő 36 f bevétel

12330 " 24 kiadás, fedezet-

len 5460 P 88 fill.

Urbéresék 1926. évi költségv./1886. XXII. tc. 125 §./ 4,495.000 ark. bevétel és 20,700.000 ark. kiadással, fedezetlen 16,205.000, ebből 5,000.000 ark. az anyaatlat tulajd-ra lesz kivetve, 11,205.000 ark. a jogok után lesz kivetve.

Szülésznőnek készpénz 244 P 80 fill, 120 P lakbér, 4 m³ bot-tüzi-fa és születésenként megállapított díjazás.

F. évben közs. képviselőtest. választások. Biz: Szuhaneck József, Hell József, Trummer Antal.

A Kaposvár-szigetvári törvényhatósági uthoz nem járul hozzá és nem adja meg a kért 1000 kézi és 200 igás napszámot, de a Somogyhárság-kaposvárihoz sem.

Tiszteletdíjat állapít meg a tűzoltószertárosnak évi 20 P-t. Uti-átalány az adóügyi jegyzőnek évi 220 P, a körjegyzőnek 260 P.

Az országgyűlési képviselőválasztási névjegyzéket a körjegyző állítja össze.

Elutasítja Gál Mihály birót, aki 1920-1924 dec. 31-ig esedékes fizetését most kéri.

Tűzoltó-váltás lakóházanként 2 P.

Járási szegényház céljára átadják a jelenlegi 225 P 22 f-es szegényalapot.

Auguszt Jánosné, Modensieder József, Auguszt János a szentlászlói határban földet igényelnek. Érdemesek rá.

1927 Az un. telkeszagdék a kérdéses tanítói javadalom megállapítása óta oly nagy és bonyolult ingatlan változásokon mentek át, hogyha

ezen az alapon a tanítói javadalom jelen időben fizetendő lenne, több mint 253 hold ingatlantulajdonos ezen fizetési kötelezettség alól mentesítették, dacára annak, hogy ezek a tanítót működésében igénybeveszik. Hasonló eset volt a plébániai párbérrel is, hogy nemcsak a régi telkesek, hanem az összes jelenlegi birtokos köteles hozzájárulni.

A Simonfa-szigetvári ut építésében sem természetben, sem kézi napszámmal nem vesznek részt.

A hivatalos előfogatok díja km-ként 50 fillér.

Az 1927 évi birói számadás bevétele	138,979.038 Kor.
kiadása	<u>137,920.402 "</u>
maradv.	1,058.636 "
szegényalap	2,815.278 "
munkássegély	711,612 "

Az 1928 évi tervezett bevétel	3556 Pengő
kiadás	19264 "

urbéreseknél bevétel	359,60 Pengő
kiadás	2780,- "

Kovács György házhelyigényét, Szűcs János és Róth János 1 kh. Nyári József 1 kh 500 nöl, Troll József 2 kh. földigényét jogosnak találják.

Dr. Külley Pálné által haszonbérbe adott ingatlanra a község a földigénylők részére nem tart igényt.

Berzsenyi Dániel szobrára való gyűjtéshez a pótdó terhére 50 %-os kulcs melletti hozzájárulást elutasítják, önkéntes adakozást javasolnak.

Forrásvíz levezetése a Mozsgó-szulimáni ut mellől: a hid megépítéséig medertisztítást vállalnak.

Hell János földigénylési kérelmét javasolják.

A december 31. képv. test. ülésen hozzájárulnak a kaposvári ut-hoz.

1928. Az urbéres birtokosság számadásai:

	Bevétel	Kiadás	Maradvány	
1918:	3654,55	3111,78	542,78	Kor
1919:	3404,94	3271,44	133,50	"
1920:	39255,-	38801,08	453,92	"
1921:	76601,50	74320,-	2381,50	"
1922:	96172,-	99668,-	+3496,-	"
1923:	1432290,-	1211436,-	220856,-	"
1924:	25125559,-	25385520,-	+259961,-	"
1925:	78952350,-	74577967,-	4374383,-	"
1926:	36880623,-	36623466,-	257157,-	"
1927	7703,03	7698,26	4,77	Pengő

Községi biró számadása: bevétel	10100,02 Pengő
kiadás	<u>9768,61 "</u>
maradv	331,41 "

A körorvosi lak építésénél terheli még a községet 558,64 P. Ennek rendezéséhez a Hitelszövetkezettől 600 P.-t vesznek fel. A bába évi fizetése 300 P.

Hozzájárulnak a krjzói telek kerítéséhez.

A közkutat rendbehozatják, tekintve, hogy a kut még a török időből való és közhasználatra is alkalmas.

1929 évi költségv. tervezet: bevétel 3962 P.
kiadás 15359 P., fedezetlen 11348 P.

9509 P. állami adó után 120 %-os pótdadót vetnek ki; az állami kereseti adót 5 % erejéig veszik igénybe.

Az urbéresek 1929 évi költségterve 359,60 P. bevétel és 4458 P. kiadás. Fedezetlen 4098,60 P. az apaállat tulajdonosokra és az egyéb jogokra kerül kivetésre.

Kulturházhhoz telket biztosítanak, építéshez hozzájárulni nem tudnak, de attól teszi függővé, hogy milyen segílyt kapnak.

A kataszter átdolgozásával magánmérnököt biznak meg. A régi birtokosok rosszak, az adóztatás igazságtalan, a jelenlegi viszonyok mellett a változásokat átvezetni nem lehet.

Husvizsgálati díjat a községi pénztárhoz kell befizetni, ez marha után 3 P., borju 1 P 80 f., sertés 3 P., juh 1 P., ennek 50 %-a a husvizsgálóé.

Elutasítja Heinemann Ádám kishársági lakos házhelyigényét.

A Szentlászló-mozsgói utat csak az esetben támogatja, ha a zöcskei hegyet megkerüli, a vasuti sinek mellett halad, a Róth tégláégető és a Rihmer malom érintésével halad a mozsgói állomás felé. Az építési költségkülönbötet is fedezik és a szükséges területet biztosítják.

A Mozsgó-szentmiklósi utszakasz kiépítését is elfogadják, mert ez a 4 km-es szakasz ősztől tavaszig csak akkor használható közlekedésre, ha kedvező az idő, különben járművel nem közelíthető meg.

Nem járulnak hozzá közmunkával a Szigetvár-kaposvári utvonal építéséhez.

A hősi emlékművet Bory Jenő székesfehérvári szobrász készíti.

1929. A bírő 1928-as számadása bevétel 20473,76 P.
kiadás 19235,55 "
maradv. 1238,21 "

Az 1930-as tervezet 12312 P. fedezetlenséggel számol és 130 %-os pótdadó kivetéssel. Az urbéresek 7240,40 P.-s fedezetlenséget az apaállat tulajdonosokkal egyenlített ki.

Varga Viktor tanító lakáskérélmét elutasítják.

A községi bika által összetört pásztor kórházba szállításakor az előfogatot megtagadták, ezért a helyettes bírő 12 P.-t fizet.

Perecz Jánosné lova leesett a községi hidról. Kértérítési ké-

relmét elutasítják.

Szülésznői pályázatra Viz Istvánt fogadják.

Elutasítják a Somogyhárságyra vivő földut készítéséhez való hozzájárulást.

A fásítást úgy fogják biztosítani, hogy az elszárat fákat kivágják és eladják.

1930. A Szigetvár-szentlászlói utra 33 ezer Pengőt szavaznak meg, amit a körhöz tartozó 3 községre osztanak fel. A község az ősz beálltától tavaszig mindentől el van zárva különben és így fejlődni nem tud.

Az urbéresek költségvetése az 1886. évi XXII. tc. 125 §. alapján kerül közszemlére. Az elnevezés Közbirtokosságra változik.

A Szulimán-antalfalusi uttest szélessége 10 m.

1931. A tanítói állást elvlasztják a kántortól.

A közbirtokosság költségvetése 359,60 P. bevétellel és 5648,33 P. kiadással számol, fedezetre 968 P-t az anyaállat tulajdonosokra, 4320,73 P-t a jogok után vetnek ki.

A vadászati jogot 2358 kh-ra gr. Festetich Domonkosnak és Stark Jenőnek bérbeadják.

1932. A község nevében lévő, de a közbirtokosság tulajdonát képező ingatlanokról a közbirtokosság javára a község lemond.

A jegyzői lak építésével kapcsolatos pert a kuria döntése alapján a községek elvesztették. Szulimánt 7910 P. terheli. Szulimán elutasítja "mert ez a községet teljesen tönkretenné a mai gazdasági viszonyok mellett". Annak idején a perindításkor államszegélyről beszéltek. Az előljáróság tegye meg a lépéseket a beigért segélyért.

1933. A jegyzői lakhoz való hozzájárulás törlesztésére 10 évi határidőt kapnak.

Elutasítják a somogyszentimrei mezőgazdasági iskolánál létesítendő alapítványi helyet, de később megszavazzák, hogy évi 2 P-vel támogatják.

1934. Megindul a kaposvári ut építése.

Nem emelik Kalapáti István havi 5 P-ös segélyét mivel az a megélhetésre elegendő.

Uj népgondozói bizottsági tagokat választanak.

A somogyszentimrei mezőgazdasági szakiskolához egy alapítványi helyet megszavazzák.

Szabályrendeletet alkotnak a községi előfogatról és a kézimunkakötelezettségről.

Krebsz József tejgyűjtő foglalkozása miatt leventefoglalkozáson csak reggel 9 órakor jelenhet meg.

1934. Az előfogat 6 P., a kézi napszám 1 P 50 f-t ér.

A hősi emlékmű felállítása késedelmeskedik.

A közmunkát nem teljesítő Fülöp Istvánt 2 P., Schmidt Katalint 3 P 50 fil., Nagy Józsefet 5 P. váltság megfizetésére kötelezik.

Inségbizottságot szerveznek a kormányzó né javaslata alapján. A költségvetési számadás részei a következők: bírói költségvetés, közbirtokosság költségvetése, szegényalap, munkássegély, vagyonleltár.

□

LEVÉLTÁRI

FORRÁSOK

I.

gyimesi Forgách Zsigmond gróf levele 1618-ból /jun.16.,Pozsony/
 "totales et integras possessiones Merenye,Kereszthur,Szeőleömál
 et Mosgho vocatas omnino in comitatu Simighiensi existentes ha-
 bitas,qua numeri mille triginta duorum colonorum non excidere
 dicuntur,ac in quarum quieto dominio et pacifico usu idem Joanes
 Balogh Majores et progenitores suos utriusque sexus ab an-
 tiquo liberi et pacifici perstitisse seque etiam ad praesens
 perstiteri literasque et literalia instrumenta.....in praefac-
 tis totalibus et integris possessionibus....Szeőleömál...omnino
 in antelato Comitatu Simighiensi existentibus habitis qualiter-
 cumque haberet aut eadem suam...memorato Joanni Balogh ipsius-
 que heredibus et posteritatibus didimus,donavimus et ventulimus,
 imo damus,donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabili-
 ter tenentes,possidentes pariter et habendas..."

tartalmi jellegű kivonatos fordítása:

az egész összefüggő birtokot Merenye,Kereszthur,Szőlömál és Mos-
 gó nevűt, valamennyi Somogy megyében,az a hír járja,hogy 1030 fő-
 nyi telepes maradt.....melyeknek birtokára és használatára u-
 gyanazon Balogh János fel- és lemenői mindkét nemből már régtől
 fogva szabadon és háborítatlanul birtokolták az írásbeli bizo-
 nyítékok alapján...az előbb említett egész és sértetlen vagyon
 .../többek között/..."Szeőleömál"és a többi is Somogy megyében
 található lakott területen...emlékeztetve Balogh Jánosra...az
 ő örökösének és utódainak adjuk,ajándékozunk örökös jogon és
 visszavonhatatlanul,hogy birtokolhassák.

II.

1682 december 15-én kelt oklevélben a veszprémi egyházmegye feje Szöllőmály és a környékén lévő községeket Balogh András birtokában tudja, aki ezt a területet Békássy Miklóstól, Polányi Gáspártól és Somfay Mihálytól, mint őseitől örökölte.

III.

1682 december 15-én adott bizonyáglevél elmondja /Eccl. Castriferrei/hogy a zselici községek így Szöllőmály is egyegy Békássy Miklós hagyatékaként örököseire Polányi Gáspár felesége Barbara és Somfay Mihály feleségére Annára /mint B.J. leányaira/ valamint Zsuzsanna leányára Balogh János hitvesére szállott, de Balogh András birtokolja.

IV.

1693 febr. 23-ról keltezett levél szerint Balogh Sándor András fia és Balogh János ugyancsak András fia Béc, Szt. Márton, Tótszt. Miklós, Hobol, Korpád, Almamellék, Diós, Szt. Egyed, Zádor községeket Slusky Wratisláv Györgynek és hitvesének Kereskényi Borbálának obligálja.

V.

Anno 1703 die 12 Mai

"Ezen pátens levelünk által adatik értékre az kiknek illik, hogy Sziget táján lévő jószágunkat, nevezett szerint pedig Szöllőmált, Mosgot, Dióst, Szent Egyedet, Szent Miklóst, Szent Mártonyt, a kik ekkoráig megszállották és ennek utána is valakik megszállani fogják, mind azok adójokból és robotyukból adatik három esztendeig való szabadság, mindazonáltal amidőn tisztartónk kívánni fogja kérésin aratás, kaszálás és szántásbeli segítséggel legyenek. De ellenben kívánjuk azt is olly assecuratiot tegyenek, hogy szabad három esztendők eltelvén, máshová nem mennek, hanem helységben fognak maradni. Ami a portió dolgát illeti fogjuk a nemes vármegyét requirálnunk, hogy az eránt amennyire lehet, tekintet legyen reájok. Actum Viennae ut supra. Batthyány Ádám p.p.L.S."

VI.

Somogy és Szigetvári tartományban jobbágyimhoz irt levelemnek pária...

..ez levelet falurul falura ezen jóságomban mind e biráimnak valakik ezek es valla,melлык el pusztutak volna, minden kése- delem nélkül megadassék,hagyom és parancsolom,hogy mindezen falumban ugy ép,amugy a ki elpusztut volna is,ezek embere vala- hol mutatkozik,a ki megis marat volna,minden falumbul Somogy- rul és az ott valo jóságbul két hét alatt ütös öreg ember soká föl jöjjön Hermanho ezen körmendi hajdukkal...ezért ha alá küldött embereimmel együtt föl nem jöttök,higgyétek el bizonyo- san,hogy eő Generális Batthyány Cristoff urtul EőMgtul katona- kot hívom,fol hozatlak,mely tudom,hogy nagy károtokkal léssen meg s ugy fölhozatlak.Czyndery György ur akármit parancsollyon semmit se cselekeggyetek se adóbul,se munkából.

Somogy és Szigetvár tartománybeli faluknak rendszerint vivék: Bécs,Sz.Martiny,Dios,Zádor,Hobel,Sz.Miklos,Mosgo,Kereszthur,Sz. Egyed,Szöllő Mál,Alma melyike,Merenye,Csőkő,Attad...Merenyei Balogh ut reor.

VII.

Lipót császár adománylevele Batthyány Ádámnak.1702-ben a Forgách féle vagyomból Hobol,Merenye,Béc,Almamellék,Keresztur,Nemeske, Szörény,Szabadi,Juttax,Szentmárton,Dios,Mosgo,Szöllőmál,Szent- miklós,Szentegeyed,Pusztakorpád,Somodor helységeket Eleonóra Strattmann hercegnőnek juttatja.

VIII.

1702-ben Batthyány Ádám levele arról tanuskodik,hogy az asse- curatoria levélek szerint Pátyi Ferenc és Siklóssy András Szöllőmál stb.helységeket B.Á.-ra és maradékaira transzformálta.

IX.

1702 julius 29-én Pátyi Ferenc és Siklóssy András javaikat /tűb- bek között Szöllőmált/minden jog fenntartása nélkül B.Á.grófnak adják.

X.

Recognescáljuk praesentibus, hogy Palotay István és Palotay Sámuel uraimék adtanak kezünkhöz bizonyos leveleket specifice pediglen Ilgós Palatinus Vesselényi Ferenc Ur donatioját melyet néhai Koháry István és Palotay Miklós uraiméknak bizonyos "rácz" falukról adott; item ugyanazon rácz falukról veszprémi "captolanban" emanált pura frakiteriát hasonló képpen föllyebb emléttett gróf Koháry István ur pozsonyi Captolanban magara rata portiojáról Palotay Miklós uramnak tett fassioját ugy bizonyos rácz faluk eránt oriált querelát cum Iudorsatione Superinde facta amicabili accorda. Mely leveleket eő kgylmek kezünkhöz illy okkal hogy Isten bennünket egészségben megtartván lecis indebitos fogunk azon jószágnak inpetratiojában fáradozni mely föllyebb emléttett jószágot megnyervén tartozunk eő kgylmek sokszor emléttett jószágból és falukból negyed részt omni eo jure amint mi magunkévá tehetjük adni; vagy pediglen ha eő kgylmekkel azon portionak vagyis quartalitásnak /illendő áron megalkudván/ a valorját sine omni defectu letenni ugy mind azonáltal, hogy eő kgylmel ezek jószágnak adquisitojához kívántató kölcségekben succurálni nem tartoznak.

Hírül attuk ezen levelünk irásával és pöcsétünkkel megerősített levelünket actum Rohoncz die 2o martis 17oo gróf Batthyány Ádám m.p.L.S.

XI.

A Lipót császár által megerősített birtoklevél szerint Szőlőmál Szt. Márton, Hobol, Almamellék, Tótszentmiklós, Szt. Egyed, Bécz, Keresztur, Mozsgó, Merenye, Diós, Korpád, Zádor területe összesen 262o4 khöld föld Batthyány Ádám gróf tulajdonát képezi.

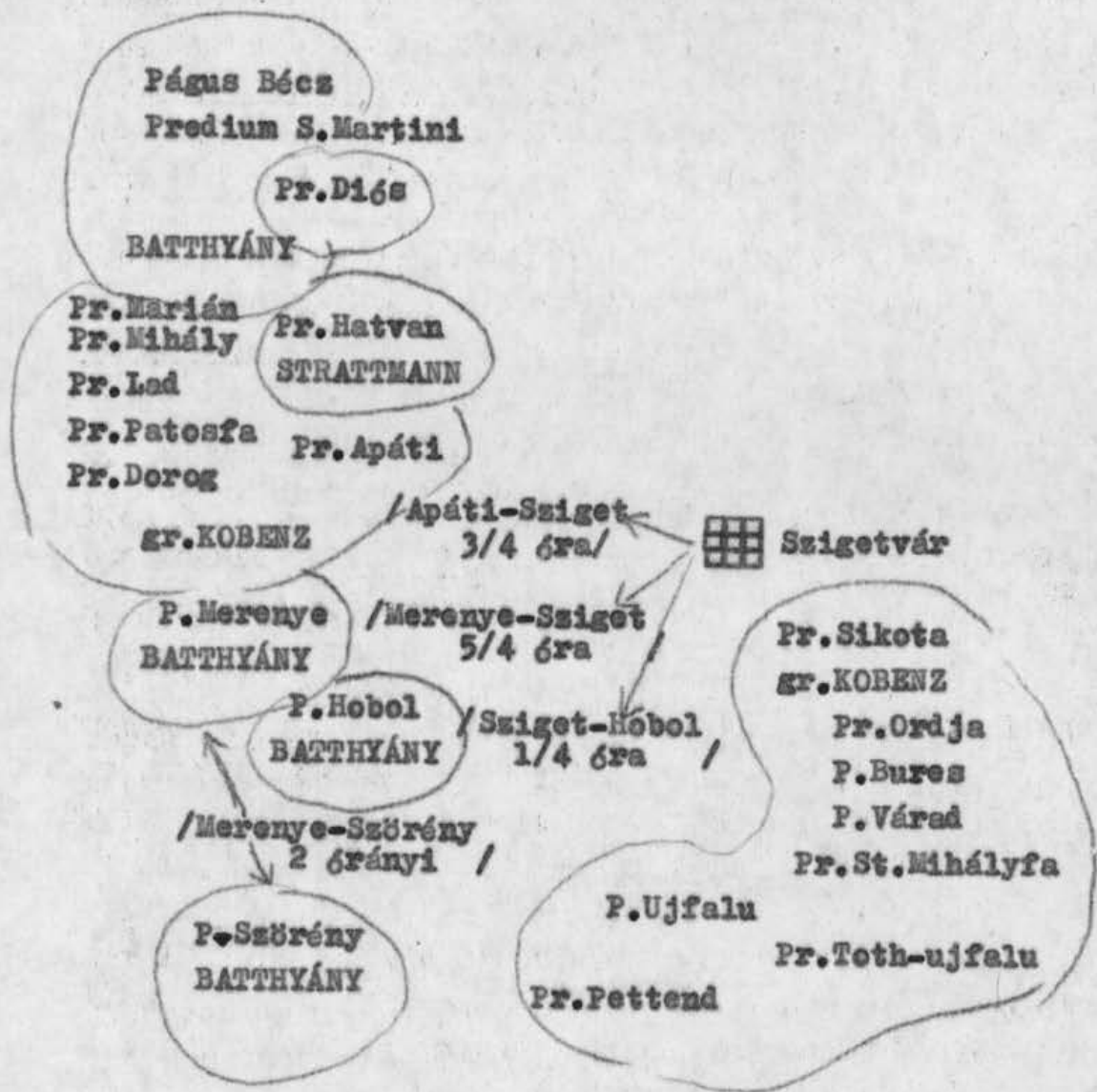
XII.

Deductio iuris Batthyanyi super bona in districtu Quinque Ecclesiae Sigeth atque Kaspáriarensis egsistentibus cimmet 17o3-ban végzett összeírás:

- Baranya: Vokány, Sz. Trinitás, Palkonya, Pakoval, Budmér, Belvár, Kassa, Devecser, Szökéd, Birján, Borjád, Peterd, Missalen, Totfal, Hata, Petra, Kövesd, Zota, Huga, Kessa, Lothár, Rác Herend, Dugoscsim, Veréggos, Huszom, Maroth Falu, Boly, Hagynás, Darabos, Gyula, Olasz, Terecz, Siersteg, Tetős, Nyomja, Sz. László, Iván Somogy: Hobol, Merenye, Bécz, Almamellék, Keresztur, Nemeske, Szörény, Szabadi, Jutta, Dios, Mosgo, Szőlőmál, Korpád, Somodor, Sz. Egyed, Sz. Miklós, Sz. Martin Tolna: Nyana, Szalka, Csathár, Almás

XIII.

A Szigetvár környéki birtokok sémája:

pagus = falu
 praedium = puszta

XIV.

Anno 1718 die 7 mensis Xbris mi alláb megh irattak jöttünk ide Szöllőmálra Nemes Somogy Várme gyében lévő Helységre T.N.és Vzlő Madarász László N.Somogy Vgyei ordinárius viceispány Ur eő kglme commissioja mellett mélt.greff Strattmann Eleonóra Asszonyom eő Excellentiája requisitiójára ezen alább megirtt inquisitionak és occulate revisionak végbe való vitelére az mellyik így következik. De eo utrum tudják nyilván és a régiektől hallották meddig legyen Szöllőmály határa és micsoda nevezetes jelek hasitják és különböztetik meg Hárságy és Füzi Pusztáknak a határaitól.

Primus fatens Gregorius Ambrus annorum circiter 90 in possessione Vizslo comitatu Simigjiensi habita, degens familia Lengyel de Tory colonus jurat: ergam fassus est: nyilván tudja, sőt még a régiektől hallotta ember korától ezen fátens a Szöllőmálnak igaz és valóságos határát következő egcolitia szerint tartották és most is tartják. Tudnya illik a Szigethy ut ky is Basalnak föl jön ki is Faludnak ezen országok utja viszi az igazi határját a Szigethi utra; ezen szigeti ut hasitja és siatinguálja a szőlőmáli és hárságyi határokat, ezen szigeti ut szélén számos régi keresztvágások látszanak a fákon, úgy hogy napkelet felől való föld Szöllőmálhoz, napnyugat felől pediglen Hárságy pusztákhöz való föld.

Secundus fatens Joannes Kiss annorum circiter 50 in praefacta Vizslo de genere familiae Lengyel colonus jurat: ergam fatus est per omnia ut immediatae precedens testis hoc audito: azaz fönt megnevezett fákon való körösztök farkasveremnek beszolgálnak, bodonyok kis kutra, ezen kis kuttól fogva pedig a füzi berekig megyen valóságos határa Szöllőmálnak úgy, hogy ezen füzi berek distinguálja a Sz. Lászlói pusztának határját a Szöllőmály határtól. Mind az édesatyjától, mind pedig más régi emberektől így hallotta azt mindig mindenkeri ember emlékezetétől fogva addig is tartották és birták a szőlőmáliak.

Tertius fatens Joannes Parulja annorum circ. 70 in possessione Apáti aque Cottus Simigh. Habita degens exc. ac illustr. generalis campi marsalli Dni Comitiss Josephi Joannis ab Huin Collonich iurat ergam; fassus est per omnia uti immediatae praecedens predicti testis...

Quartus fatens Martiansu Haragovics annorum circ. 60 presidi Sziget... Quintus fatens Marzinus Varga annorum circ. 30, duae annae Julianae Pernetzi Osztopán... minthogy ezen öreg Babetsai Ferencné asszonyom marháit a Füstetics Pál ur a maga eredeire makra eresztette, Sz. Lászlói vörös fásos erdő őrzti, meghatta ezen fátensnek, hogy a szőlőmáli ujmalomig, ugyszint addig, amig ő megcsináltatta a határt, szabadon járjon az bukkesre.

Qua per acta a fönt megnevezett négy tanukkal ad occulatam revisionem kimentünk akik is minden jelekre ad normam precedentis egcolitionis rávittek bennünket, megtekintvén azon helyeket, a-

honnét Föstetics Pál emberei a szőlőmáli lakosoktól a sörtes
marhájukat elhajtották azon föld egy puska lövésnyire van a
szőlőmányi határban.

Preterea ezen occulata revisionak alkalmával a kocsma nevű kut-
nak folyása mellett egy bükkfán ujjonnan kifaragott keresztet,
másikat pedig a basali ut mellett hasonló új keresztet egy nagy
tölgyfán találtunk.

Mind ezeknek adjuk ezen aláírásunkkal és pecsétünkkel hitelesi-
tett levelünket bizonyosságul in possessione Szőlőmán die etc. ut
supra Hlatics János /Somogy m. szolgabirája/, Balogh András /So-
mogy megye esküdtje/

Magyarozó ismertetés a közölt szemelvényhez: 1718. év december hó
bizonyos napján az alább megírottak jöttek Szőlőmálra a Somogy
megyében lévő helységbe. T/ekintetes/ és N/emzetes/ és V/itélő Ma-
darász László somogy vármegyei kinevezett /-ordinárius/ alispán
/-vice/ ő kegyelme rendezése /-commissio/ mellett... megkeresésé-
re /-requisitio/ ezen alább írott vizsgálat /-inquisitio/ nak
és határszemlének /-occulato revisio/ véghezvitelére, mely így
következik. Erről a következőt /-de eo utrum/ Első tanu Amrus
György kb. 90 éves, Somogy m. Viszle községben lakik, a lengyel csa-
lád telepeése esküszik, tehát vallja... /fatens-tanu, exsolitio-
megoldás, distinguál-elkülönit/ Második tanu is ugyanazon Lengyel
család telepeése a Viszleban lakó kb. 50 éves Kiss János vallja
mindazt, amit az első tanu közvetítésével hallottunk /colonus= tel-
kes jobbágy/. A harmadik tanu Parulja János kb. 70 éves Apáti község-
ben lakik, kegyelmes és kiemelkedő generális és marsal huini Col-
lonics J. János telepeése /cottus, comitatus= megye, degens= élő lakó-
ja/. A negyedik tanu a Szigetváran lakó Haragovics Márton kb.
60 éves, az ötödik tanu Varga Márton kb. 30 éves... ami történt, a
négy tanuval a határszemlére kimentünk, akik az ismertetett je-
leket az előbb közlteknek megfelelően /-ad normam precedentis
exsolitionis/... aláírásunkkal és pecsétünkkel hitelesített le-
velünket Szőlőmán nevű birtokon a jelzett napon mint fenn....

XV.

1723 május 3-án VI. Károly us. javakat Strattmann Eleonorának
Batthyány Ádám gróf özvegyének ajándékozta.

XVI.

1723-ban Strattmann Eleonóra elvégeztette a birtokösszeírást,
mely az 1703-ast megerősítette: Bargnyában lévő birtokok: Vőlkány,
Sz. Trinitas, Palkonya, Pakoval, N. Budmér, K. Budmér, Belvár, Kassa,
N. Devecser, Szökéd, Birján, Borjád, K. Devecser, Peterd, Misslen, Kis
Totfalu, Hata, Petra, Kövesd, Zota, Hugla, Kessa, Lothár, Rác Herend,
Dugoscsim, Magyar Herend, Verágos, Huszon, Maroth Falu, Boly, Hagymás,
Darabos, Gyula, Olasz Heder, Terecz, Sierszteg, Tetős, Nyomja, Rác
Peterd, Sz. László, Iván. Somogyban lévő: Hobol, Merenye, Béc, A. mel-

PRALLA													
IVÁNY	1/4	-	4 ^{1/2}	3	-	1	2	1/8	1/4	1	2 ^{1/2}	1.50	
PRULA													
MÁRTONY	1/4	-	4 ^{1/2}	3	1	1	-	1/8	1/4	1	2 ^{1/2}	1.50	
PÖRES													
MIHÁLY	1/2	-	7	3 ^{1/2}	2	1	2	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
ANTALICS													
ISTVÁNNÉ	szegény, mégis jobban felvessi magát és pusztán egy forintot fizet												
	1/2	-	8 ^{1/2}	3 ^{1/2}	2	-	-	-	-	-	-	-	1
TANKO													
MIHÁLY	1/2	-	6	3 ^{1/2}	2	2	-	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
TANKO													
MÁRTONY	1/2	-	6	4	2	2	-	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
TANKO													
ISTVÁN	1/2	-	10	6 ^{1/2}	3	3	2	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
VIDEK													
MÁTYÁS	-	1/2	14	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VUKOVICS													
ISTVÁN	1/2	-	8	6 ^{1/2}	2	2	-	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
HÖSSZÚS													
MIKUSKA	mint hogy szegény meg nyomorék fizet												
	1/2	-	10	2 ^{1/2}	1	2	-	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	2	
PÖRES													
GYURKA	1/4	-	4	3	-	1	-	1/8	1/4	1	2 ^{1/2}	1.50	
PÖRES													
TAMÁS	1/2	-	11	5	1	3	-	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
PÖRES													
MÁRTON	1/2	-	11	5	1	3	-	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
CZUNI													
MIHÁLY	1/2	-	8 ^{1/2}	4	-	-	-	1/4	1/2	1	2 ^{1/2}	3	
TÖRÖK													
MIHÁLYNÉ													
malomnál lakik	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Item malom annatim-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Summa													
Summárum	10	1/2	197 ^{1/2}	106	38	46	4	4 ^{4/8}	9	21	52 ^{1/2}	59.5	
GYALLO													
ISTVÁNY													
biro defáterque								1/8	1/4	1	2 ^{1/2}	1.50	
Es így marad													
	10	1/2	197 ^{1/2}	106	38	46	4	4 ^{3/8}	8 ^{3/4}	20	50	58	

XVIII

1730-ból való urbarialis conscriptiója Strattmann Eleonóra Szigetvár és Kaposvár tájain lévő jószágainak./Beosztás mint a XVII-nél/
 Summa 10^{1/4} 1/2 198 109 34 38 9 4^{9/8} 20^{1/2} 52 70 10

Névsor: Kumlin Balázs, Kumlin Mátyásné, Kiss Iván, Bcsnyák Mihály, Bogdány Mihály, Pucsur Marko, Milosics Mártony, Farkas Márko, Mester Tamás, Mester Márko, Mester Mihály, Józsa János, Gyalo Iván, bíró Pruba Márton, Pörös Mihály, Antalsik Kiliánné, Tanko Mihály, Tanko Márton, Tanko István, Verdok Mátyás, öreg siket mester/másoknak attam/, Milosics István, Horváth Mihály, Pörös Gyurka, Pörös Tamás, Pörös Márton, Czuni Mihály, Tóth Mihályné, item malomcenzust a pusztá örökséget és való rétségtől fizetnek úgy mint Tanko István, Kumli Balázs, Kumli Mártonné, Milosics István.

XIX

Az 1759-es uriszékhez panasszal fordulnak a jobbágyok. Elmondják, hogy

1. Éjjeli és nappali jobbágyszolgálatot adnak és ezen kívül még 5-10 frt. árendát is vesznek tőlük, robotolnak, 9-edet, még 10-eset is fizetnek és "így egy huszól törvénytelenül három bőrt huznak le", a tikokból és a ludakból 12 garasos árendót vesznek, sehol másutt országszerte ilyesmi nem történik meg.
2. Az 81 fákot karácsony táján kell Moszgóra a tiszt urakhoz szállítani. Ha valakinek igavonója nincsen és így a fát ő maga nem szállíthatja, a fuvar költségen kívül még 1/2 fr. büntetést is fizet.
3. Sokszor Siklosra kell menni és magánál a grófnál teljesíteni robotot.
4. A méset 6 fr-ért erőszakosan elszedik. Sokszor 3 hétig is vadásznak az urak a falu környékén. Ilyenkor kinn a határban semmit sem tehetnek.
5. A moszgoi uradalmi tiszték búzájukat a béczi malomba szállítják, a jobbágy viszi oda, de ugyanakkor a tiszték lovai odaheza pihennek.
6. A hajduk csak kinezzák a jobbágyot. Nekik naponta 3-szor ételt és 2 itese bort kell adni. Bánásmódjuk miatt már sok szegény ember meghalt.
7. A robot heti egy nap lenne, de ezen felül kihasználják a jobbágyot. Szőlőszedésre, szüretre vagy almászedésre nem jut idő.
8. Két szegény szarvasi méhesét adta el, hogy a királynőnek járó zabot ki tudja fizetni, de még így is meg lettek büntetve egy-egy tallérra.
9. Hobolban jég esett, mely Isten minden áldását elvette; ők is segítséget kérnek.

"min ezek eránt leendő könnyebülésünk végett az Jezus Krisztus dárdával meg ühletett oldalából ki folyo drága piros vérének érdeméért esedezünk Nagyságednak méltostassák erántunk Könyörületességre indulni"

XX

1761 november 6-án Somogy megye nemesei, mágnásai és bárói jelenlétében ~~Saylinda és Szentlászló Községek Kúldottainak Könyörölésével gyűlést tartottak, melyen Szulimán földesura Danhy anyi Károly herceg, Siklós és Nemetújvár örökös ura, arany sarkantyus lova Somogy megye örökös főispánja és tolnai Festetics László Somogy megye alispánja, Szentlászló, Hárságy és Kisdüres birtokok földesura~~

között Szulimán és Szentlászló határait körvonalazták.

A mosgói uradalom részéről megjelentek ezen az értekezleten Stibics Mátyás főcális, Ungeromayer János, Várdy János és Szigethy József ispánok.

Szulimán községet a seniorátus képviselte: Csehtót János, Mester Mátyás, Peres Mátyás, ifj. Peres Mátyás, Tonkó György, Csehtót Mátyás, Czuni János, Farkas Adám, Peres Miklós, Gyala György, Bogdán József, Mester György, Milos György, Dravlonecz Mátyás, Tonkó Tamás, id. Pöres Miklós, Mester Miklós, Bogdán Márton, Bosnyák János, Kunlin János, Tonkó Miklós, Bogdán György, Milos Mihály, Kis Mester Mihály, Tonkó Mátyás, Peres Márton, Peres János.

A szentlászlóiak közül szintén az öregok jelentek meg: Horváth Ferenc, Pétsi János, Horváth Antal, Bresics János, Bresics Miklós, Kisasszondi Miklós, Filák János, Kis Brényi Márton, ifj. Kisasszondi Miklós, ~~Bogdán József, Milos Mihály, Kis Václav, Kézdi József, Pöres Miklós~~ ifj. Filák János, Molványi Miklós, Visnyei Mihály, Pétsi Mátyás, Pétsi János, Macsó János, Horváth János, Filák György, Kisasszondi János, Bosnyák Mátyás és rajtuk kívül több más is.

Szulimán és Szentlászló területén az Alma vize és a Szentlászlói folyó folynak át; kelet felől Szent Egyed határolja. Szulimántól északra esik Szent László és a Zöcskei malom. Az Alma vize a malomtól előbb dél felé folyik, majd újra észak felé fordul addig a helyig, ahol a pens antiquus, magyarul a Hosszu hid áll, innen dél felé haladva érinti a szulimáni rétek szélét.

Ezután lépésben /passus/ határozza meg a község nagyságát. Megemlíti benne azt is, hogy a Szigetvárról Kaposvárra vezető ut mentén fekszik.

Az oklevél a következőkben körülhatárolja Szentlászlót, Hársgyót és Kisdörcsöt.

A gyűlést Kaposváron tartották.

Az okirat aláírói gyulai Gaál József táblabíró, Hunkár László esküdő. A pecséten homályosan látszik a Batthyányak címere.

/Az okirat nagysága 22,5 x 36 cm. Külső borítólap aranyozott, díszített. A pecsét elég jó állapotban van./

XXI

1762 június 8-án Almamellék, Mosgó, Szulimán, Keresztur, Szentlászló Bőszén, Hajmás, Boldogasszonyfa kiküldött polgárainak jelenlétében a Batthyányak birtokához tartozó Almamellék, Szent Egyed pusztá, Terestény, Ördöglik és Lukafa puszták körülhatárolását intézik el.

A tárgyaláson jelen volt Tallián József, Dezső József, Gaál József, Csopaky József, Kovács István táblabíró, gr. Pestetics László és gr. Batthyány Károly.

Szulimánból Milos Miklós, Milos Mátyás, Mester György, Komli János, Tonkó Miklós, Antalics Miklós, Csetót György, Mester Miklós, Kis Mester János, Kispörös György, Öreg Tonkó Mátyás, Farkas Márk, ifju Mester Miklós, Komli Mátyás, Milos György, Öreg Peres György, Peres József, Czunya János, Tonka ifju Mátyás, Bogdán Miklós

Possessio Szulimán. Ex parte terrestralis Dni toties fatus Dnus Provisor hic quoque praesens domesticam fundualem conscriptionem exhibuit ex parte vero colonorum adiurati in absentia judiciis Michael Sutyor, Michael Millos, sen. Georgius Pörös et Joannes Tonko seniores et juniores retulerunt.

Nomina	Funderum capacitas		
	Intravillanum	Extravillanum	
	conditionens	in terris arabi-	in pratis falca-
	jugera 2 met-	libus jugera	torum seu curru-
	retarum capa-		um
	cia		
----- N U M E R O -----			
Josephus Kumlin	1	31 1/4	12
Vidua Georgii Kumlin	1/4	6	2
Matthias Kumlin	1/2	12	4 1/2
Joannes Kiss	1	13	6
Mathias Bosnyák	1	19 1/4	7 1/4
Josephus Bogdán	1	12	4
Michael Sutyor	1	18	2
Marcus Millos	1	16	7 1/4
Marcus Farkas	1	15 3/4	4 1/4
sen. Joannes Mester	1	16 3/4	6 3/4
Thomas Tonko	1/2	16	5 1/2
Michael Mester	1/4	7 1/2	3
Jun. Joannes Mester	1	4 1/4	1
Michael Milos	1	4 1/4	1
Martinus Pörös	1	5	1
Georgius Bogdán	1	10	1
Martinus Bogdán	1/4	9	3 1/4
Georgius Tör	1/2	5 1/2	4 1/4
Vidua Joannes Josó	1/2	16 3/4	6 1/2

Martinus Gruba	1	18 3/4	6 1/2
Nicolaus Pörös	1	16	5 1/4
Mathias Mester	1/2	17	8 1/4
Nicolaus Antalovics	1 3/4	8 1/4	4
Georgius Gyala	1/2	22 1/2	6
Nicolaus Tonko	1 1/2	31 1/2	11 1/4
jun. Joannes Tonko	1/4	15	4 1/4
sen. Joannes Tonko	1/2	20 1/4	4 1/4
Matthias Milos	1	16 1/2	2 1/2
medius Georgius Pörös	3/4	12	3
sen. Georgius Pörös	1	15	4
Thomas Pörös	1	17	6 3/4
Nicolaus Pörös	3/4	2 1/2	4 1/2
Joannes Pörös	1/2	13 1/2	4 1/2
jun. Georgius Pörös	1/2	12	4
Josephus Zunya	1	8 1/2	6
	29 3/4	488	172 1/2
Inquilini Joannes Bosnyák	1/2	-	-
Nicolaus Mester	1/8	3/4	-
Nicolaus Bosnyák	1/4	1	-
Georgius Mester	1/8	1	-
Subinquilini jun. Joannes Tonkó	-	2	-

Datum Szulimán 2⁶ Maji 1767 Per Antonium Gaál Cottus Simigy. Sup-
remus Judicium n.p.

XXIII

Examen novem punctorum possessionis Szulimán. Adjurati senior Mich-
ael Sutyor, Michael Milos, senior Georgius Pörös et Joannes Tonko.
Ad 1.um urbarium ante circiter 8. confectum esse referunt.
Ad 2.um et 3.um nullum apud eodem Contractum praexistisse moder-
narum ante praestativum usum a tempore confecti Urbarii introduc-

tum esse.

Ad 4.um solum possessionis hujus fertile est lignarii tam sedilis quam vero focalis in proprio territorio adest, promontherio provisum sunt, unde educillum etiam medio anno obtinens pascum armentis eorundem densiores silvae glabrum et angustum reddunt, quod praecaxia comparare necessitantur, molam unam nonnulli possessionis incolae erga 2orum florentorum censum usuant.

Ad 5.um terrae arrabiles ad duas falcaturas subdivisae nullis unquam mutati omnibus fuerunt obnoxiae ad singulam singulis sessionatus colonus 15-16 jugera duarum metretarum capacia possident prata siquidem potiori in parte carulosa essent, firmationi obnoxia sunt ex quibus ibidem singulo sessionario 7mam, 8am falcatorum capacia obtinguunt. Cordum in exigua quantitate duo aut tres coloni falcara consveverunt.

Ad 6.um robottarum tam manualium, quam vero jugalium nullus fuit definitus numerus vero prout Ratio et Necessitas oeconomiae dominalis postulavit labores quos vis praestiterunt, neque itus aut reditus iisdem venit in injurationem.

Ad 7.um nonam ex omnibus terrae nascentiis ad normam totius Cottus ab innumerabili extraderunt in reliquo titulo daciaram aut donariorum nihil unquam ab iis desumptum fuit.

Ad 8.um nulla datur deserta sessio.

Ad 9.um perpetua obligatione se obstrictos esse prostitentur. Praespecificati possessionis hujus incolae vernacula linguae croatica qua veterentur explanatam praesentem oris sui passionem usuali sigillo et propria manu formato crucis signo muniant.

Actum Szulinán 2da Maji 1767. L.S. Coram me Antonius Gaál mp. Cottus Simigy. Supr. Judicium. Lectum et extradatum per Sigismundum Lakits jur. Archivarium.

XXIV

Historia Domestica seu Totius parochiae mosgcensi brevis notitia et verum ad pertinentium /A mozzgói róm.kat.plébánia levéltárában található és Kollárovi Sebestyén Mozzgó első plébánosa által készített "mi" 21-23 o-ról/Caput 3.-um. De filialibus ad hanc parochiam pertinentibus. In specie de Szoliman.

De hac filiali, seu possessione gemine, quae admodum oportet scribere nequeo, est etenim perantiqua, de qua satis percontatus, nullus tamen mihi aliquid solidi dicere poterat, nunc exiguus, sine dubio antiquitus celebris locus debuit esse, quod ipsum nomen abunde indicare videtur, Soliman a Turcorum Imperatore. Certum est Imperato-

92.

res et Principes non facile suis nominibus pagillos insignire, omni historiam legenti non ignotum esse potest. In hoc est Ecclesia Honori S. Joannis Baptistae dicata, est porro aedificata anno 1733 uti homines dicunt, qui meminisse possunt ex virgultis et luto illita et anno 1741 benedicta, soli inhabitant Illyri, seu Semi-creatae. Locus non est diffamandus, est etenim in pulchro spatio ad radices montis, scaturinibus aquarum, tam in ipso pago, quam extra non precul abundat, aqua bonae et salubris, non inaniter pagus hic ~~Soliman~~ Soliman cognominatus, et facile credidero, quod a Turcico Imperatore nomen habeat et trahat amaenitate loci Imperator electus vel maxime propter aquae copiam et salubritatem tum vinearum abundantiam - suo deinceps nomine appellari voluit hunc pagum, seu locum quia Turca locum illum praecipue laudat, ubi bonae aquae inveniuntur.

Ecclesiae Patrocinium de jure 24-a Junii ipso die S. Joannis Baptistae celebrandum foret, quia vero non amplius festum fori, sed solum chori, transfertur itaque in dominicum diem immediate sequentem festum S. Joannis ob confluum populi eo die ibidem fieri soliti. Ecclesia haec habet casulas 4, una est alba caeruleas flores referens, 2-a rubra, 3-ia caerulea, cum suis appertinentibus, 4-a item rubra pervetusta. Calix 1: argenteus cum patina item argen. Alba una cum humerali; Missalis 2, unum pro quotidianae et alia pro defter. Missa.

Situs loci est laudabilis a bonitate: homines vero a cruditate et stoliditate sunt culpabiles, hi namque cum primo administratore magnopere colliserunt ratione praestationum, nec nisi brachio Dominali ad Praestandum Parocho adigendi erant, quod ego facile credo, nam et ipse sum expertus, superstitione obnoxius qui putat porcum die festo esse castrandum, quia nullus culter die festo fit, sic in aliis quoque pagis ad sepulchra pecunia jaciunt stupida opinione adducti, tamquam a Deo vel Sepulto locum redimere deberet. Caemeterium est antiquum supra pagum medio quadrantem distans in quo Crux benedicta 1792 in Majo. Filialis versus occidentem 1/2 hora sita in hac a tempore Volanties paria erunt 18, ita multiplicata ut anno 1793 103 paria numerabantur.

XXV

Részlet Eszterházy Pál László püspök által végzett kánoni látogatás jegyzőkönyvéből. Filialis 1-a possessio Szulimán.

Haec filialis Szulimán distat a matre media hora, pertinensque ad

Dominium Comitis Theodori a Batthyány. Habet ecclesiam a communitate loci ante 60 annos ex lignis aedificatam et benedictam; habetque unicum tantum altare in honorem sancti erectum. Ecclesia haec est actu in statu misero, ac pro ea reparanda non est alius fundus quam Eleemosyna Marsupialis et collectio vini ac tritici, quae subinde per aedituum in pecuniam convertitur. Habet 1. Armarium pro conservandis ecclesiae paramentis satis vetustum et ruinosum. Habet 2 calices, unum argenteum cum simili patena inauratum et alium cupreum cum ejus generis patena inauratum, cujus usus jam non habet, cum sit execratus. Causalse Novas 3, unam diversi coloris, cum suis appertinentiis et 2 alias jam attritas cum suis requisitis. Albas 2, Humeralia 2, Superpelicea 2, Mappas altarium 2, cingulum 1, Corporalia 3, Sub-corporalia 2, Purificatoria 7, Manutergia 7, Manutergia minora 2, Missale 1 et pro Requiem 1, Rituale bonum 1, et alterum attritum. Cabdelabra lignea 4. Vexilla 2, Cruces 2, unam penes ecclesiam, alteram in campo erectam in bono statu existentes. Habet item campana 1 benedictam et in campanili ligneo appensam et 2 cruces pro processionibus.

Ecclesia nullos habet fundos vel agros. Ex eleemosina Marsupiali percipit annue 2 circiter fnos. In parata effective numerati sunt 34 f, 71 1/2 kr. Apud incolas Szulimanenses elocati 248 f. 12 kr. arg. adeo totus Cassae hujus Ecclesiae Status insimul ad 282 f. et 83 1/2 kr. exurgit. Habet caemeterium in quo Xti fideles demortui sepeliuntur extra pagum situatum, illudque benedictum, sed non bene cinctum, ideoque ejus injunctum ut illud quo citius munire satagant, nec pecoribus pervium esse sinant.

Proventus Parochi fixus: a singulo pari 25 kr. 1 metr, tritici, 5 pinta vini. A singulo domo pullus 1, et currus 1 lignorum focallium. Proventus stolaris a Baptismate 28 2/3 kr., a Copulatione 1 f. a descendentibus ex Parochiae 2 f., a sepultura senior 50 kr., junior 25 kr.

Ludi magister hic loci est Antonius Kőszegi aetatis suae 38 annorum deposuit professionem fidei; est linguarum Hungaricae et Germanicae gnarus, morum bonorum et doctrina officio suo ludimagistrati convenientis; tam in instructione puerorum quam religis suis munis diligenter ac laudabiliter perfungitur.

Domus ludi magistrat a communitate loci erecta est et angusta, et ruinae obnoxia; reparatio ejusdem ad Parochianos pertinet, sed eandem debite reparare cunctantur. Proventus ejus fixus: Metretae tritici 22, urnae vini 4 et fni 4 a communitate annue; ex stola: a sepultura, aequae ac pulsu 5 kr. de reliquo nihil.

99.
Populus hujus loci est unice Illyricus Rno-Catholicus; confessio-
nis capaces animae sunt 323, non capaces 140. In res sacras non
multum propendent; Missae quidem sacrificio diebus Dominicis et
Festis intersunt, sed conciones et catecheses negligunt ac pro-
pe fugiunt. Confessionem Paschali satisfaciunt ac per tempus S. Ad-
ventus et ultro confitentur; alias non facile. Diebus festis et
dominicis computatione indulgent; tempore patrocinii saltui va-
cant. Imprecationibus, vanae observantiae et maledictionibus de-
diti sunt, quibus imminendis pro munere suo Parochas incumbit.
In praestationibus pendendis multi difficiles et merosi.

/Eredeti a mozsgói plébánián. Horváth Gyula almamelléki pléb. közl.
alapján/

XXVI

Szeyner János tisztartó ellen hűtlen vagyonkezelés címén in-
dult eljárás anyagából:

Szöllőmál jobbágysai a kihallgatás során vallják: punctum decimum
quartum, mindennemű maga munkáját az uraságok jobbágyaival viteti
véghez, úgy mint kaszálást, aratást és egyebeket és nem előbb, ha-
nem amidőn a maga dolgait végbe vitette velük, akkor az uraságok
dolgához látott.

In possessione Szöllőmály ad 14. vallják, hogy harmadéve 18 ka-
szást adtak egy napra Szigeth vári kertibe, azt föl is gyűjtöt-
ték maguk ezen falubeliek kazalban való hordása pedig a többi
jobbágyokkal együtt ment végbe. Szántást annyit végeztek, amennyit
14 eke egy nap megszanthat.

8 holdra valót arattak, amit 34 egy napi aratóra lehet számlálni.
A többi jobbágyokat a szigetvári majorba hozatták "melly alkal-
matossággal bor béli gazdálkodással volt hozzájuk elő kegyelme".
Ezen kívül idén a tisztartó ur Turbék hegybeli szőlőjében az
egész munkát ők végezték, erre 170 napszámuk ment rá.
A szőlőmunkát a szántás követte.

XXVII

1777 nov. 17-től 1784 nov. 30-ig tartó nemesi gyűlésen és 119
40 x 25 cm-es folio oldalon megörökített jegyzőkönyvi feljegyzés
szerint processus oppositionis exc. comiti Theodori de Batthyány
contra Franciscum Rochum Czindery a déli fekvésű batthyány bir-
tokok körülhatárolása fejeződött be Zaucha Ferenc baranya m-i táb-
labíró és Sággy Dániel somogy m-i táblabíró ellenjegyzésével.

XXVIII

Az uriszék hatáskörébe tartozó helységek: Almamellék, Antalfalu, Apáti, Atala, Becefa, Béc, Bogdása, Boldogasszonyfa, Botyka, Bőszénfa, Cserkut, Cserti, Csertő, Csokonya, Darány, Dentsháza, Diós, Endrőc, Gőd-Fe, Gülle, Görbősgal, Hásságy, Hetvehely, Hertelend, Hoboly, Ibafa, Igal, Istvándi, Juta, Kadarkut, Kanizsa, Kaposvár, Kisasszonyfa, Kistamási, Komlósd, Korpád, Lapa, Magyarlad, Magyarlukafa, Magyarujfalu, Mágócs, Merenye, Mosdós, Molvány, Mozsgó, Nagydobsza, Nagyharsány, Nagyhárságy, Nemeske, Nemeskér, Németboly, Németlad, Németlukafa, Okorág, Patalon, Pátosfa, Pécs, Rugásd, Sásd, Siklós, Simongút, Somogyor, Szabadi, Szabás, Szágy, Szenna, Szentlászló, Szentmárton, Szentmihályfa, Szentmiklós, Szigetvár, Szomajom, Szörény, SZULIMÁN, Tótkeresztur, Tótszentgyörgy, Turbék, Űszögh, Visonta, Viszló, Zöcske.

XXIX

Diverticularis classificatio possessionis Szulimány 4 julii 1825
 Alulírottak hiteles bizonytságot teszünk arról, hogy mi az alulírott napon és esztendőben méltóságos németujvári gr. Batthyány Antal József ur cs. kir. kamarásnak 5 nagyságának részére és kérésére kimenvén Szöllőmályi, ezen T. N. Somogy vármegyei helységbe, ahol is jelen lévén TN Vizlendvay György uradalmi fiskális ur, N. Zambach Ferenc inspektor ur, Pachau Wencel tisztartó, a helységbeliek részéről Kormos Pál, Derváli Miklós, ifju Jankó János, Kis Jankó József, Milos József, Bogdán Mátyás, Kiss József, kikkel is elsőben megsemléltük az ugy nevezett BENTA MEZŐT, melyet mint-hogy olyan rossz termőnek találtunk a 3-ik classisba tettünk; innen folytában értünk a BEZINAI nevű földekre, ezek hasonlóan rossz termők lévén a 3-ik classisban; ezután megmutattatott az ugy nevezett KIS BENTA MEZŐ, mely mivel rossz termőnek találtatott a 3-ik classisba érdemlőnek találtuk azon észrevétellel, hogy minekutána a mező szélei az erdővel megütöznének, az árnyék elnyomására 10 öl szélesség kihagyattasson. Innen mutattatik az uradalom által az ugynevezett VERÉB MEZŐ, ennek az alja, minthogy szép egyenes és a jó qualitású buzát megtermi 2-ik classisba, a felső része pedig az "irtt mezőnek" mint csak átaljában rossz termő 3-ik classisbelinek találtuk; FELSŐ NEVEZETŰ MEZŐ, mint átaljában rossz termő 3-ik classisbelinek; ROZSNIKFÖLDI DIVERTICULUM mint csak rossz termő 3-ik classisbelinek, ROZSÁS MEZŐ, mint csupán rossz-termő 3-ik classisbelinek, IRTÁS MEZŐT mivel jobban buzatermő a 2-ik classisbelinek találtuk. KIS és NAGY BAKFI MEZŐT mivel rossztermő a 3-ik classisba tettük. Az intravillanus fundusokat a kegyelmes resolutionnak értelmében

1100 ölelkel leendő kimérését rendeltük.

A határban kimutatott réteket következőképp classificáltuk, a DILNITZI RÉT mivel sásas a 3-ik classisba tettük, 2. KIRIAL nevezetű rét mivel sarjut is ad a 2-ik classisban, 3. HOSSZU RÉT mivel sarjut nem ad, 3-ik classisban, GYAKI RÉT mivel berkes 3-ik classisban, BALÁZSI RÉTet berkes lévén a 3-ik classisba tettük.

Költ Szulimányban Julius 4-én 1825. Siklóssy Vilmos TN Somogy Vgye fiscusa, Gaál József TN Somogy Vgye feőbirája, Berecz Egyed Antal TN Somogy Vgye esküttje mp.

XXX

Alulirottak a nozsgói Urbarialis Regulatioban a Tettes Törvény-szék által hozatott Sententia szerint kitétetett hibáknak és fogyatkozásoknak megigazítása és helyrehozása végett a T. Vgye által kiküldetve lévén folyó 1828^k esztendei Februáriusnak 4^{én} Mozsogón megjelentünk és a Földes Uradalom részéről Nemes Vizlend-vay György ugy Paskán Venczel Uradalmi Tisztartó az Uraknak jelentésekben elejbénk rendeltük a Helység előljáróit, ugymint Mester János Öregbirót, Praksa Krisztián, Kiss János, Mikecz Vendel, Mester Mátyás esküttekét és számos helybeli jobbágyokat, kiknek is jelentésekben az éréntett Sedriális Sententiát pontonként felvévén az Uradalmi Tisztségnek befolyásával egyszeremind a Jobbágyoknak is az illető pontokra tett tökéletes kihallgatásával eképpen tettük munkálódásunkat és nevezett szerént ugyan az éréntett Sedriális Sententiával.

1^{ad} pontjára, melyben foglalkozik, hogy a Regulationak végrehajtásáról szóló tiszti jelentésben azon hiba ragasztattatik, hogy azon napról költtm, mely az emlétett jelentésnek Morában muló időnek neveztetik; erre alázatosan jelenthetjük, hogy egyesül az írónak hibájából iratott a jelentésnek sorába ezen szó "muló, mult", hogy az 1822^k esztben az Authenticatio megtörténvén, a reákövetkező 1823^k esztendőben történt minden regulationális irományoknak a TN. Vrgyére lett beadása az emlétett jelentéssel együtt; ennek következtében az emlétett jelentésnek Dátuma is az 1822^k esztendőre egyedül az írótollnak hibájából eredhetett; ami is a Regulationak meritumát sem az Uradalomra, sem a Jobbágy-ságra nézvest semmi tekintetben nem érdekelhetvén az irományt is inconcusse hagytuk.

A 2^k pontra: mely szerint minthogy az Urbarialis Tabellákba a belső házhelek kiterjedése fölsőbb Rendelések ellen 1/8 posonyi mérő számra lévén kitéve, holott csak 1/4 pos. mérő vagyis 1/8 hold számra kellett volna venni, ezen hejányosságoknak megigazítása rendeltetik: Ehez képest az Urbarialis Tabelláknak azon Rubricájába, melynek fejezetében ezen szavak vannak "Posonyi mérőre való" a törött számoknak nevezője negyedekre tétetvén ki ezen alkalmazással, ezen pontnak elégtételt.

A 3^k pontra: a melyben világos irrás kívántatik arról, miért? midőn a Dülők Classificatiojába Irtás földek említetnek, mégis a helységbizonyosság levele szerint semmi Irtások nem találtatnak. Ezen nehézségek megvizsgálásába a dolgot elkövetkezendőkép lenni tapasztaltuk: - a Regulatiót illető Irományok között a 2^k szám alatt a Dülők Classificatiojáról szóló Iromány a szántóföldeknek első sorában az új Gyertyánosi földeket mint új Irtásokat említi ugyan, mindazonáltal a Jobbágynak előttünk tett felfedezések szerint azok soha a Jobbágynaké nem voltak, hanem azokat az uraság irtatván, voltak az Uraságnak Majorság földei, melyeket ezen Regulatioval 3 ²/₄ Sessiókkal szaporított Urbarialis Constitutivumoknak pótolására az Urodalom önként fordította és jobbágybirtok és használása alá eresztette, megtartván azonban ezen földek az előbbi diverticularis neveket.

A 4^k pontra: melyben arról is világosították, hogy miért a mostani réthbeli Jobbágy birtok huzs kaszással az előbbenyinél kevessebb: Ezen pontra az Urodalom részéről ezen kinyilatkoztatást vettük, hogy ezen Regulatioval a Contributivonalis fűndust 3 ²/₄ Sessiókkal nagyobbítván 15 egész Sessiókat formált, melyeknek Réthbeli Competentiája, minthogy egy egész Sessióra nyolc kaszás vétele az Urbariom behozattatásakor határozottak 120 kaszás rétet tétvén, ezen mennyiséget az Irományok között sub nro 7° feltaláltató Geometricus Extractusnak világos bizonyítása szerint valósággal kiméretvén és jobbágyi használás alá eresztvén, többről felelni nem tartozik; - mely Urodalmi Kinyilatkoztatás értelmében tökéletesen kimérettené is; mivel mindazonáltal másrészt a tett Sedriális nehézség asszal mindenképpen fel nem világosítottatnék ezen Regulationak Irományai Combinatiojából és a Jobbágyságnak is bővebb kihallgatásából a nehézségeknek érdemes felvilágosítottatni ekképpen: sub nro 8° producált régi Urbarialis Tabellának bizonyítása szerint volt 11 ⁴/₈ Sessio, melyre bizattatott a Jobbágynak

által 146 $\frac{7}{8}$ kaszásrét pedig annyi Sessiora, egy egész Sessiora nyolcz kaszással vévén Competálo volna tsak 92, ily volt a fölösleg a jobbágyoknál 54 $\frac{7}{8}$ azonban az újabb Regulatióval 3 $\frac{2}{4}$ Sessiokkal nagyobbéttatván a régi Sessiok száma ezen Szaporétásnak Réthbeli Competentiája ugyan nyolcz kaszást egy Sessiora vévén téssen összesen 28 kaszást melyet mint ismét jobbágyi birtok alá becsajtottat a fenn érántett 54 $\frac{7}{8}$ fölösleg biratottból lehuzván marad 26 $\frac{7}{8}$. Ezen mennyiség eránt azonban a Jobbágyok úgy világosították fel a dolgot, hogy ezen új Regulatióval a régi dombosabb részek, melyek a 2^k számalatti diverticularis Classificatio szerént leginkább az ugynevezett Prágai és Bögösi Diverticulumokba helyeztetek, fel szántattak, és Sessiokra mint jobban használható szántóföldek fel osztattak.

Az 5^k pontra: melly szerént a tisztí Jelentés, mellybe a fenn maradt földek: - a jobbágyi legelő és fáázás állapotyá foglaltassanak, bevárattatik az Urbariomot hajdan bevívó Tisztviselőnek Jelentésével együtt.

Valamint az 5^k szám alatti Urbariális Tabellákba már jelentve vagyon, hogy ezen Regulatio után semminémű szántó föld avagy réth fenn nem maradt, úgy ezuttal is a megújított szoros vizsgálás után is semmi fenn maradt föld avagy réth nem tapasztaltatott. A jobbágyi fáázás és legeltetés a Kegyelmes Urbariom szerént most is ezen Regulatióval a régi Ususban meghagyatott. Végtére az Urbariom behozattatásáról szólló bizonyosságlevél itten sub Nro 9° általank aláztatossan beadatik. Kélt Kaposváron Martius 18^{kon} 1828. Aláírások: Török Ferencz Orsz. Földmérő, Mérey Emanuel TN. Somogy Vármegyének Allbirája, Bereczky Antal TN. Somogy Vgye Esküttye, Siklósi Urod. kiküldött Czvinar fiscus.

Az irat külsején: Muzsgói Urbariális Regulatio. - A T. Törvényszéken leendő megvizsgálás végett aláztatossan bé adom. Kaposvár 22° Martii 1828. Mérey Eman. Albire.

XXXI

1830^{dik} Esztendei Augusztus 23^{án} Kaposvárott Tettes Ns. Somogy Vgye részéről folyvást tartatott Törvény Szék Alkalmatosságával Itéltetett. Minthogy az irások mellé tsatolt 1776¹ Királyi parancsolatból ki hozni nem lehet: mennyi rét járando ezen Helységben egy Jobbágyi Telekhez? A régi Urbariális Tabellából pedig úgy láccik nem nyolcz hanem Tiz vagy tizenkét kaszás adatott egy egész helyhez: a mostani részek classificatioja se mutatván oda,

mintha ezen helységebeli részek állapotja a hajdaninál jobbra változott volna, ennél fogva az előbbi Itélethez képest tovább is megkívántatik, hogy az Urbariomot 1764^{ik} Esztendőből bevívó Tisztviselőnek jelentése bemutattasson s emiatt ezen Irások az Uriszékre vissza küldetni rendeltetnek. K.m.f. Jegyzette Sárközy Albert főjegyző.

XXXII

Szőllőmály helységnek tabellája 1830. Ezen urbariális tabellát, amely Szöllőmáli helységben lakozó minden jobbágyoknak birtokait és azokhoz képest való tartozásait kiszámlálva magában foglalja a megtartás végett azon hozzáadással, hogy se a szántóföldek, se a rétekből a sessiók kipótolása után semmi nem maradt fent, kiadtuk. Kült Szöllőmálon Julius 11-dikén 1832. PH. Siklóssy János TN. Somogy Vgye Tiszti Főügyésze, ifj. Szokolya Dániel T. Somogy Vgye Esküttje, Spissich Lajos Somogy Vgye Albirája, Török Miklós Földmérő sk.

A szereplő jobbágyok nevei: Mílos Mátyás, Haláss Miklós, hentsei Tonkó Ignácz, Tóth János, Bogdán Mátyás, Likert János, Raiz Adám, Domesits Ferenc, Hazatsi Nicolaus, Stoker Johan, Anton Nikolaus, Lautembach Mihály, Neutzer Conrad, Sommer József, ifj. Tonkó György, Kováts Márton, Antalovics Márkó, Gyalla György, Gyalla Mártony, Amss Károly, öreg Tonkó György, Farkas Péter, Mílos György, Milds Jakab, közép Pörös János, Matánsi József Sutyor János, Pörös Ferenc, Lerch Anton, Czunya Marci, Sutyor András, Matánsi Adám, Komlin József, Komlin Dávid, ifj. Komlin Márton, Zsivkó Miklós, Kiss József, Wild András, Sutyor Miklós, Karani József, Farkas János, Szinuszi Iván, Mílos Iván, Stek József, Kaner Nikolausz, Mílos József, Kis Pörös Miklós, Somogyvári András, Boenyák György, Kováts Iván, Hergeth András, Matyók István, Kis Bogdány Miklós, Alsó Pörös János, Kiss Tonkó János, Kiss Tonkó Miklós, ifj. Tonkó Iván, Böhm József, Dervaly Miklós, Kováts Pál, Nagy Pörös György, Tonkó Iván, Bogdán József, Werner Johan, Kuszik Nikolaus, Link György, Ritzel Jakab, Horváth Mátyás, Kisasszondi János.

Házasszóllér: Komlin Mihály

A jobbágyok tartozása összesen:

A jobbágy helynek:	Esztendőként:	A d ó z á s o k									
hely miné:	belső és külső	Marhás	Kési	áren:	tüze:	fo:	vaj:	kap:	csir:	tojás	
misége	m i v o l t a	robot	robot	da	lő	ny:	pan:	ke			
mennyisé	Pozse:	szán:	Két		fa	ás:					
ge	nyi	tó	ka-	nap	nap						
	mérő	hold:	szás:								
			szá:								
			na								

35 :132^{1/4} 770: 319:1820 :3640 : 70 : 35 :210 38: 70: 70 :420

XXXIII

Szóllómály nevű helységnek extractusa 1830. Ezen extractus, hogy Szóllómáli helység hiteles funduális könyvből huzatott ki, ezennel bizonyítjuk. Költ Szóllómálon Julius 11^{dikén} 1832. Siklóssy Vilmos TN. Somogy Vgye feő Tiszti Ügyésze, Spissich Lajos Somogy Vgye albirája, ifj. Szokolay Dániel Somogy Vgye esküttje, Török Miklós Somogy Vgye földmérője sk.

/Az extractusban szereplő tartozások megegyeznek a XXXII-ben jelzettekkel; egyéb megjegyzés: 4 mérő 22 hold, 5 hold rét/

XXXIV

Szóllómály helységnek combinatoriumja. Ezen combinatorium a régi és új urbaniális tabellákkal megegyez, ezennel bizonyítjuk. Költ Szóllómálon Julius 11^{dikén} 1832. Szokolay ifj. Dániel TN. Somogy Vgye esküttje, Török Miklós Somogy Vgye földmérője.

/A Combinatorium a XVII., illetve a XXII. alatt is közölt névsor szerint végez átszámítást a következő példákat hozva:

Jobbágy neve	Jobbágy helynek minémisége	: J o b b á g y h e l y n e k		
		BELSŐ	és	KÜLSŐ
		m i v o l t a		
		Pozsonyi mé	Szántóf.	Rét
		rőre való	k.hold	embervágó
pl. Kumlin Gyuró	1/2	1	11	5
" Iván	1/4	1/2	5 1/2	2 1/2
" Mátyás	1/2	1	11	5
" József	1	2	22	10
Kiss Iván	1	2	22	10
Bosnyák Máty	3/4	1 1/2	16 1/2	7 1/2 /

XXXV

Részlet egy legeltetési szerződésből:

....tartozik az említett község fertálonként nyugtató mellett az Uradalmi Pénztárba minden hiány nélkül befizetni nyolcvankét pengő forintokat. Az uraság juhainak ezen bérbevett legelő hegyesebb részein a legeltetés és áthajtás szabadon marad. Az ottan tanyázó pásztoroknak a fáázás dült fából az illető vadász kimutatása mellett megengedtetik, ellenben az élő fak megkárosítása vagy levágása az okozott kár kétszeri pénzbeli pótlása alatt keményen tiltatik. A szerződés három egyenlő példányban....

.....

XXYVI

Házbecsű. Alulírottak által Shitek József szulimányi fél telkes jobbágnak háza tartozandó fél telekkel becsültetett meg. Ház, konyha, kamara egy földél alatt, istálló, pajta kerttel fél sessioval általában 700 f. azaz hétszáz váltóforintra.

Mely becsűs által szulimányi Thenk Imre semmi restantiát magára nem vállalván, ha az eladó az uradalomnál restantiában áll, köteles elégséget tenni. Költ Szulimányban március 8^{án} 1840. Pürös Ferenc bíró, Stokker János, Horváth Iván, Déhm József, Tonkó József, Farkas József, Neuczer Tamás esküttek. Shitek József eladó, Tenk Imre vevő. PH. A földesuri jogok fenntartása mellett ezen adás-vevés helyben hagyatik. April 10. 1840. PH. Dezsöffy János tisztartó sk.

Alul középen Szulimán pecsétje: belső körben két álló kés-forma és két kalászfaj, külső körben felírás Szulimány, alatta 5 csillag. Ignits Tamás jegyző sk.

XXXVII

A szulimányi lakósok 1849 elején az uradalmi erdőből fát loptak és a lopott holmit Szigetben eladták. Az őket figyelmeztető erdészt gorombaságokkal illették. Az uradalom meg is egyezett a lakósokkal de ezek nem teljesítették az egyesség pontjait.

Ez évben folytatták ott, ahol tavaly elhagyták, sőt a heti favágásra rendelt napokat sem tartották meg. Az uraság követelése a neki okozott kár miatt 64 fr. 19 kr.

XXXVIII

Nyilatkozat. Mi alulírott helységek öszves lakossága folyó május hó 3-án összegyültünk Szulimányi helységbe nemzetőri kapitányválasztás végett, mely tárgy Hegyessy Kálmán nemzetőri őrnagy által megkísértetett, de mindnyájan közakarattal volt kapitányunk Molnárffy Ferenc ur mellett nyilatkoztunk és többszöri próbatételek után is tőle el nem állottunk, őtet továbbra is kapitányunknak kívánván, melyre nézve adjuk ezen nyilatkozatunkat nevünk aláírásával. Költ Szulimány 1849 május 3-án.

/az aláírók között a mozsgói, viszlói, szulimányi, almamelléki, szentlászlói, zsibóti, boldogasszonyfai helységek lakói voltak, nyilatkozatukat Tóth István jegyző hitelesítette/

XXXIX

1851-ben a szulimányiak feliratban panaszkodnak a csertői malom ellen és annak megszüntetését kérik, de kérésüket nem teljesítik.

XL

1851-ben Somogy kormánybiztosa Hochreiter Ambrus sürgetésére erőteljesen hozzálátnak az Almás és a környező patakok szabályozásához. A szabályozást Neumann Jermos uradalmi mérnök tervei szerint kezdték volna el. A tárgyalások már 1848-ban megindultak Kaposváron. Az előzménye ennek, hogy már 1847 ápr. 30-án feliratban fordultak a Vgyéhez s ebben előadták, hogy a szabályozatlan patakok a szigetvári lapályra érkeve elmosarasodnak, a föld bozótos és ingoványos lesz. 1846-ban a falubelieknek emiatt 40 marhája veszett el. Az Almás szabályozása annál is inkább lényeges, mert ez a két község illetve település: Mocsgó és Szulimán legelő-elkülönítési ügyét is rendezné.

XLI

1858 febr. 17-én kelt a szulimányi erdő szabályozására vonatkozó irat, mely szerint a ÜBÖS hegyen csekély minőségű fák vannak, de itt a Biedermannoknak 3 darabban van a földjük és ehhez nagyon ragaszkodnak. Egyébként az egész terület bozótos és tüskés. A BÜKKÖSI erdő jóval könnyebben tagosítható. Ebből telkenként 4 holdat kérnek tagosításra. A lelkész 11 1/2, az oskolamester 12 öl fát kap az uradalmi erdőből.

XLII

Gilitze, szulimáni szőlőhegy szőlőbirtokosai egy 1867-es jegyzőkönyv tanúsága szerint kholdban ill nöl-ben. A szőlőhegy egész területe 84 kh és 976 nöl. A szőlőbirtokosok a következők: Komli Péter 1111 nöl, Kreidel Józsefné 1 kh 173 nöl, Hausknecht Lőrinc 1 kh 238 nöl, Hofmann Ferenc 205 nöl, Czunya Antal 437 nöl, Karán József 883 nöl, Komli Péter 744 nöl, Komli Pál 1 kh 53 nöl, Matáncsi Antal 840 nöl, Öreg Tonkó Kati 580 nöl, Somogyvári György 611 nöl, Bóhm Józsefné 1 kh 486 nöl, Pécsi József 573 nöl, Antalovics János 438 nöl,

Freifogl János 967 nöl, Öreg Sutyor József 1114 nöl, Kiss János 605 nöl, Antalovics Mátyás 682 nöl, Stoker Ferenc 1 kh 605 nöl, Tramer Antal 1 kh 622 nöl, Molnár Imre 1 kh 715 nöl, Fundik József 1180 nöl, alsó Pörös György 763 nöl, alsó Pörös Mihály 807 nöl, Tonkó János 1066 nöl, Tonkó József 1 kh 268 nöl, Schwarz Antal 845 nöl, Lang József 1 kh 186 nöl, Kiss György 1098 nöl, Leopold Ferenc 575 nöl, Bogdán Mihály 1 kh 214 nöl, Schmidt József 1 kh 781 nöl, Pittel Antal 1035 nöl, Milos György 757 nöl, Pittel János 315 nöl, Bekert János 952 nöl, Mayer Gáspár 1 kh 397 nöl, Karán Mihály 1038 nöl, Hofgárd Margit 688 nöl, Szabados Józsefné 672 nöl, Teleki János 1 kh 588 nöl, Löffler Györgyné 1 kh 185 nöl, Czunya Gábor 1 kh 332 nöl, Czunya Antal 737 nöl, Milos József 1 kh 38 nöl, Sutyor János 525 nöl, ifj Milos János 1000 nöl, Tóth Miklós 511 nöl, Szikszai György 714 nöl, Baumann András 726 nöl, Pintér Miklós 1 kh 852 nöl, Czunya Anna 341 nöl, Milos János 1 kh 68 nöl, Maténcsi Sándor 1 kh 225 nöl, Gáb örökösök 1 kh 49 nöl, Löffler János 844 nöl, Pintér János 298 nöl, Gyala György 824 nöl, Gál János 570 nöl, Treszler Mátyásné 1 kh 270 nöl.

XLIII

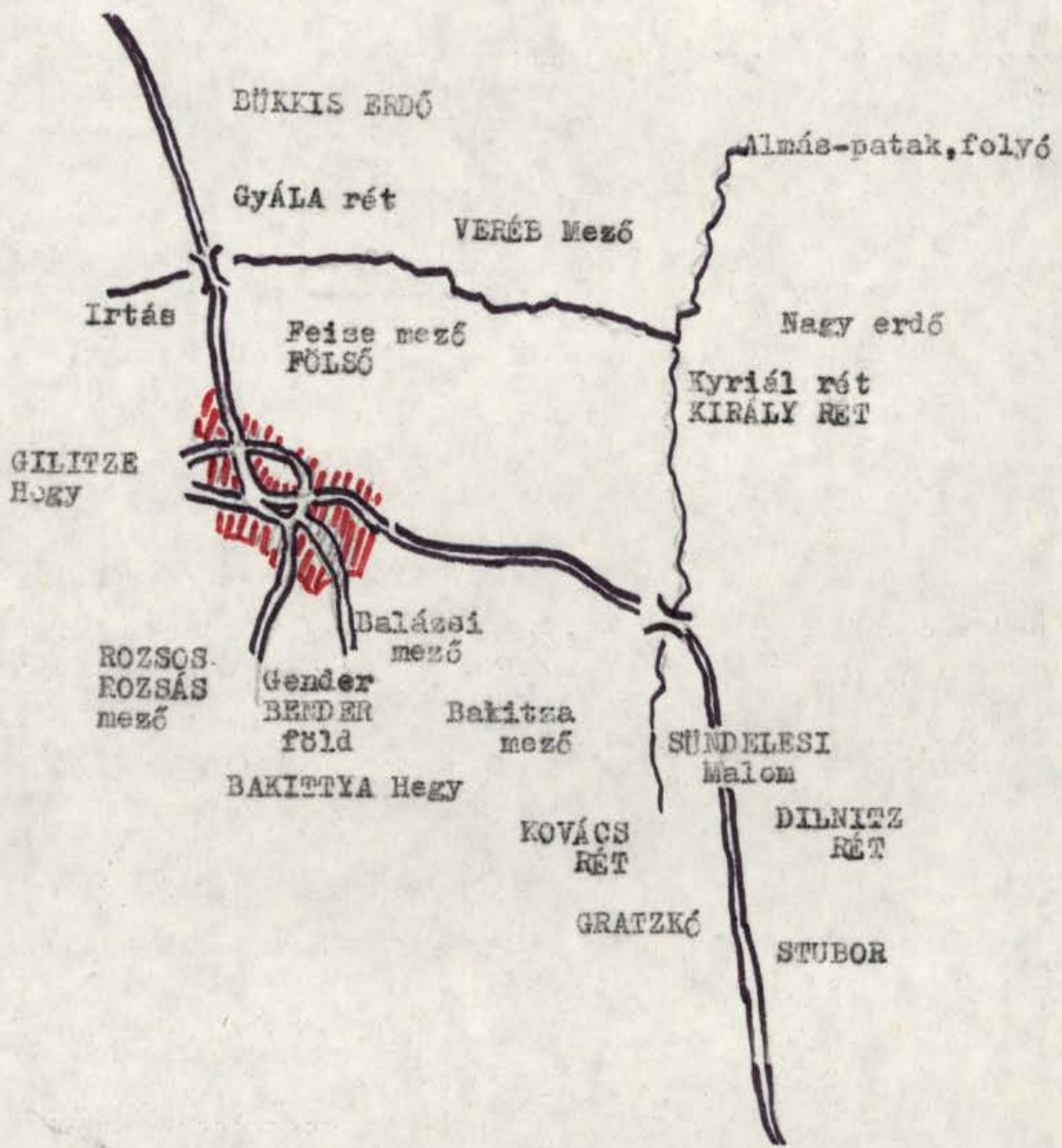
Biedermann Simon és Gusztáv mint a Mozzgó és Szent Miklósi szőlőhegyek földesurai 1862 okt. 27-én kelt örökváltsági szerződésben lemondtak a borbézmáról. Ezt a többi településre is vonatkoztatják.

XLIV

A Biedermann uradalom 1882-ben panaszt jelent be Mozzgó, Szulinán, Tótkeresztur és Almamellék előljárói ellen. Szerintük az 1876. V. tc. 33. §. szerint a községhez közigazgatásilag csatolt pusztákra az egyenes adónak csak a fele vethető ki és a nevezett községek előljárói mégis teljes adóval terhelték az uradalmat.

XLV

Vázlatrajzok a határrészek megértéséhez, határszemlékhez. Alapja az 1780 ápr. 1-én készített Plan von dem Hochgräft Theodor Batthyanyischen Herrschaft Mosgo gehörigen Dorf Szulimán

304/86.

**Felhasznált
irodalom**

Általános jellegű ismertetések

Földrajzi helyzet és magassági adatok
1773-as összeírás
Csánki: Somogy vm.
Csorba: Somogy vm.
Fényes: Magyarország. geogr. szótára
Kenyar: Harminc nemzedék
Korabinsky: Geogr.-Hist. Lexicon
Közigazg. Tájékoztató
Nagy: Notitia politico-geogr.
Nádujfalvy: Somogy megye
Somogy megye címtára 1932
Teleki: Egynéhány hazai utazások
Vargha: Délkeleti Zselic
Vályi: Magyar ország leírása

Földrajzi helyzet

Szulimán egész határa K-1 hossz: 35°25'-35°31'

É-1 szél: 46° 6'-46° 9'

Mozsgó " " K-1 hossz: 35°26'-35°35'

É-1 szél: 46° 3'-46° 8'

Tengerszint feletti magasságok

Szulimán templom 138, Lap 137, Gilicze 204, Antalfalu 215,
Bucsány 186, Ritics 176, Zöcske 127

Mozsgó 144, falu felső része 179, Jedinka 224, Szt. Gáli-
ng 235, Leszürő 244, Sz. Gáli-völgy 135, Turbék-
szőlők 224

Tótkeresztur 144, Kis Mozsgókő 266, Borovics 233, Öreg-
hegy 253

Almamellék temető 165, Almás patak 131

Somogyhárság temető 207, Lukafai völgy 156, Rapoly 266,

Csertő domb 193, Alsó m. 115, Basal 129, Szt. Miklós p. 119

MO.helységeinek 1773-ban készült hivatalos Ússzeírása /Lexicon universorum regni Hungariae populorum anno 1773 officiose confectum/ Bp.1920. kiadta a magyar békehüldöttség.

Connotatio locorum populorum Comitatus Simighiensis in processu Sigethano

Nomina locorum in lingua Pagus est Habent Habent Principatus in
Latina Hung Germ Croat. vel opp. par.rel lud.mag eodem viget
igionis istrum lingua

Bécz	Bécz	pagus	Acath	-	hungarica
Bassal	Basal	pagus	"		croatica
Harsagy	Harsagy	pagus	Cath.		germanica
Kereszt	idem	"	"		hungarica
Alma					
mellék	"	"	"		croatica
Mosgo	"	"	"		"
<u>Szulimany</u>	"	"	"		"

Csánki Dezső: Somogy vármegye

Szulimán a kaposvár-szigetvári vasutvonal mentén fekvő magyar község. Házainak száma 198, lakóssaié 1118, kik róm. kat. vallásúak. Postája Mőzsgő, távirója és vasútállomása Mőzsgő-Szulimán.

Eredeti neve Szőllőmál volt. E néven fordult elő 1473-ban Szigetvár tartozékai között is. 1566-ban Szigetvár ostromakor itt volt a török tábor egy része. 1692-ben Bady Pál birtokában találjuk. 1715-ben tíz háztartást irtak össze. Az 1720. évi országos összeírásban Szulimán alias Szőllőmály alakban fordul elő s ekkor már a gr. Batthyány családé volt. 1856-ban a Biedermann féle mőzsgői uradalomé lett. Jelenleg Berger Antalnak, Samunak és Jánosnak van itt nagyobb birtokuk.

A rom. kat. templom 1879-ben épült. A községhez tartozik Zőcske telep, mely 1835-ben gr. Batthyány Kázmér birtoka volt, továbbá Antalfalu telep, Antal-pusztá és Bakittyatánya.

Kőmet település.

Csorba József: Somogy vármegye ismertetése. Pest 1857

Szolimán, Szőlő-mál: mély völgyben Boldogasszony és Mozs-gó között; kétségen kívül soká török lakhely, nevezetesen Szigetvár ostromakor Szolimán es. sátora itt volt. Lakósa 592.

Antalfalu /Batthyány Antal emlékezetére/ gyarmathelységgel 700 katolikus, fiók a mozsói anyaszentegyházhoz; tartozik a mozsói uradalomhoz. Psota Szigetvár

Fényes Elek:Magyarország geographiai szótára.Pest 1851

község neve	össz.lak.	kat.	ref.	izr.	földesur
Mozsgó	777	761	10	6	gr.Batthyány
Sz.Miklós	72	72			
Csertő	460	160	300		Festetics A.
<u>Szőlőmál</u>	465	457	8		gr.Batthyány
Bécs	519	38	481		"
Magyarlukafa	333	121	204	8	Festetics A.
Németlukafa	190	190			gr.Batthyány
Szt.László	672	672			Festetics Á.
Almamellék	861	847	4	10	gr.Batthyány
Kishárság	325	325			
Nagyhárság	615	597		18	Festetics Á+S+D

Fényes Elek:Magyarország geográfiai szótára,melyben minden város,falu és pusztá beürendben körülményesen leíratik.Pesten 1851.Nyomatott Kozma Vazulnál.

Szóllómál vagy Szulimán magyar shokacz falu Somogy vármegyében 457 kat.8 ref.lak.Szigetvár ostromakor,mint mondják itt volt Szolimán császár sátora felütve.F.u. gr.Batthyány.Ut.p.Szigetvár.

/IV.155 o./

Kanyar József:Harminc nemzedék vallomása Somogyról Kvár 1967

gr.Batthyány Antal a pallósjogot /jus gladii/ 1848-ig gyakorolta, ezt az 1848.XI.tc.4§.szüntette meg.

Mozsgón 1905-ben aratósztrájk volt.

Szulimánból kivándorló 1905-ben 5 fő.

A II.világháború utáni felszabadítást az 57.hds.csapat
tai Sarohin vezérezredes pks-ága alatt eszközölték.

J.M. Korabinsky: Geographisch-historisches und Produkten von
Lexicon von Ungarn. Presburg 1780.

Szulimány ein ung. Dorf im Schümeger Komitat im Sigether
Bezirk

/742 o./

Mosgó ein kroat. Dorf

/428 o./

Lukafa ein kroat. Dorf

Hárságy, Csertő, Viszló magyar falu Somogy megyében a szigetvári járásban.

1925 dec.28-án kiállított közigazgatási tájékoztató lap szerint
1916-ig saját anyakönyvi kerülete volt

Határai: Mosgó 5,13 Somogyhárság 4,85 Kaposvár 22 km.
Csertő 4,- Somogyviszló 4,28 Szigetvár 9,98 km.
Szt.László 6,42

Területe 2827 kh
1744 kh szántó
223 kh rét
126 kh szőlő
358 kh legelő
302 kh erdő
119 kh nádas

Önálló pusztái: Antal-pta
Bucsány-pta
Bekittya szőlőh.

Lakósság 1082 /433 magyar 649 német/

Belterületen 705 Antalfalu tp 84 léleksz 3,85 km
Kül " 377 Zöcske tp 108 " 4,50 km

199 ház 338 házrészszel ill.lakrészszel
58 " 92 " " kilterületen

Nagybirtok nincs

Középbirtok /100-1000 kh/ kettő összesen 704 kh
Kis és törpebirtok 2168 kh Állatteny 331 ló
Közös legelő 174 kh 380 szmarha
" erdő 255 kh 730 sertés
736 juh

Községi faiskola 1 kh

A község szervezete: bíró, másodbíró, 3 esküdt, 1 közgyám - ELŐLJÁRÓK
1 kisbíró, 1 bába, 2 éjjeliőr - SZEGŐDMÉNYES
5 virilista, 5 választott, 4 pót - KÉPVISELŐTEST.

Kötelezett tűzoltóság van; orvos nincs

Elhagyott gyermek: 4

Iskola: 2 tanerő, 2 tanterem /községi/

Ivóvíz jó, de nem ártézi

3 kocsmá

Iparosok: kovács, bográr, cipész, kőműves, ács, takács

Háziipar: kenderfonás

Notitia politico-geographico statisticae inelyti regni Hungariae partiumque eidem adversarum. Auctore Ludovico Nagy Budae 1828

	Dom	RC	GR	AHC	KEB	SUM	
<u>Szülimély</u>	76	589				589	
Mosgho	81	619			8	627	oppidum juris com. Batthy.
Hárság/k/	35	278		7		285	
" /n/	69	517		8	19	544	
Lukafa	32	216	39			255	
Vislő	56	62		360	15	437	
Keresztur	34	169		112		281	
Antalfalva	9					94	praedia et diverticulo
Szt. Miklos	3					23	"
Csertő	53	138		278		417	

Nádudvar József: Somogy megye szociális és gazdasági helyzetképe

Kaposvár 1939

Szulimán lakossága 1900-1930 közötti időben 9 fővel csökkent. A csökkenés okai: átköltözés, kivándorlás.

Gazdaságok száma

1 kh-nál kisebb, szántó nélküli	27
szántóval	39
1-5 kh-as	104
5-10 "	51

Gazdaságok területe

1-5 kh-as	259
5-10 "	364
munkavállalásra is részor- tuló törpe és kisbirtokos	120
támogatásra szoruló ins. család	11
munkaéptelen család	2

Somogy vgye és Kvár megyei város ismertetője és cimtára 1932-re

Szulimán régi neve Szöllősmál volt, 1473-ban Szigetvár tartozékai között szerepel. Szigetvár ostroma alatt itt volt a török sereg egy része. 1692-ben Bady Pálé, 1715-ben lo házzal, 1720-ban Szulimán alias Szöllőmály néven mint a gr. Batthyány család birtokát irták össze, 1850-től a Biedermann féle, mossgói uradalomhoz tartozott.

Lak. 1039 /magyar 450, német 589/

Világháboruban bevonult 155, hősi halott 36, hadiözvegy 19, hadiárva 37.

Egynéhány hazai utazások leírása Tót és Horváth országoknak rövid ismertetésével együtt ki adatott: G.T.D. által. Bécs 1796.

Itt esett el a híres Zrinyi Miklós vezér, akinek elestét a várnak megvétele követte, de amelybe Szolimán császár, aki ezt oly soká vitta vala, belé nem szállhatta, mert maga csak kevéssel Zrinyi előtt holt vala meg, egy Szigethez mintegy órányira eső faluban, holott is eltemetve vagyon, a falu róla Szulimánynak neveztetvén. A török nép aki előtt a basák császárjok halálát titkolták, csak a várnak megvételével tudta meg azt.

/204-205 o./

64.
gr. Teleki Domokos: Egynéhány hazai utazások leírása Tót és Horváth országoknak rövid ismertetésével együtt kiadott G.T.D. által 1796.

Szigetről továbbmentünk. Az ut erdős térségen megyen. Az erdők azonban nagy részint ki vagynak irtva, azért egy helyen erdőt, más helyen csak fákkal körülvett réteket, vagy fákkal megrakott mezőket és szántóföldeket szemlél az ember. Az erdőben néholott egy-egy fogadó esik utban, messze a Horváth országai hegyek látszanak.

/207 o./

Somogy. Szép és termékeny föld, erdeje, legelője, szántóföldje bőségben vagyon, felsőbb részében szőlők is műveltetnek. A gabona nemei között különösen a rozsot és a török búzát terem. A marha és juhtartás itt divatjában vagyon, különösen lovak tenyésztetnek, sertések is nagy számmal tartatnak s ezek a más M. országai sertésektől különböznek, fainabb szőrűek és hosszú elé-álló füleikről esmértethetők és kicsinyek is.

Az ut Somogy vármegyében melyen eljöttünk, különben postajárása is lévén, mindenütt csinált ut. De a föld igen agyagos s nem eléggé van követtel meghordva sem eléggé ninesen megverve, azért kivált esőben igen rossz.

/209 o/

Vargha Károly: A délkeleti Zselic. Csurgó 1941

Szulimán /solemon/. Szulimánról, amint azt megírni szükséges volna írja Zubanovits, bár igen sokat tudakozódott, nem tud biztosat ő sem. Annyit említ, hogy a hely igen régi és szerinte nevét Szolimántól a nagy török vezértől kapta volna. Mivel a községnek kedvező a fekvése, ez valószínűleg a török uralkodót is megkaphatta; ezen kívül még jó vízi patak is ered és a török egyébként is dicséri azt a helyet, ahol jó vízre bukkantak.

Acsádi szerint az 1720-as összeírásban Szulimán alias Szőlőmály alakban fordul elő, semmi köze Szulimánhoz; neve szőlővel betelepített napos oldalt jelent. Valószínűleg népetymológiával van dolgunk. -1773-ban sövényből és sárból épült temploma volt, és illyrek, semicroatika-k lakták.

Volantics misszionárius idejében /1757/ 18 pár lakott itt. 1793-ban már 103 pár. A német betelepítés tehát 1757 és 1793 közé esik. Bár az 1773-as összeírás Szulimánt katolikus horvát falunak mondja.

Egy 1780-as térkép szerint 60 házas falu, melynek templomát fal veszi körül. Az összes épület 85. A német betelepítést 1773-80-ra kell tenni és változlan Korabinsky megállapítása, mely szerint Sulimany ein ungarisches Dorf.

Vályi szerint magyar falu, melynek földesura Batthyány uraság.

Szulimán ma község. Hozzá tartozik Antalfalu-telep,
Zöcske-telep, Antal-puszta, Bucsány.puszta.

Lakóssága 1039; magyar 450, német 589

Házak száma 149

Ter: 2872 kh; szántó 1744

 rét 223

 legelő 358

 erdő 302

 szőlő 126

 kert 29 , terméketlen 90 kh.

Vasuti megálló van, körjegyző, posta Mezsgón.

Földreform folytán 86 kh szántóföldet és 11 db 600 □ öles
házhelyet osztottak ki.

Földbirtokosok: Közbirtokosság 302 kh. erdő

 Berger S. örökös-

 sei 598

 Biederman örök. 106

Vályi András: Magyar országnak leirása Buda 1799

Szulimány magyar falu, Somogy várm. földesura gr. Batthyány uraság, lakószai különbfélék, fekszik Viszlónak és Mozsgónak szomszédtságában és ennek filiája; határja jó, javai különbfélék, piacok Szigeten vannak.

/III.447 o./

Almás folyó viz: Somogy megyében ered a Szigeti hegyek között a Zilitztől foly alá, mely Szigetvél sok felé ágazván több szigetskéket kerit; messze terjedvén azután a Dráva vizébe foly, különbféle halakkal bővelkedik, kiváltképen pontyja, tsukája igen sok van.

/I.31 o./

A település lakói

- Csánki: Somogy vármegye
- Bleyer: A hazai némettség
- Kaindl: Geschichte der Deutschen
- Czirbusz: A délvidéki némettség
- Holder: Das Deutschtum in der unteren Baranya
- Lóczy: A magyar szentkorona országai
- Schmidt: Német telepesek bevándorlása
- Széchenyi: Somogy megye
- Tóth: A némettség elterjedése
- Várkonyi: Magyar Dunántul
- Zwickl: A mi németjeink
- Weidlein: Die Deutschen in der schwäb. Türkei
- Windisch: A magyarországi német nemz. mozg.
- Hermann: A magyarok nagy ősfoglalkozása, a magyar nép arca...
- Bél: Compendium
- Baksay: Osztr-Magyar Mon.
- Gönczi: Somogyi gyermek, az egyke a somogyi nép szokásaiban...

Csánki Dezső: Somogy vármegye

Somogy lakosságának fő foglalkozása a földmivelés, állattenyésztés és szőlőművelés volt. Különösen a sertésenyésztés híres. A vármegye minden részében találunk kanászoktól lakott helyeket. A Zselicségben a pannonhalmi apátságnak lo kanászfaluja volt összesen 300 házával. Királyi kanászok laktak Bozás, Derczefalva, mindkét Szt. László és Vályus helységeiben, királynéi kanászok pedig Márcadó helységben.

1873-ban az orsz. kolerajárvány Somogy vármegyét sem kímélte. Julius második felében tört ki a hoboli pusztán tartózkodó aratók között s minden óvintézkedés ellenére a szigetvári járás 11 községén végigfutott /Hobol, Nemeske, Szulimán, Patosfa, Szigetvár, Gárdony, Pata, Almamellék, Apáti, Dombó és Tótujfalú/. Legjobban Szulimán községet sújtotta, mert 849 lakosából 93 megbetegedett, 29 pedig elhalt koleraiban.

Csánki Dezső: Somogy vármegye

Szulimán község lakói német betelepülők. A község a török hódítás alatt elpusztult és a hódoltság kora után németeket telepítettek be. Később azonban rácokat és szerbeket, horvátokat is találunk.

Szigetvár rácjai Turbék irányában hatoltak észak felé. Mozsó szerb település volt, mely csak az utolsó félszázad folyamán vált magyarrá.

A környező szerb és rác települések lakói lassan érintkezésbe jutottak Szulimánnak valószínűleg Württemberg vidékéről betelepült német lakosságával.

A 19.sz.közepén néhány horvát családot is találunk itt.

Csánki Dezső: Somogy vármegye

Kasztrendszer a falu életében:

- I. Telkes polgárok, kiknek 1/4 teleknél több birtokuk van.
 - II. Fertályos polgárok, kiknek csak 1/4 telkük van.
 - III. Házasszellérnek háza és 1-2 hold földje van.
 - IV. Házatlan szellérnek csak földje van.
 - V. Napszámosnak se háza, se földje.
- A községbeliek közül a mesterember tartja magát a legnagyobbnak. A polgárt lenézi és parasztnak nevezi, pedig aratni mégis ahhoz megy.

Csánki Dezső: Somogy vármegye

A németiség által használt szavak:

puruszli v. lájbi

tyukli v. rétli = felső ruha

kis péntő = alsószoknya

elé kötő = kötény

mizli = gyolcs

tilángle = pántlika

tikres = zsebtükör

lapicka = állótükör

tutyi, klumpa = cipőféle

rétli, májkó = télikabát

üpike = nem testhez álló rétli

pruszlik, bájkó = vastag kabát

Csánki Dezső: Somogy vármegye

A németek testalkata: hosszú vékony lábszár
szűk mell

A szláv típus: széles
erős
munkabíró

Bleyer Jakab: A hazai németiség. Budapesti Szemle 1917. márc.

mi a magyar nemzetiségi politikai és hogyan érinti a hazai németiséget?...végeredményben az un. nemzetiségek beolvastására irányul

/4 o./

a többi itt élő nemzetiség nem nemzetlenedhet el, mert egyház és nemzetiség fedí egymást /pl. szerbek, románok/

/6 o./

a németeknek le kell mondani arról, hogy MO-on német provinciát neveljenek fel. De a magyarságnak is le kell mondania arról, hogy a német falusi lakosságot nyelvileg, etnikailag magába olvassza. "Rövidséget szenved-e a magyar felsőbbiség, ha néhány százezer egyszerű földműves németül beszél, de emellett jól magyarul érez?. Ha a hazai németiség nyelvileg külön is vonul fel, a harcra sorakozni mindig a magyarság oldalán fog mindig ua. ellenség, a közös ellenségek s azon csoportja ellen a haza határain belül és azokon kívül"

/13 o./

124.
R.Fr. Kaindl: Geschichte der Deutschen in Ungarn Gotha 1912

Ein grosser Teil der Deutschen Ungarns stammt aus Ober und Süddeutschland. Die Masse dieser Kolonisten waren bayrisch-österreichischer Abstammung.

/38 o./

Von 1700 bis 1722 folgten Ansiedlungen in den Komitaten Tolna, Baranya /többek között/.

/42 o./

A telepések Bajona., Frankföld, felső Rajna, Württemberg, osztrák Vorland, Lotharingia, Rheinpfalz, Braunschweig vidékéről jöttek.

Hazán más részén II. József alatt 1810 család települt - damit beginnt die neue deutsche Kolonisation dieser Gebiete.

/51 o./

1801 után újabb településhullám kezdődött DNY-Németországból Weidenthal, Wolfsberg, Lindenfeld, Alt-Sadowa területéről főleg 1828-33 között.

Végül 1865-1868 körül leszerelt katonák kerülnek a duna menti községekbe

/52-53 o./

Dr. Czirbusz Géza: A délvidéki németek. Nemzetiségi Ismertető
Kvtár Bp. 1913.

A falvakba fm-eket hoztak, akik adómentességen kívül háztelket és külső telket is kaptak, melynek sessio volt a neve. Ezen kívül járt a rét és a legező. A községek építésmódját meghatározta Mária Terézia benépesítési utasítása 1765-ből. A Cothmann féle rendelet szerint 2o öl szélesek a telkek /4o m./, a házat a telkek szélére kell építeni és a 16 m. széles udvart melléképületekkel keresztbe beépíteni. A keresztutakat 6-8 ölnyi szélesen hagyni, kutat ásni, az utcát folyókával ellátni, pallókkal, eper és gyümölcsfákkal fásítani.

A házak 2 tagozatu oromfal nélküli lapos tetejűek, utcára nyíló ajtóval, egyik oldalon hálószobával, a másikon konyhával. A tetőt kukoricaszárral fedték le vagy zsuppal. Kert minden német háznál van, mert a német a dalt, meg a virágot szereti.

Utcás ház, 2 osztatu, kelta-német frankház módjára hosszával az utcára néz. A Rajna és a német felföldi ház tornácos és a telkek szélére épült, itt a gazdasági udvar a fontos. Kis kapus bejárat. Közös tető alatt a lakóház és a melléképületek /az osztrák Vogelweide típus síksági formája/. Anyaga vert fal, vályog, vályoggal vegyes téglá. Talpát barnára vagy kékre festik, hetenként fehérre meszezik.

Beköltözéskor sváb-német szokás sz. családközösségben élt.

Dr. G. Holder: Das Deutschtum in der unteren Baranya Stuttgart 1931

Három települési periódusról beszél:

- I. 1700 - 1722
- II. 1722
- III. 1762 - 1787

Lóczy Lajos:A magyar szent korona országainak földrajzi,társadalomtudományi,közművelődési és közgazdasági leírása Bp.1918.

A németek legnagyobbbrészt a felnémet nyelvjárasterületről szakadtak hozzánk.A felnémetség eltér a közkeletű un.germán tipustól /világos komplexió+hosszufejűség/.Sok közöttük a barna,kerekarcu,alacsony termetű telt idomu egy én.Ez a faj a mi fogalmaink szerint szebb,mint a világosszöke hosszú arcu,markáns vonásu,horgasorrumsontos,magas típus,aminőt gyakran lehet találni a svábok között.Fizikailag jól táplált egészséges faj;ezt a katonáállítás bizonyítja a legjobban.Elethivatását komolyan fogja föl s igyekszik azt betölteni.Szorgalma közmondásos,viszont önsése is az.Vagyonszerző,becsületos,egyenes jellemű,kissé darabos,nyers beszédű,törvénytisztelő,mértékletes,családszerető,vallásos.Csin,rend,tisztaság uralkodik a német partákon s tervszerű gondosság és jókora kulturmunka látszik meg a község külső képén.Az utcák zsinóregyenesek,hogy a szél átjárhasson,szélesek.Két oldalt vízlevezető árkok,gondosan ápolt fasorok,rendben tartott terek,oszlopos,folyosós 3-4 szobás kőházak;virágos keretek a házak előtt,gondozott gyümölcsösök a telken;ez az átlagos képe egy-egy sváb falunak.
/147 o./

Schmidt J:Német telepesek bevándorlása Hessenből Tolna-Baranya-Somogyba.Győr 1939.

A 18.sz.elejen indult III.Károly telepítési tv-e alapján.

Az elsősorban hesseni prot.települések Tolna megyében történtek és ezek bocsátottak ki rajokat Baranyába és Somogyba.Somogyban a török hódoltság után birtokot kapnak Königsberg,Rindsmaul,Harrech,Taurinetti,a prot.telepítések szempontjából pedig a Hunyadi,Benkő,Antal családok.

A II.lagos települési helyek közül Ráckozár 1757,Pettend 1720.

A német lakosság saját honi kivándorlásának okai:

- a 30 és a 7 éves háboru nyonora
- falkavadászatok 1708-18
- téli katonai elszállítások

Széchenyi Imre gróf, ifju: Somogy megye. Megyei monográfiák.

II. kötet.

A somogyi németek konzervatívok. Bár mindannyian tudnak magyarul, régi népviseletükből semmit sem engedtek. Somogy nagyurai telepítették be őket /Széchenyi gr., Somsichok, Czynderyek/Würtenbergből. Dohánytermesztéssel foglalkoznak.

A baranyai határ menti németek a baranyai és tolnai németekkel együtt vándoroltak be.

/2-3 o./

A megye kiterjedése 6530,94 km².

A középkorban Horvát-Szlavónia néhány vára ide tartozott. 1596-ban Rudolf decretuma szerint Zala m-hez csatolták és csak a török hódoltság után 1776-ban nyerte vissza önállóságát III. Károly decr. szerint.

A török uralom nyomai a déli részen fehérben gyászolnak. Gyakran kendő vagy fátyollal kötött szájjal járnak. Ez utóbbi a török női viseletre emlékeztet.

/1-2 o./

A megye nagyjából 3 részre osztható. Keleti része kisebb-nagyobb lejtőkkel s dombokkal elterülő agyagos talaj, mely helyenként erősebb természetű, helyenként homok vegyületű jó buza s főleg sörárpa termőföldet ad. Ennek északi kiterjedése Siófoktól Boglárig tart, onnét egyenesen délnek halad, Kaposvár irányába, bekeríti az un. Zselicséget s egész a Dráváig nyulik. Minél délebbre megyünk, annál erősebbek a lej-

tők. A Zselicség már egészen hegyes természetűvé válik. A legmagasabb pontja 870 láb. Itt a völgyek szűkülnek s csürgedező patakok vezetnek a Kapos felé. Somogynek ez a része a legkisebb.

/10-13.o./

Kiskirtokosok = volt urbéresek. Háromnyomású gazdálkodást űztek. A föld az első évben ugaron maradt, a köv. évben őszi gabonaneműeket, a harmadikban tavasziakat termeltek.

Somogy megyéből 564.525 hold szántóföld, ebből 41 % a kisbirtokosoké /volt urbéres/ a többi a közép- és nagybirtokosé.

/13 o./

Nagyon fejlett a juhtenyésztés. Az éghajlat, talaj és legelő a gyapjura finomítólag hat. A juhtartó birtokosok már évszázadok óta a merinót tenyésztették. Az utóbbi időben egyesek átmentek a nemesített, fésűs és kisebb részben a hus-birkára.

A gyapju nagy része a franciaországi Elbeuf-be ment.

/22-23 o./

A faipar alig fejlett. Legfeljebb csak a tölgykéreg-háncsolást említhetjük meg. A főbb fafajok: cser, tölgy, gyertyán, a Zselicségben a bükk, homokos talajon a rezgő nyár és a nyírfa.

Ipara alig fejlődik.

/27-28 o./

No.

Tóth Ferenc: A németiség elterjedése és településformái. Szigetvár
1931. Spec. dis. univ. Elisabethinae 27. sz. füzet.

Somogy dombos vidékeiről csak keveset szólnunk, mert ezen jó magyar tájakon csekély a német telepések száma.

/4.o./

E táj német neve: Schwäbische Türkei jelzi azt a missziót, melyet e jóra való nép a török hódoltság utáni letelepedés-kor teljesített. A település formája halmazfalu /Haufendorf/

DNY-Németo-ból gr. Mercy, Savoyai Jenő hg. pécsi püspökség, pécsváradi apátság birtokaira történt letelepítés. A telepések a Rajna vidék, Nassau, Darmstadt, Hessen, Pfalz, Fulda, Württemberg tart.-ból jöttek.

/10-11 o./

Somogyban 16 azon helységről van szó, ahol a németlakosság 50 % felett van. A falvak a domborzati formához igazodnak. Irtványfalu /Waldhufendorf/

/20-23 o./

Zselicben jó lösz talajon települt a németiség, itt dombháti soros falvakat találunk, melyek követik a kisebb löszvonulatok irányát /Somogyhátság/, patakmenti dombháti együttes /B. asszonyfa, Bószénfa, Sz. László/. De a német telepések egy része alluviális talajon, laza pontusi rétegekből épített üledékes területen található.

/25 o./

Várkonyi Nándor: Magyar Dunántul. Turul Bp. 1944

"nem vitás, hogy egészen a kiegyezésig a magyarság a leg-
elemibb hatalmi eszközökkel sem rendelkezett a favori-
zált német népelem megmagyarosítására, ellenkezőleg ne-
ki kellett küzdenie az erőszakos germanizálás ellen"

/21o o./

Zwickl Pál: A mi németjeink

Moson Vármegye Emlékkönyve Magyaróvár 1929
Szerkesztette Ruff Andor.

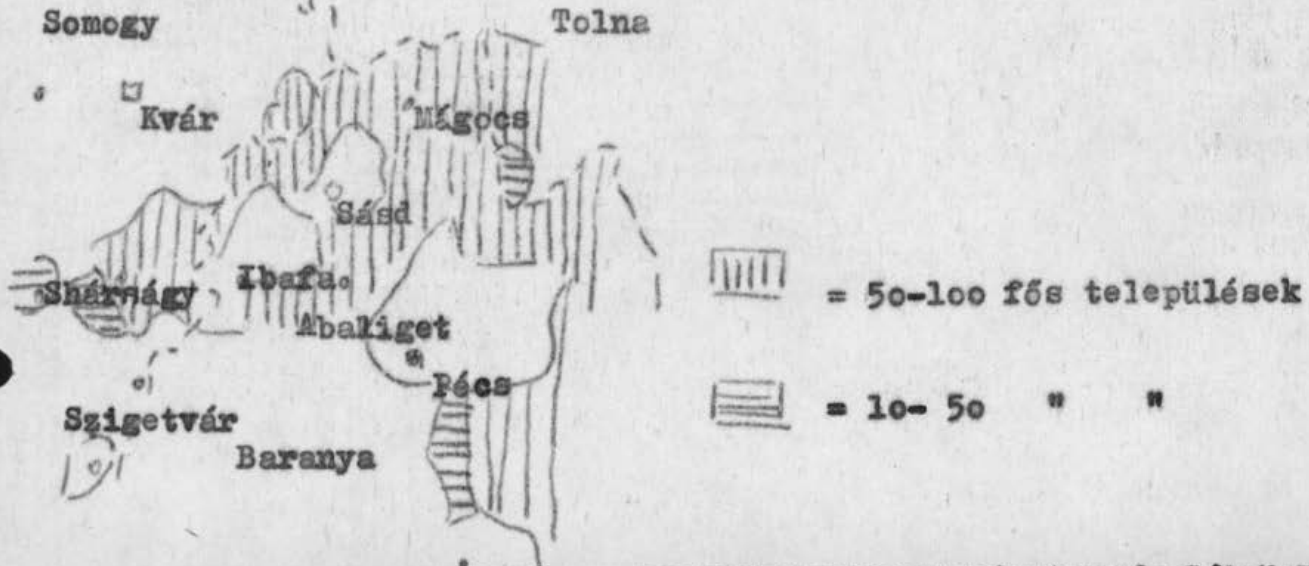
"a későbbi német telepesek túlnyomóan sváb földről
-Baden Württemberg- jöttek"

/im.101 o./

J. Weidlein: Die Deutschen in der Schwäb. Türkei Würzburg 1956

Frank, Hessen és Pfalz bocsátott ki 50-ra települöket.
Die Deutschen in der südöstlichen Schomodei beschäftigten sich aber ursprünglich nur mit der Herstellung von Pottasche, Holzkohle und mit Glasbläserei. Im Jahre 1720 war bloss Szigetvár ein deutsches Mehrheitsdorf, sind die Deutschen hier später magyarisch worden.

/10 o./

V. Windisch Éva: A magyarországi német nemzetiségi mozgalom előtörténete 1867-1900. Századok 1964/4,5-6.

A magyarországi németség nem tekinthető nemzetnek marxista értelemben. A nemzetítő tényező csak az erdélyi szászoknál mutatható ki. Általában a szétszórtság érvényesül úgy, hogy a német városi polgár semmiféle kapcsolatban sincs a német paraszttal.

A germanizáló tendenciájú telepítési tervek hozzájárulnak az absz. által kiváltott németellenes hangulat kialakulásához. Ezt fokozta a mo-i okt. elnémetesítése. /642 o./

1897-ben jelennek meg először cikkek a mo-i svábokról, akik iránt az érdeklődés 1900-tól kezdve nő. /1125 o./

az Alldeutscher Verband megalakulásával a birodalmi pángermánok súlyt fektettek a mo-i németek megnyerésére, hisz a német imperializmus K. és DK. felé irányuló terveiben házáink az egyik legfontosabb állomás. /1126 o./

Hermann Ottó: A magyarok nagy ősfoglalkozása. Bp. 1909.

1077-ben Sz. László a pannonhalmi apátságnak adott levelében megnevez egy birtokot, mely a Zselicz erdő alatt fekszik és melyet a király sertések legeltetésére adományozott 30 telek kondással és 300 disznóval. /121 o./

1234-ben IV. Béla a Sz. Márton apátság falvait említi: Egud, Cothob, László faluban: Petur, Tumpa. A Zeles erdőben a kánészeknek 10 falujuk 300 telekkel és 60 ekényi földdel található /1 eke-12 hold/

Hermann Ottó A magyar nép arca és jelleme Bp. 1902 Term. Tud. Vél.
LXX köt.

A somogyi pásztor felszerelése a kanászbalta; ez nem szerszám, hanem fegyver. Vállára akasztja a "nehé-ustort" vagy mint újabban mondják a "karikás"-t, ékes, sallangós bőrtarisznyáját /Patkó, a híres betyár kreálta; ez teljesen kiszorította a régi, vászonból készültet. Rajta a kabak.

Arca, tekintete nyílt, szől belőle a büszkeség, önértzet és tisztességtudás egyaránt. Régi mondja a népdal:

megismerni a kanászt
éles járásáról
táncratermett lábáról
tarisznyaszijáról.

/129-135 o./

A somogyi menyecske önértetes, nyílt tekintetű, üde és dőlceg tartású teremtes, ki úgy amint térül-fordul, amint csipőli járás közben megremegnek, eleven képe annak, amit a tűzről pattant és kacskás menyecske alatt értünk, aminek párját máshol hiába is keresnők. Ez is érzi magyarságát, bátran szóba áll akárki fiával; a szó dolgában pedig nem marad adósa senkinek sem.

/132 - 135 o./

117

Bel Mátyás: Compendium Hungariae geographicum in partes IV.
Editio quarta. Pozsony és Kassa 1792.

Somogy vm. lakói leginkább magyarok, de horvátok és tótok is vannak közöttük. A németek a törökök kiűzése után telepedtek le.

Az egész vármegye csaknem egészségtelen - levegőjét tekintve - a folyóknak iszapos hordaléka miatt, mivel a vármegyét a folyóvizek bőséges öntözik.

/174 o./

Állattenyésztése nagyon virágzó, úgyhogy kivétel folytán szépen keresnek. A szőlőtermelés is virágzó. Madarakban és vadakban bőség van.

/115 o./

Baksay Sándor: Osztrák Magyar Monarchia írásban és képben

Nem olyan szálas, mint a jász vagy kun; nem olyan zömök, izmos, mint a kecskeméti; de idegei, mint a szíjj, hajlékonysága, mint a vesző, mozgása, járása gyors. Belső-Somogyban ilyen a nép.

Görczi Ferenc: A somogyi gyermek. Csurgó 1937

A hajdani űlakósságnak, melyek között bizonyára jelenté-
keny volt az itt talált s idővel elmagyarosodott szlovén-
ség is, a török uralom alatt több mint a fele kipusztult.
Az 1552-1601 évi szakadatlanul folyó török harcok a vár-
megye régi lakosságát valóságssal kiirtották. Az 1664. évi
hadjárat alatt a Szigetvár-Kanizsa és Szigetvár-Pécs köz-
ti utvonalba eső helységek teljesen elpusztultak. A Somogy-
Zala egyesült vármegye 1669 évi jelentése szerint Somogy
és Zala vármegyék helységei nemcsak rombadőlték, hanem a
török egész lakosságukat levágta vagy elhajtotta, amit pe-
dig meghagyott az ragályos betegségnek esett áldozatául.

Helyükbe később idegenek /németek, horvátok/ telepedtek s így
vált Somogy megye, a 16. sz.-ig az ország legmagyarabb megyé-
je volt, annyira kevert lakosságúvá.

Nemzetiségi tekintetben a megye DK-i részein németek élnek.
Vallásra nézve a legtöbb községben 2-3 felekezet található.
Izr. kisebbség minden nagyobb községben van.

Az egyke Somogyban már népszokás száma jön. A több évtizedes egykézésnek kifejlődtek a maga törvényei, azok elterjedtek, általánossá váltak s ehhez alkalmazkodnak gondolatban, testben mindazok, akik e bűns rendszer rabjaivá lettek.

Az egyke érezteti hatását a nép gazdasági-társadalmi viszonyainál, életének berendezésénél; bizonyos irányban átalakítja a nép erkölcsi felfogását, szokásait, megváltoztatja a gyermek nevelése körül eddig gyakorolt eljárását. Egész más-kép neveli a nép az egyke-gyermekeket, minthogy neveli azokat a gyermekeket, akik többen vannak.

Somogyban az egyke a múlt század 80-es éveiben kezdett jelentkezni. Valószínűleg a baranyai Ormányságból terjedt ide. A megye főurai közül Széchenyi Imre és Aladár vette fel a küzdelmet. Az ő fellépésük következtében a megye feliratot terjesztett az egyes miniszterekhez s más tényezőkhöz, kik hozzájárulhattak az egyke terjedésének megállításához. 1891-ben bizottság járt Somogyban, és ez megállapította, hogy a kedvezőtlen szaporulati arányok a termékenyülés erőszakos megállításában a magzatelhajtás tényében gyökereznek. E bűnre pedig a népet főleg amaz anyagi érdek ösztönzi, hogy az atyai birtok felosztását lehetőleg megátolja s minél csekélyebb számu maradéknak minél előnyösebb helyzetet biztosítson.

Somogy megye, hogy a népet az egykétől elidegenítse, mindent megtett. 1893-ban szabályrendeletet alkotott, hogy a gyermekirtók, magzatelhajtók és újszülött dajkaságban lévő gyermekek körül elkövetett bűntettek feljelentői pénzjutalomban részesülnek. 1907-ben az országgyűlés két házához fordulva törvényes intézkedést kért a megye az egyke ellen. Ennek a küzdelemnek a vége az lett, hogy bár az orvosok és a hivatásos bábák sok un. kenőmasszonyt jelentettek fel, de ezek bűnössége nem volt bizonyítható, így a bíróság a feljelentőket büntette meg. Így azután a mozgalom elernyed. Az egyke elleni küzdelem hiábavalónak látszott, viszont az egyke változatlanul továbbterjedt.

A népnek az egykéről megvan a kialakult véleménye, ami úgy megrögződött a lelkében, hogy azt megváltoztatni nem lehet. Meghallgatja ugyan a tanácsokat, de nem követi azokat.

Az anyaságot gunyoló megszólások: külkes veréb, borsgyas tehén, pocakos dísznő, jó malacos göbe stb.

Az olyan családok, ahol több a gyermek és egy meghal, belesnyugosznak; de ahol csak egy van s az is meghal, ott nagy a bánat.

Egész sajátos az egyke gyermeknevelése. Régen a gyermeket a földön szülte az anya; a kis csecsemőt nem várta semmi ke-lengye, abba takarták, ami volt. Keresztelőre kis teknőben vitték vászon-ruhadarabokba göngyölve. Egy éves kora után egy szál vászoningben járt, télen-nyáron mezétláb tipegett. Szigorúan nevelték. Asztalhoz ülni nem volt szabad. Ma pedig mindenben ennek ellentéte. Ez érthető is. A világ változott. Ma az anya félti a gyermekét, hisz ez a család szemefénye. Már kiskorában az asztalnál ő a legnagyobb hatalom. A munkánál kimélik. Minden megjegyzésében az okosság jelét látják. Nem hiába mondják egyke = ebke.

Gazdasági tekintetben az egykés községben lehetetlen a többtermelés meghonosítása. Nincs a családoknak elég munkaereje a föld megműveléséhez. A gyermektelen öregek pedig késő korig gyakran nehéz munkát kénytelenek végezni, családjuk nincs, napszámost nem akarnak fogadni. Egyesek bérbeadják a birtokukat vagy öregségükben nem tudnak mást tenni, más gazdákkal tartatják el magukat s ennek fejében birtokukat vagy annak egy részét arra iratják.

Kik terjesztik az egykét?

Elsősorban a bábák. Pl. ha valahol új bába jelenik meg, sok helyen észrevétlenül jelentkezik. Elég egy másik faluból történő beházasodás is ehhez.

Csánki Dezső: Somogy vármegye

A Balaton és a Dráva között halomvidék, agyag, homok és lösz felépítésű.

A pontusi vagy pannon tengerből kékeszínű agyag lerakódás téglabetét során a mágnesvas vasrossá válik hidroxidálgódik; szabad levegőn elsárgul, elmállik.

A mész néhol kemény padokat /homokkő-gumok, cipők/ alkot.

Levantei korban pusztaság. Majd vulkánosság + észak-déli irányú törések és vízszintes elmozdulások is.

Pliocén: sivatag; pleisztocén: porhullás. Alluvialis folyóbevéágódás. A defláció délkeleten nem olyan energikus. A vízfolyások a tektonikus vonalak mentén.

Települések a völgyekben, a kertek a lejtőkön, a tetőkön erdők.

A csapadék ÉK felé fokozatosan csökken. Az É. szél jó időt hoz, a NY. esőt.

Csánki Dezső: Somogy vármegye

153

Neolith kori ember a Mecsek oldalához közel települt. Valószínűleg méhkas-alaku verevélakások voltak az első létesítmények, kb. 3 m. szélesek.

Később -i.e. 2000 körül- már cölöpviskók.

A római uralom Octavianus korában kezdődhet; azután e ter. is a zalavári Privina tulajdona. A magyar honfoglalás után Bulcsu birtoka.

II. Géza /1141-61/ idején Miklós comesé Debron, Domboró /Mozsgó körny/. Királyi szolgálok laktak Bélez faluban, királyi kanászok Hárságy vidékén /1234/. A pécsi főesperességhez tartozott Almamellék, Szt. Egyed, Szt. Márton. 1566-os adórajstrom szerint a kaposvári náhié-hez tartozik Turbágy, Szt. László. 1664-ben a Szigetvár környéki települések elpusztultak voltak. 1817-ben Mozsgó vásárszabadságot kapott.

**Dr. Ortvay Tivadar :Magyarország régi vízrajza a XIII.sz.vé-
gégig I-II.Bp.1882 M.Tud.Ak.kiadása**

**A L M A Almas,Olma aqua,rivulus,rivus,fluvius,viz,cser-
mely,patak,folyó.Előkerül több rendbeli okirat-
ban.Nevezetesen Szt.Istvánnak a pécsi egyházm.
határait kijelölő 1009.évi;Szt.Istvánnak a pécs-
váradí apátság számára kiállított 1015 évi;a
pécsi káptalannak Basal birtokát tárgyaló 1217
évi;II.Endrének Tamás comes számára kiállított
1231 évi;II.Endrének a pécsi egyház birtokait
előszámláló és megerősítő 1235 évi;a székesfe-
hérvári káptalannak Nyrokol nevü helység eladá-
sára és határaitra vonatkozó 1256 év körüli;a
pécsi káptalannak bizonyos határszabályozást
tárgyaló 1275 évi okirataiban**

For: Codex

1.
292,299

I.11,423

Wenzel: Árp.

Okmtár

I.277

XI.153,229

XII.161

Wenzel i.m.

XII.161-162

Ez az Almás víze Csebény és Hertelend mellett ered, Somogy és Baranya megyék földjét érinti a Okorágnál szakad az egyesült Okor-Gyöngyösbe.

Az Almás név magyar eredetiségéről írt Hunfalvy is /A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása III.249.o./

H E E R, Her aqua, viz. Említi a pécsi káptalannak bizonyos határszabályozást tárgyaló 1275-ös oklevele. Somogy megyében az Almás mellékvíze.

K U T U S D rivus, patak; említi a pécsi káptalannak Basal birtokát tárgyaló 1217-es oklevele. Alatta valószínűleg az Abaligeti-víz, vagy a Kattya értendő; mindenesetre az Almásnak egy mellékfolyója Somogy megyében.

N Y R O K O L aqua, fluvius, viz, folyó. Említi a szfehérvári káptalannak Nyrokol nevű helység eladására von. 1256. évi bizonyító oklevele. Az okl. szerint Nyrokol

Dr. Ortvay i.m. 3.

felveszi az Alma esermelyt. Ezen Alma mint az oki-
ratból kitetszik azonos Somogy és Baranya határán fu-
tó Almással, mely az Okorba szakad és így a Nyrekel
folyó azonos az Okor-ral.

Wenzel i.m.
II.227.

Szabó Zoltán /szerk/: A növény és élete II. Magyar Term. Tud. Társ.
Bp. 1941.

"A somogyi dombvidék a Balatontól délre Praeillyricum.
A somogyi dombvidéket eredetileg bizonyára bükk-,
gyertyán-, kocsánestölgy-, cser-, itt-ott ezüsthársas
erdők fedték, ma azonban inkább kulturterület. Csak a
déli részen találunk savanyu talajon homokos tájat
gazdag növényzettel /Caldesia, Aldrovanda, Ludwigia,
Hydrocotyle/ lápokkal és égeresekkel, balti jellegű
homokpusztákkal /Corynephorum/ és dus erdőkkel."

Kogutowicz Károly: Dunántul és Kisalföld irásban és képben. I.

A somogyi dombvidék az illyr flórákerülethez tartozik. A cser és a gyertyán a gyökeribb, a nyár, szil, virágos kőrís szintén. A vizes völgyekben a nyár, fűz és az éger.

A lösztől megszabadított hátakon a III. kori agyag kerül felszínre. A patakok össze-vissza kanyarognak. Esőzések idején a téli fagyok beálltáig teljesen elzárt a külvilágtól.

A pannon rétegek lépcsőzetesen helyezkednek el. Szigetvártól északra haladva jól észlelhetők: Turbák, Szt. Tamás, Szt. László.

A lösz az alacsonyabb hátakat fedi. A magasabb részeken a pannonrétegek alkotják a felszínt, helyenként homokkőpadok. A pannoniai agyag márga, vályogtalaj keletkezésére vezetett.

Szamota István: Régi utazások Magyarországon és a Balkán félszigeten 1054-1712. Összegyűjtötte és jegyzetekkel kísérte Bp. 1891.

Hivatk. Oláh Miklós Magyarország leírására 1536:

"legnemesebb és legjobb borok teremnek a Szerémségben, azután Baranya, Somogy, Soprony, Pozsony, Eger, Borsod, Abauj, Veszprém és Zala megyékben, végül Erdélyben és Szlavóniában."

/ 551 o./

Szeghalmy Gyula: Dunántúli vármegyék Bp. 1938

A pannoniai rétegekből felépített és a patakok völgyei-
től össze-vissza barázdált vidék mind falvainak építés-
módjára, mind népének visszamaradottságára, elzárkózott-
ságára, szokásaira, erkölcsére és életmódjára nézve So-
mogországnak egy különálló tájegységet képezi.

Szélfujta löszhegyecskek, futóhomok foltok.
Felszínre mosott diluviális homokturzások.
Nyilegyenes jardangok, szélbarázdák.
A pannonagyagba alig bemélyedő völgytalpak.

Pannon tenger idején agyagülepedés, erre levantei réte-
gek, majd pleisztocén lösz, amibe az észak-déli szelek
mély barázdákat martak.

Velics-Kammerer: Magyarországi török kincstári defterek

Bp. 1886. I. kötet.

CXV. A mohácsi szandzsáknál fekvő pécsi vilajet fejadó deftere 1565. júl. 28 - 1566. júl. 17.

Lukafalva	4 ház	Turbágy	7 ház
Almamellék	3 "	Bösinfal-	
Bódogasszony-		va	8 "
fa	3 "	Szent-László	
Márczadó	5 "	ló	3 "
Szent-Margit	8 "	Szálvás-	
Szent-Tamás	9 "	Szent-Mar-	
Szent-Balázs	11 "	tin	6 "
Együdfalva	4 "	Kisasszun-	
Keresztur	6 " /185.o./	falva	14 "
		Rebol	3 "
CLV. A pécsi szandzsákból		Somogyvisz-	
a 990-ik évben magos pa-		ló	13 "
rancsra begyült építés-		Gárdon	17 " /186 o./
pénzek jegyzéke.			

1582. jan. 25 - 1583. jan. 23.

Együdfalva	3 "		
Hegy-Szent-			
Martin	23 "	/21 van, 2 nincs/	/341 o./
Keresztur	7 "	Szt. Mártoni náhie	/344 o./

CXXXV. A szigetvári vilajet fejadg deftere. 1571. máj. 25.

Szt. Együd	2 ház	Görösgáli náhie	/208 o./
Mártonfalva	9 "	"	
Szt. László	6 "	"	/209 o./
Hegy-Szt. Márton	23 "	Kaposvári náhie	
Keresztur	15 "		
Torbágy	10 "		
Sz-László	4 "		
Szilvás-Márton	6 "		
Rebol	5 "		/210 o./

Vargha Károly: A délkeleti Zselic Csurgó 1941.

Antalfalu telep Szulimánhoz tartozó német település, melynek az 1784. évi térképen nincs nyoma. 1840-ben Szulimán térképe már jelzi a kis falut, a falutól északra fekvő Róka csárdával együtt, melynek ma csak romjai láthatók. Nem jelzi a térkép a falu házáinak számát.

Keletkezési ideje ismeretlen. A Mozsgón tartott uriszéki jegyzőkönyv megemlíti, hogy az antalfalusiak 1828-ban már csordást fogadtak; és itt találkoztunk néhány antalfalusi lakós nevével is: Sváb János Kovács, öreg bíró Gerausz Pál, Schlavecsák János, Jekits József, Eller János antalfalusi pintér.

/225-226 o/

Vargha Károly: Délkeleti Zselic. Csurgó 1941

Zöcske telep/sitsk, zitsk/

Nevével a török hódoltság után először 1761-ben találkozunk a mozsói plébánia keresztelési anyakönyvében, ekkor "ex mola in sitka" jegyeznek be egy ujszülöttet.

Szulimánnak 1780 ápr. 14-én kelt térképén a felvevő mérnök Secke keleti részén 3 házat és a malom mellett három 4/8-es szántóföldet jelez. 1784-ben csak a zöcskei csárdát látjuk a telep helyén. Közvetlenül 1800 előtt az Almás vidékéről készült térképén a zöcske csárdát, malmot és 5 házat találunk. Egy 1800-ból származó térképén a mozsó-szentlászlói uttól keletre a malom és 5 ház áll, nyugatra a csárda és a dombon még 2 épület. Egy 1814 jun. 23.-i keltezésű térkép malmot, csárdát és 4 házat jelöl a mai telep helyén.

Nemsokára Zöcskére új telepesek jöttek. Erre mutat a mozsói 1828 febr. 4. uriszeki ülés jegyzőkönyve /im. 237. o./ "Viszmon Antal szulimányi mester és notárius" a jegyzőkönyv szerint előladja, hogy Zöltskén megtelepedett új lakócsok azon okból a mesteri és notárius fizetést megadni nem akarják, mivel a Mlgos Uraságtól 3 szabad esztendő és minden adózástól való mentességet kaptak, néki így ezekre az évekre semmi nem járna.

Az uriszek szerint az említett kedvezményektől különbözőnek a mesternek és notáriusnak járók és amennyit a szu-

limányiak fizetnek, a zötskeieknek is ugyanannyit kell teljesíteniük.

A telepítés feltételezhetően 1814 és 1828 között történt. A település első idejéből csak 1-2 név ismeretes, így 1822-ben ifj. Fray Jakab, Vittinc Mátyás a zöcskei uraság kocsmárosa és pintér, 1833-ban Sopf György, 1837-ben Augustoli Henrik.

Az 1840-es térkép már nagyobbnak tünteti fel, de házait nem jelöli.

Zöcske Szulimánhoz és a mozsgói körjegyzőséghez tartozik, iskolaügyben Szentlászlóhoz, 21 házas német-magyar település, a szigetvári országút mentén fekszik.

A németajkúak a telep neve elé névelőt tesznek, ha praepositos alakot használnak: "vu varst?af tra sitske; vagy vu kest hi?af tra sitske.

Csánki Dezső: Somogy vármegye

Almáskeresztur azelőtt Tótkeresztur Baranya m. határszélén fekvő magyar kisközség; 74 háza, 567 lakója vegyesen ref. és kat. Pósta Mozsón, vasútállomás: Mozsó-Szulimán.

A Győr nemzetség ősi birtoka, mely az 1346-os osztály során Dersfi Péternek jutott, de a pannonhalmi apátnak is voltak itt birtokai, melyet 1434-ben Szerdahelyi János fiának Imrének adott esérébe. 1489-ben a Szerdahelyi Dersfi család megosztott az itteni birtokon és a Szentgáli család később enyingi Török Ambrusnak zálogosította el. Később 1499-ben a Szentgáli és a Kozári család a birtokos. Az 1542-es adólajstrom Baranya megyéhez sorolja. A szentmártoni apátság dézsmaváltság jegyzékében Balaogh András javaként szerepelt.

1715-ben 4 magyar háztartást irtak össze. 1726-1848 a gr. Batthyány családé, 1849 után Biedermann bankáré. Jelenleg a Nádaszy örökösök a legnagyobb birtokosai.

A ref. templom 1870-ben, a kat. 1896-ban épült.

Ide tartozik Elek major is.

Csánki Dezső: Somogy vármegye

Somogyhárság a szigetvári járásban fekvő kisközség körjegyzőséggel. Házainak száma 185; róm. kat. lakóssaié 1278. kik közül 389 magyar és 889 németajku.

A Győr nemzetség ősi birtoka, mely az 1346. évi osztás szerint Szerdahelyi Dersfi Péternek jutott. 1489-ben két ilyen nevű helység volt a tájon: Felsewhassagh és Alsóhassagh, mindkettő Szerdahelyi Dersfi Istváné. 1598-99-ben Székely Mihály, 1626-ban Imrefi Ferkas volt a földesura. Egy 1703. év előtti összeírás szerint ekkor már Festetics Pál birtokában vaolt 1733-ig. gr. Bolza Pálné örökösei élnek itt.

A határában az un. Keresztur dűlőn fekvő Keresztur falu. Templomának alapfalai ma is láthatók.

Hozzá tartozik Betlehem puszta és Kishárság. Ez utóbbi már a középkorban is falu volt.

Teleki József/gróf: Hunyadiak kora Magyarországon /Irta; a szerző hátrahagyott kéziratát sajtó alá rendezte és kiegészítette Szabó Károly/ VI.köt. Első rész a szoros értelemben vett Magyarország leigása. Pest, Emmich Gusztáv. Magyar Akad. Könyvnyomdája MDCCCLXIII.

114 o. "Mosgo : Mosgow 1375 ; a község ekkor Baranyához tartozott."

Fejér: Codex Diplomaticus IX. tomus VI. volumen

CCXXXII C. Jacobus de Seepus iudex curiae regiae
divisionem possessionis Mosgo Com. Baranya retifi-
cat. Anno 1376

Az oklevél egy birtokvizsályt simit el. Említést
tesz 4 Mozsóg körüli településről: Tined, Kadosa-
falva, Peterd, Nogfalu és egy Mosgow alatti Mosgo-
wize melletti malomról

Nos comes Jacobus de Seepus iudex curiae nec non
universarum civitatum serenissimi et magnifici
principis domini Ludovici dei gratia incliti
regis Hungariae, Poloniae, Dalmatiae etc. memorae
commendamus tenore praesentium significantes
quibus expedit universis: quod Andreas filius
Demetrii de Mosgow iuxta continentiam literarum
Capituli Ecclesiae Quinqueecclesiensis citateria-
rum in quindenis ferie quinte proxime ante domini-
cam oculi proxime preteritam ad nostram personaliter
accedendo presentiam contra dominicum filium Johan-
nis de eadem Mosgow, fratrem suum patrualem propusu-
erat eo modo quod predicta possessio Mosgow vocata

inter ipsum et predictum dominium divisa exstitisset.
et super his instrumenta haberet efficacia, nuncque
de ipsa portione sua possessionaria in eadem divisio-
ne sibi cessa idem Dominicus pro se occupasset et ean-
dem plenarie et pacifice sibi uti non premitteret et
ibidem quasdam duas litteras eiusdem Capituli Quinque-
ecclesiensis patientes nobis presentaverat in quarum
una in anno Domini MCCCLXX tertio in festo beate Kat-
harine virginis et martyris emansata habebatur, quod
Demetrius Santha dictus filius Johannis de Mosgow ab una
parte vero ex altera Petrus filius Emerici de eadem
coram dicto Capitulo personaliter constituti portiones
ipsorum possessionarias in Tynod Mosgow prenotata et
Kadosafalva habitas in duas partes equales divisisse
proprio inter se confessi fuissent, sine vocis ministe-
rio in filios filiorum heredumque
.....Mosgow, Tynod, Kadosafalva, Nogwayth /Nagyvátý/Peterd,
Nogfalu, Zeked.....cum uno molendino influvio Mosgowize
vocato habito.....

Hajnal István: A Kossuth emigráció Törökországban

Batthyány Kázmér gr. Mozagó és Szulimán községek földesura a szabadságharc korának külügyminisztere Szemere Bertalannal az akkori belügyminiszterrel együtt Kossuth közelében tartózkodtak.

A szőregi csatavesztés és a szegedi vár feladása után Kossuth környezetével Aradra menekül. Arad és vidéke Görgey kezén volt, aki ideig-óráig tartotta, az orosz és osztrák tulerővel szemben.

Kossuth és Görgey között kezdettől fogva ellentétek voltak. Kossuth mindig úgy emlékezett vissza Aradra, ahol Görgey hazájával együtt az ő életét is tönkre tette.

/i. m. 10 o./ Kossuth Gűgeyt vádolja, majd hirtelen felbuzdulással felkínálja neki a főhatalmat. Görgey azonban még fiatal és határozatlan politikus; bírál, gúnyol, de visszahúzódik a politikai szerepléstől /i. m. 10. o./ Nemcsak Kossuth ellenségeskedik Görgeyvel. Szemere és Batthyány, akik az orosz tárgyalás ügyében jártak Görgeinél, vérig sértve jöttek vissza Aradra.

A nemzet sorsa a végzet felé közeledett. Bem vereségét szenved Temesvár alatt. Kossuth környezetének menekülést ajánl és ő is hangoztatja: megyek merre szemem lát /i. m. 18. o./ Kossuth a hatalmat Görgeyre ruházza, aki követeli, hogy Kossuth és társai kifejezetten mondjanak le tisztjükről és adják át neki teljesen a katonai és polgári hatalmat, mert csak így mentheti meg a hazát, ha ugyan meg lehet menteni.

Kossuth előkészíti idegenbe vezető utját. Nem fegyveres ellenségtől kell tehát most már menekülnie Kossuthnak, hanem politikai ellenfelétől /i. m. 18 o./, aki Kossuth elfogatását tervezte, ha az nem tünne el az utjából. /i. m. 19. o./

Lugos vidékén találkozik a menekülő Kossuth Szemerével és Batthyányval, akik mintegy 30 ezer főnyi fegyveres segítségével szembe akarnak szállni Görgeyvel vagy legalábbis ellensúlyozni annak hatalmát.

Két héttel utóbb 1849 aug. 22-én Kossuth Viddinben elrendeli, hogy a török hatóságokkal való érintkezés Batthyány Kázmér külügyminiszter útján történjék. Kossuth minden reménye abban az 5000 menekültben van, akik vele együtt mennek a céltalanság felé.

Batthyány Kázmér amnesztiát vár. Szemere, ki a koronát Orsovánál elásta, felfedi titkát Batthyány előtt, mintegy rendelkezésre bocsátván azt, ha úgy gondolja, hogy eme titot birtokában hatalmas birtokait visszakaphatja. /i. m. 45 o./